

MARIU THEODORIAN-CARADA

IN CUMPĂNĂ

BUCUREȘTI

EDITURA LIBRĂRIEI ȘI TIPOGRAFIEI H. STEINBERG

94, STRADA LIPSCANI, 94

1919

*Dr. L. L. Brion cu ce
mai devante se revine
autora*

MARIU THEODORIAN-CARADA

Ino. A. 12.389

36292 dublet

IN CUMPĂNĂ

350443

114593

BUCUREȘTI

EDITURA LIBRĂRIEI H. STEINBERG

94, STRADA LIPSCANI, 94

1919

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITĂȚII
BUCUREȘTI

CON:
COTA..... 1953 36292

RC 97 / 07

1953

B.C U. Bucuresti

C114593

IN CUMPAȚĂ

— 1914 —

CAPITOLUL I.

IN FAMILIE.

Gara din Râmnic e plină de lume. Toți adastă espresul București-Jiblea, care duce oaspeți la Govora și Călimănești. Afară de câți-va unguri cari exploatează pădurile de pe la Lotru, și au lângă ei geamantane luxoase de piele faină; nimeni nu e călător. Sunt veniți toți să vadă trenul trecând. Asta este distracția râmnicenilor de toate categoriile, când nu au altce-va mai bun de făcut la ora gării.

Printre cămeșile albe ale sătenilor, ce roesc pe peron; forfotă negustori și negustorese, oameni din clasa de mijloc, înbrăcați fără pretenții. Elita stă mai la o parte. Acți prefectorița, în rochie de

pichet havaiie, cu o pălărie cât roata dela moară, împodobită cu trandafiri stacojii. Împrejurul ei, dau ocoale câteva cucoane nostime și toți deputații guvernamentali. Dincolo coloneleasa, stă de vorbă cu cocoana Presidentului dela tribunal; amândouă nemulțămite, că soția Prefectului le-a întrecut astăzi în chipul cum e îmbrăcată; împrejur-le se învârtesc doi ofițerași și substitutul. Mai departe Madame Leicăianu, nevasta fostului prefect, pe care o ține de vorbă Administratorul financiar; și Madame Cărbunescu, al cărei bărbat de zece ani toate guvernele și-l aproprie, lăsându-l la Președenția Consiliului Județean. Și fiindcă tocmai se vorbește de căderea guvernului, Cărbunescu a dat strașnice instrucții Coanei Soficăi, să evite pe prefectoriță cât de mult, și să facă ceva curte Leicăencii. În consecință, Cărbuneasca se ține scai de Marie Leicăianu. Ii admiră rochia de soie écrue și pălăria mititică, cu un buchetel de flori de liliac la o parte.

— Nu pot suferi, dragă, când văd pe unele că se îmbracă ca niște copile tinere. Pălăriile astea, de care nu poți intra pe ușă, sunt caraghioase.

Marie Leicăianu îi surâde amical, și privește spre grupul în care tronează Zoe Canari.

— Ai foarte mare dreptate.— Ahtiată după plăcerile ce dă puterea, curtea ce îi face de câteva săptămâni Cărbuneasca, o încântă. Este, pentru Leicăianca, siguranța că se apropie ceasul când iarăși o vor saluta militărește sergenții de stradă.

și când Polițaiul își va relua funcțiunile de aprovisor al casei sale.

— Dar de ce s'a ferchezuit așa de frumos, Maiorul? întrebă ea, pe soția Preșidentului Consiliului Județean.

— Știu și eu? Hai să-l întrebăm.

Iorgu Dobrinescu, trece țăntoș prin mulțime, căci a simțit că cele două doamne privesc la el; și se oprește în față-le.

Strâns în mondirul lui de roșior, cu tresele lucitoare ca aurul din galbenii împărătești, Maiorului, — ras și tuns de câte-va minute — îi râdeau obrazii de bucurie. Mustața-i lungă și roșiatică, e mândră de stăpânul ei.

— Unde te duci Maiorule? îl întrebă amândouă, într'un glas.

— Nicăeri. Adăst pe Liseta, Coconițelor.

— D'aia te-ai făcut așa de frumos?

— Să-i fac onorurile, de licențiată în litere.

— Ce, și-a luat licența?

— Magna cum laude. Nu că e fata mea, nici că vroi s'o laud; dar, i-a făcut marț pe toți. S'au speriat profesorii, de știința ei. S'au sculat în picioare de au felicitat-o, pentru tesă... Eră gata să spue că Rectorul i a făcut o vizită oficială, când trenul, ca un balaur domolit, pătrunse în gară.

Maiorul, lasă să treacă vagoanele încăpătoare de clasa I, trece pe dinaintea vagonului restaurant, fără să privească în el; își are ochii ațintiți la ușa vagonului de clasa II, cu care se încheia trenul.

De aci se scoboară sglobie, o fetișcană rumenă, cu ochi mari verzui, cu părul arămiu și scârlițat.

— Bonjour, papa.

Dobrinescu își pune respectuos mâna la cozoroc, militărește; apoi, o ea de gât și o sărută pe amândoi obraji.

— Ce stai? Ia geamantanul și du-l la trăsură; poruncește unui aprod dela prefectură, cu care se pomeni lângă el, la oprirea trenului. Liseta îi dă și ea un bilet de bagaje. Apoi pleacă înainte, cu tatăl ei.

Dobrinescu o conduce la trăsura lor. Ii arată caii pe cari i-a cumpărat la bâlcu la Râureni, și cu cari se fălește în fața tuturilor.

— „Așa-i că sunt frumoși? Și iuți Domnule, mănâncă foc nu altceva. I-am luat pe nimic. Mi-au dat două mii de lei câștig pe ei, dar nu vroi să-i dau“. Ii mângăie pe gât, și vrea să sue pe fie-sa în trăsură. Ea se dă la o parte. Mai bine să vie trăsura, în urmă cu bagajul. Ea vrea să se miște pe jos; își mai desmoarte picioarele. Adevărul e, că Liseta vrea să stea mai mult de vorbă cu tatăl ei; să-și facă din el un partisan, la realizarea planului stabilit, în gara de Nord.

Dobrinescu îi dă brațul, și pornesc spre casă, în pas gimnastic; cu toate că Liseta parcă ar voi să lungească cât de mult drumul, căci nu știe cum ar aduce mai bine vorba, acolo unde vroește.

— Va să zică sfârșiși și cu Universitatea. O să

moară de necaz Penciulescu, că ai luat înaintea fie-si.

— Dar și Marioara stă bine. La toamnă e licențiată. Eu am avut noroc cu Filip Giurgiuveanu, care mi-a ajutat de am sfârșit tesa mai iute.

— Dar cine e Giurgiuveanu ăsta? Vre-un profesor, ai?

— Nu, papa. Am fost colegi împreună, dela baccalaureat. Tot împreună ne-am trecut și eri tesa. El a scris despre Traian; eu despre Impărăteasa Plotina, nevasta lui Traian. Amândouă tesele se completează. Tocilescu ne-a sfătuit să le tipărim într'un volum, ca o singură lucrare.

— Asta nu se poate. Cum o să-ți pui tu numele tău, alături de un tânăr necunoscut?

— Cum necunoscut, papa? E logodnicul meu. Ne-am logodit în taină. El m'a dus la gară. I-am spus cât ești tu de bun. Că tu o să convingi, și pe mama că am făcut bine, cea ce am făcut.

Nu se oprește până nu-i spune lui Dobrinescu, că Giurgiuveanu, este cel mai distins student al Facultății de Litere, că o să ajungă profesor la Universitate. Iși au planul făcut. La toamnă se presintă amândoi la concurs pentru câte o catedră; și apoi își cer concediu de se duc la Paris, ca Filip să-și ia doctoratul, acolo. El o să aibă și o bursă, dela Minister. Așa le-a făgăduit Tocilescu.

— Dar bine, de unde e Giurgiuveanu, ăsta? Cine-i sunt părinții? întrebă Dobrinescu, care nu știe să zică nu, în fața fetei lui.

— E din București. Tată-său a fost tutungiu. Dobrinescu tușește în sec, căci aci vede o greutate, față de fumurile boerești ale nevestii lui. Noroc că a murit tutungiu, gândește el. Altfel Margot, nu s'ar învoi, în vecii vecilor, la o așa căsătorie.

— În fine are să vie el mâine, să vorbească și cu D-voastră, închee Liseta, când zărește porțile cu stachetele lor văpsite verde, din fața casei părintești.

În geamlăc, Margot Dobrinescu în robe de chambre pompadour, cu mâinile pline de inele scumpe, sare de gâtul fetii, care-i sărută mâna cu dragoste și oarecare teamă.

Naltă și subțire, oacheșă, deși a trecut peste patruzeci de ani, Margot Dobrinescu par'că e sora fiicei sale. Niște ochi mari negri ca păcatul, cu părul adunat pe frunte fără cochetărie, dar cu grație, mama Lisetei e încă frumoasă și foarte mândră. Se vede, cât de colo, că în vinele ei curge sânge obicinuit de veacuri, să poruncească și să fie ascultat în tăcere.

Craiovească, după mama ei; tatăl lui Margot, fusese Iordache Cirindaru, boer mare și bogat. Moșiile Cirindarului, țineau, altă dată, amândouă malurile Oltului. De seratele pe care le dădea el, când trăia Coana Luxița, nevasta lui, se vorbise în Oltenia întregă; cum se vorbiă și de chefurile în care-și petrecuse văduvia. Deputat, prefect, un moment Director General la Ministerul de Interne; trăise larg, fără gând la ziua de mâine.

Din pricina asta la cincizeci de ani, eră mofluz. A trebuit să se mulțumească cu leafa de președinte al tribunalului; funcție dobândită, cam în contr: legii, dela un ministru, cu care chefuisse în tinerețe, pe la Paris.

Unui așa om i-a fost Dumnezeu și o fată. A ținut-o la Paris și prin Viena, în pensionatele cele mai aristocratice. Când n'a mai avut nimic, a adus-o în Râmnic. Locuiau amândoi niște case strămoșești, încărcate de ipoteci. Mândră, crescută între străini, ea nu înțelegea pe oamenii în mijlocul cărora avea să trăiască. Iși petrecuse tinerețele, căutând să îndulcească bătrânețele Cirindarului și citind din Lamartine și Chateaubriand. Nu eșea nicăeri. Distracția ei eră privitul la instrucția călărașilor, a căror cazarmă se 'nvecină cu casele lor. Uitându-se la muștra ce se făcea la escadron, pe Margot a zărit-o, într'o zi, Iorgu Dobrinescu, sublocotenent, abia eșit din școala militară.

Privind unul la altul, au început să simpatizeze între ei; și când Cirindaru, astmatic în ultimul grad, i-a spus că o cere Dobrinescu, ea a zis da, fără să mai întrebe altceva.

Mai în urmă, a aflat că Dobrinescu e fiu de popă; și nu s'a învoit la această scădere, de cât jurându-se, în sufletul ei, că fii pe care îi va avea, vor spălă, prin căsătorii strălucite, mesalianța strănepoatei Craioveștilor și a Cirindarilor.

Nu a dobândit însă decâf o fată. Pentru Liseta,

Margot economisea, se jertfea în toate chipurile. O vroia frumoasă, cultă, bogată, vrednică să fure inima unuia de neam cât de mare și cât de bogat.

Avea deci de ce se teme Dobrinescu, când Liseta i-a mărturisit că e fiu de tutungiu, logodnicul ei. El nu eșise din Râmnic, decât atât cât a fost în școala militară. În bătrânise la escadronul pe care l'a comandat cincisprezece ani. Căpitan eșise la pensie. Gradul de maior, îl dobândise în dar dela jubileul regal din 1906. Eră un om simplu și bun la suflet, ca și tatăl lui, Popa dela Sf. Nicolae. Prieten din copilărie cu Mitică Cărbunescu, acum făcea politică alături de el; și eră consilier județean, inamovibil. De asta, la gară îl slujea un aprod de-ai prefecturei. Ambiția lui eră satisfăcută pe deplin. În tinerețe, ochii cei frumoși ai lui Margot, îl făcuseră să nu se gândească la zestre. Nu se dase în lături, să ceară lui Popa Alexe, să-i plătească el ipotecile ce grevau casele Cirindarului, ca să poată garanta zestre reglementară. Acum eră neliniștit. Simțea că intră într'o fasă nouă a vieții. Va avea hopuri de trecut.

La masă, Margot întreba într'una pe fie-sa de ce se joacă la teatru, la ce baluri fusese, cum se petrece în București. Dobrinescu gustă din prânzul pregătit cu atâta grijă, de nevastă-sa. Li iaudă budinca, ca s'o îndulcească. Apoi trage pe gât, unul după altul, vre-o trei pahare cu vin de Drăgășani; își ia inima în dinți, îndrăsnește.

— Care va să zică o văzurăm licențiată, pe Liseta. Acum să vedem, s'o mărităm.

— O nimeriși, Iorgule. La asta crezi, că se gândește ea? Întâi să-și ia catedră la București; apoi găsește bărbat vrednic de ea, și de neamul meu.

— Așa o fi, dragă. Dar vezi tu, inima nu așteaptă calendarul. — Liseta se roșise; îi svâcneau tâmplele. Margot se uită la ei.

— Ce vorbă e asta, Liseto?

— Nimic, maman. Eu... am făgăduit lui Filip Giurgioveanu... că o să mă mărit cu el. — Minune! Numele de Filip Giurgioveanu sunase așa frumos la urechile lui Margot, încât Maiorul și Liseta nu se lovesc de crâncena rezistență, la care s'adăstau. Romanele lui Ohnet, cu care Margot se mângâiasse de nenorocul că i-a fost să aibe de bărbat un fecior de popă; prestigiul unei catedre universitare, călătoria proiectată la Paris; toate acestea avuseră asupra sa un efect neașteptat.

„Să fie om, și să te facă fericită. Asta doresc eu“. Aceasta îi fu răspunsul pe care'l dete după o gândire de două minute, ce păruseră două veacuri, celor ce-și așteptau sentința de pe buzele ei.

Liseta îi sărută mâna. Maiorul o sărută pe frunte.

„Să trăești Margot, ai fost vitează! Bravo draguță.“

Se sfârșise cu bine. — Pe la cinci câte-și trei se

aflau în Zăvoi. S'au plimbat în alee, au stat de vorbă cu toți, câți veniseră să asculte muzica.

Margot se așează pe o bancă lângă Cărbuneasca. Aduce vorba de nunți și de logodne.

— Ce vrei, ma chère. Tinerețea trebuie să se mărite. Uite și pe Liseta o cere unul, din București. E profesor, o să treacă la Universitate în locul lui Tocilescu. E nebun după ea. Fata nu zice nu. Noi, noi nu știm ce să zicem. Am vroi să-o mai ținem lângă noi.

Când au plecat din Zăvoi, Liseta s'a oprit la poștă, de-a dat o telegramă lui Giurgiuveanu. Îi spunea că a ajuns bine, și-l adastă pe a doua zi.

CAPITOLUL II.

Logodna.

Liseta cunoscuse pe Giurgiuveanu, la examenul de bacalaureat. Stau în aceeași bancă. Când a văzut că nu mișcă la rezolvarea unei probleme de trigonometrie, fără să fi vorbit mai înainte cu ea, Giurgiuveanu i-a dat, pe ascuns, soluțiunea. S'au reîntâlnit la facultate. Și patru ani au petrecut, în cea mai desăvârșită prietenie și colegialitate. Liseta nu se gândea la dragoste. El — chiar de ar fi fost cumva ispitit la așa ceva — avea însă clar instinctul deosebirei sociale ce îi despărțea. Se mulțamea cu atât, cât știa că îi este îngăduit. De altfel, crescut în mijlocul celor ce propovăduesc libertatea dragostei, nici nu se gân-

dea la însurătoare. Cu măsură, discret, se înfrupta din plăcerile tinereții, acolo unde le putea dobândi fără osteneală, ori consecințe.

Custode la Fundația Universitară, dând și lecții la pensionate particulare; găsea vreme să aducă Lisetei câte o carte, să stea cu ea de vorbă mai mult, tesele și le făcuseră în comun. Lucrând la tesă, prietenia aceasta a început să ia un caracter mai potrivit cu vârsta lor. Într'o seară, viind vorba de ce vor face după licență, Giurgiuveanu îi destăinuie nădejdea lui că va merge la Paris, la doctorat.

— La Paris, cine știe cu cine o să te împrietești; zise Liseta mai mult ei decât lui, dar cu glas tare.

— Și D-ta, o să te măriți.

— Eu? Nici o dată.

— De ce?

— Așa.

— Asta nu e un răspuns.

— Dacă vrei.

— Se vede că idealul D-tale, nu ți-a fost credincios.

— Nu știu.

— Devii enigmatică cu totul.

— Și e foarte natural.

— Cu toate astea, credeam că suntem prieteni.

Mi-ai fi putut răspunde și altfel.

— Da, dar D-ta ești un om ciudat. Cu D-ta nu se poate vorbi lucrurile astea.

— Cred că te înșeli. Ți-am dovedit că Țiu la D-ta, că-ți sunt prietin.

— Dar numai atât, răspunde ea, roșindu-se până în vârful urechilor.

În mintea lui Giurgiuveanu, se făcu lumină. Trecut de douăzeci și patru de ani, simte că a plăcut fetei.

— Te înșeli, Dar vezi, eu te respect prea mult, ca să-ți vorbesc de sentimente ce nu trebuie să existe între noi. Cu D-ta nu se glumește.

— Nici eu n'am glumit cu D-ta, nici o dată.

— Atunci, spune-mi cinstit de ce nu vrei să te măriți?

— Ții mult, la asta?

— Ca să-mi probezi, că mă consideri, într'adevăr amicul D-tale.

— Fiindcă, nu cred că mă iubește acela pe care l'ași dori eu, să-mi fie soț.

— Poate te înșeli. Cu grațiile D-tale, inteligentă cum ești, lucrul este cu neputință.

— Cu toate astea.

Venise momentul explicărilor. Giurgiuveanu îi ia mâinile, pe care Liseta le lasă în ale lui, mai mult timp. Crede că e absolut imposibil să nu fie iubită. Judecă după el. Ce nu ar da el, să fie în locul aceluia. Nu i-a zis nimic nici odată; pentru că-și dădea seama, că prejudiciile sociale au pus o barieră între ei. Era sincer, cu toate că nici odată, până atunci, nu-și făcuse examenul conștiin-

tei. Nu se cristalizase, în sufletul lui, sentimentul ce păstra Lisetei.

— Dar nu există nici o barieră. Dacă vrei D-ta, voi fi a D-tale.

O sărutare frățească pecetlui acest legământ.

Cu toate astea, Giurgiuveanu era convins că părinții ei se vor opune; și era îngrijorat. Numai telegrama primită, cu întârziere, îi ridică piatra de pe suflet. În seara aceea chiar, pleacă la Râmnic. Dimineața, un servitor dela hotel aduse Lisetei, care lua cafeaua cu lapte împreună cu părinții ei, sub o boltă de viță, două rânduri. O ruga să interviev pe lângă Maiorul, ca să-i acorde o întâlnire. Liseta dete scrisoarea tatălui ei, care o trece pe tăcute lui Margot; și spune fetei că-l așteaptă acasă, după prânz pe la 5.

Giurgiuveanu nu e timid; dar fiindcă Liseta îi scrisese să fie cu băgare de seamă când vorbește, el credea că nu e încă terminat, și foarte natural, era nițel emoționat, când a intrat la Dobrinescu. Născut și crescut în București, orașul de munte cu biserici multe și din vechime, cu ulițele pline de case boeresti, îngrădite cu ziduri de bolovani, îi dase senzațiuni necunoscute până atunci.

Casa Cirindarului, mai ales, îi făcea o impresie ciudată.

La marginea orașului, despărțită de Episcopie printr'un maidan în care pasc vitele târgoveților; cu coperișul ei înalt de șindrilă; casa aceea stă în mijlocul unei curți largi în care crește iarba

verde, pe care nu călcă picior de om. Aproape de poartă, grajdurile, șopronul cu cuhniile, apărau intrarea; în fund, până sub capelă, o grădină de pomi roditori, crescuți fără grije în sălbătăcie.

Înăuntru cele patru odăi de sus mari și încăpătoare, mugeau de câte zăceau în ele. Mobile scumpe, altele numai foarte vechi, panoplii cu felurimi de arme, portretele tutulor Cirindarilor și Craioveștilor, scoarțe și chilimuri, alături de covoare turcești și de șaluri persiane, broderii de mătase și sculpturi în lemn, lucrul mâinilor lui Margot; dau odăilor un caracter deosebit.

Câte-va minute înainte ca ceasul să bată cinci, Margot luase pe Liseta, de au plecat împreună, cu trăsura, în plimbare spre Olt. Dobrinescu singur, cu o țigară în gură, aștepta pe Giurgiuveanu în biroul lui. Chipul plin de bunătate și de oarecare naivitate al Maiorului, cuceri numai de cât simpatia viitorului ginere. Și Dobrinescu simte oarecare atracțiune către Giurgiuveanu. Înalt, bine zidit, cu ochi vii, cu părul prelins și mustața rasă de i se vedeau dinții albi și frumoși, Giurgiuveanu are un surâs ce cucerește. Pe Dobrinescu îl încântă faptul, că e îmbrăcat cu îngrijire.

Fără să-l mai lase să se aventureze în introduceri, totdeauna plictisitoare; el îi ia înainte. „Știu Domnule. Mi-a vorbit Liseta de D-ta. Mi-a spus mult bine de D-ta. Sunt încântat că-ți fac cunoștința. Eu sunt militar, nu știu diplomație, nici nu sunt avocat. Îți spun drept, că nu suntem bogați,

dar că tot ce avem o să fie al Lisetei, că nu.nai pe ea o avem. Acum îi dau via dela Drăgășani, douăsprezece pogoane replantate, cu hramă bună. Niciodată n'am scos mai puțin de 6000 lei pe an, din vie. Trusoul e gata. După moartea noastră casele astea, cu tot ce sunt în ele — și vezi cât sunt de pline — ale ei o să fie. Alt ceva n'am".

Giurgiuveanu nu s'adăstă, la atâta avere. Credea că singura moștenire a Lisetei eră să fie, că se trage din neam mare și mofluz. Surprins de ce aude din gura lui Dobrinescu, el îi mărturisește că a crezut că Domnișoara nu are decât titlul ei de licențiată, și perspectiva unei catedre.

— Nu ți-a spus, mititica. Lizeta, a vrut să se convingă, că o ei numai pentru ea. Așa sunt femeile, Domnule. Sfârșește apoi, prin a-i spune că lui nu-i plac logodnele lungi, ca la nemți. Acum când s'au înțeles, vor face logodna peste trei zile — Joi — și nunta îndată după Sf. Maria. Logodna o fac în familie. De-i trebuie ceva parale, să-i spue că-i avansează el. A doua zi vor plecà amândoi la Craiova, pentru târgueli. Din Craiova a târguit, când s'a însurat cu Margot. Tot de acolo vrea să târguiască și pentru Liseta. „Verighetele le luăm dela Mendel. Ovrei, ovrei, dar om cum se cade. Ce găsești la el în prăvălie, nu găsești în București la nimeni“. Bufetul îl comandă la Andronescu „căci lucrează mai dihai, ca la Capșa“. Așa înșiră toate prăvăliile din Craiova până ce s'aude trăsura, că intră în curte.

— Iată, a venit și nevasta. O să stai la masă cu noi, nu e așa?

Se scoboară în sufragerie, unde Margot îl pune la dreapta ei, ca să-l studieze. Ii vorbește de strălucirea neamului și de ideile ei democratice. E încântată, că vorbește așa de bine franțuzește. Tare i-eră frică că n'o fi vorbind limba lui Racine și Corneille. Pentru Margot faptul că vorbește cineva corect franțuzește, este o asigurare că părinții lui au vorbit franțuzește în casa lor, și că prin urmare, erau oameni „cum se cade“.

După masă, îl pune în curent cu politica Județului. Nu se lasă până nu-i promite, că se va înscrie în listele electorale din Vâlcea. O să facă politică, și va pătrunde în Parlament. Tatăl ei fusese în trei rânduri ales. Vâlcenii vor fi onorați, trimițând în Cameră un profesor universitar, nepot Cirindarului.

A doua zi Maiorul a venit de l-a luat dela hotel, și au plecat împreună la Craiova, după târgueli.

Joi la amiazi, când s'au întors, au găsit casa pahar. Margot și Liseta, daseră pe brânci derețecând și pregătind la bunătați. În intrare, pe o masă din sufragerie, stau în piramide sarailiile cu fisticuri, cozonacii moldovenești, pandișpanuri și torte cu ciocolată.

Cum s'a înserat, au început să vină mosafirii. Domnul și Doamna Cărbunescu, Directorul Pre-

fecturii cu fetele lui, vre-o patru ofițeri cu cocoanele; Judecătorul de instrucție și Administratorul financiar cu nevestele, și un cârd de domnișoare. Margot îi primește pe toți cu multă amabilitate. Onorurile cele deosebite, le rezervă însă pentru Cocoana Săftica, o bătrână destul de modest îmbrăcată, cu o pălărie cu un smoc de liliac alb pe cap și cu mitenuri de ibrișim în mâini. Eră rudă depărtată și trecea de neam mare, ca una ce eră născută Trundească. Toți îi sărută mâinile. Și Coana Săftica, fără să aștepte să fie poftită, se duce singură de se așează pe canapeaua dintre candelabrele de argint, din mijlocul salonului. Până atunci Doamna Giuroglu cântase la piano, boerii jucau cărți și fetele își făceau confidențe.

— Dar nu-i chemi pe tineri să-i logodim, Margot maică? Întreabă Coana Săftica, făcându-se ecoul tuturilor, celor ce credeau că după sosirea ei, nimic numai poate înârzia logodirea.

— Acum. Să vie socrul meu, tușico.

— Va să zică, faceți logodna bisericește, ca în vechime. Bine faceți, maică.

Invitații, cari daseră năvală în salon, se retrag la distracțiile părăsite un moment.

Trecând la masa de cărți, Administratorul financiar surprinde pe Liseta care șoptea logodnicului: „Ce-are a face? Este bunicul meu. El ne logodește. N'ai să te preocupi, de cum face el logodirea. Este ceva tradițional și de familie.”

— Ce, ori ești liber cugetător, Domnule?

— Nu tocmai. Dar lui nu-i plac ceremoniile religioase, răspunde repede Liseta în locul lui Giurgiuveanu.

— Rău de tot. Trebuie să iubim ale noastre, să nu le părăsim.

Deabia începuse iar jocul, când pătrunde încetinel în salon, un moșneag mărunt, cu barba albă cu fuiorul. Părintele Alexe poartă o rasă de mohair negru, și camilavcă peste culion. La gât îi atârnă o cruce de rubine mari, darul lui Vodă Stirbey schitului Cetățuia, unde starește acum Arhimandritul. Călugărul se închină adunării încrucișând mâinile la piept. Intreabă apoi pe Major, unde sunt tinerii. Mirii se apropie, și îi sărută dreapta. El deschide o carte legată în piele, ce stă pe masă între două făclii de ceară, îi închină cu inelele și li-le dă, ca să și le schimbe între ei.

Ura! Să trăiască, se aude din iatac. Madame Giuroglu intonează un Vivat la clavier. Șampania începe să curgă în pahare, heretiselile se țin lanț.

Părintele Alexe își udă buzele într'un pahar, îl pune la loc, pe tava de argint, și bagă mâna în sân. „Uite, Liseto taică; asta este darul meu. Ești os din osul meu, să mă ții minte! „O sărută pe frunte, și-i înmânează o foaie de hârtie colorată, cu chipuri frumos tipărite pe ea.

— Un bon de o mie de lei, șoptește un ofițer.

— Ași! O poliță de asigurare de zece mii de lei, spune Administratorul financiar, care fiind și agentul societății, cunoaște taina bătrânului.

Maiorului îi licăresc în ochi lacrimi. „Bietul tata, cum s'a gândit el, la Liseta.“

Petrecerea continuă așa, până la ziuă. Doar călugărul s'a făcut nevăzut, și doarme dus într'o odăiță de lângă cămară.

A doua zi Giurgiuveanu, buimăcit de prin câte trecuse, cu capul plin de planuri pentru viitor a pornit înapoi spre București. Ii espirase concediul dela Fondație.

Și târgul a vorbit toată vara aceea de nunta Dobrineștilor. Unii de cum s'a petrecut la logodnă, alții dece n'au fost poftiți; și toții de greutate prin care treceau nuntașii, ca s'o sfârșească într'un fel.

CAPITOLUL III

Giurgiuvenii.

Bătrânii din Giurgiu țin minte încă prăvălioara cu creioane și penițe, a lui jupân Aron, un ovrei cu barba lungă, îmbrăcat turcește, care vindea și cărțile de soiul Alexandriei, Visul Maicii Domnului și păcălelile lui Cilibi Moise, împreună cu poveștile lui Anton Pan. Aron eră din neamul lui Natan Melamed, cel dintâi rabin adus de ovreii din Giurgiu dela Salonic, în vremile când Giurgiul eră raia turcească. Patru generațiuni, fii lui Natan au fost rabini; singur Aron a lăsat Talmudul și Thora, pentru negustorie. Deștept, vorbăreț și foarte sociabil, avea patima politicei.

La 1848, a fost membru al municipalității revoluționare, din orașul lui. Mai târziu, când Lazăr, fiul lui, a trebuit să intre în școală; a făcut ce a făcut, și a dobândit un debit de tutunuri la București. A închis librărioara de pe malul Dunării; s'a făcut tutungiu în Podul-de-pământ, pe calea Plevnei de azi, în dosul Poliției, la vad bun. Aci jupân Aron, a devenit Domnul Aron Giurgiuveanu. Pe numele acesta a înscris și pe Lazăr, la Liceul Sf. Sava.

Tărăși gropiși, Lazăr a absolvit patru clase gimnasionale. Nu-i plăcea cartea. Mai tot timpul l-a petrecut în sala de gimnastică, în jocuri și bătăi. A intrat apoi în trupa lui Moceanu. Nu era nici unul jucăuș mai bun, ca el. Dacă l'au luat în oștire, repede a căpătat galonul de sergent, așa că din războiul Independenței, s'a întors sergent major, cu Virtutea militară în piept.

Când s'a liberat din oștire, l'au numit comandir de sergenți la Mizil. După revisuirea art. 7 din Constituție, fu împământenit între cei dintâi. Tocmai atunci a murit, aproape centenar, bătrânul Aron. Și Lazăr a lăsat slujba, ca să ducă înainte negoțul cu tutunurile. Alături de brevetul Reglei, în cadru mai frumos, a așezat diploma lui de cetățean român și brevetele pentru „Trecerea Dunării“, „Apărătorii Independenței“ și „Virtutea militară“.

Cât trăise bătrânul, în oștire ca și la poliție, Lazăr n'a avut vreme a se gândi la însurătoare.

La Mizil o băcăneasă văduvă îi stăpânea inima; și se mândrea cu ea, că era frumoasă și era româncă. Acum, țintuit la tejgheaua tutungiului, a început a se gândi că nu e rău, să aibă omul și nevasta lui. Cum taică-său fusese unul dintre stâlpii templului spaniol, lui Lazăr îi făcuse, între coreligionarii lui, faima de om și jumătate. Rabinul Samuel Alcael, fu încântat să și-l facă ginere. Perlica era singura fată a Rabinului. Durdulie, albă la față, cu părul negru și creț: la ea râvniseră mulți. Era însă sortită să fie nevasta lui Lazăr Giurgiuveanu, și credincioasă soție i-a fost un sfert de veac. Când a murit, la nașterea celui de al treilea copil, a lui Filip; tutungiul a plâns-o și nici nu s'a mai gândit la alta. Ii era destul grija celor două fete și a pruncului, pe care l-a alăptat o seceleancă tânără și voinică.

Câți-va ani numai după Perlica, l-au dus și pe Lazăr, în cimitirul spaniol dela Bellu.

La îngropăciunea lui, a fost față toată evreimea de rit spaniol, Moceanu, câți-va sergenți majori, o sumedenie de comisari și ofițeri de poliție, și colegii lui Filip dela Sf. Sava.

Surorile lui Filip, cu mulți ani mai mari decât el, îi fură părinții. Stând toată ziua în tutungerie, se jertfeau pentru fratele lor. Trăiau între ei. Până noaptea târziu, el învăța carte, și ele țineau tutungeria deschisă.

Fostul sergent major, era de o mare indiferență în chestiile religioase. Cât trăise Perlica, fată de

rabin habotnic, la ei în casă se mânca cușer și Vineri seara, cea trei lumânări rituale, se aprindeau în odaia din fund. Pe vremea aceea, Lazăr nu lipsea din sinagogă, la Paște și în ziua Ertărei. La praznicul ăsta nu puneau nimic în gură; și câteși patru, mirosiau, ziulica întreagă o gutue înțepată cu cuișoare. După moartea Perlicăi, tutungiul a lăsat pe doica lui Filip să cumpere carne de unde voia, și fiindcă carnea trif era mai efină; i-s'a părut și mai gustoasă. Nu a zis nimic, nici când doica, ajunsă stăpână în casă, a început să gătească și carne de porc. Treburile Regiei ajunseseră să-l facă să uite de sinagogă, chiar la praznicele mai mari. Se mulțumea cu Mazoth la Paște, și își trimitea fetele să petreacă mascate la Purim, pe la neamuri.

Crescut în așa mijloc, ascultând în liceu pe dascălii atei, cari predau istoria și filosofia în școalele oficiale, Filip, dacă nu era și el ateu, cu siguranță devenise sceptic și își zicea sie-și liber cugetător. Un fel de mândrie de rasă, era tot ce-l lega de neamul lui Israel. De asta nu voise să rupă din colțul odăii lui, tocul cu tablele legii; și de asta, ideea unei cununii religioase nu îi surâdea.

Liseta Dobrinescu purta Visul Maicii Domnului în sân, nu trecea pe lângă o biserică, fără să-și facă semnul crucii; dar atâta tot. La biserică nu mergea decât la Paște, în Vinerea Mare. Ca mai toate colegele ei din Universitate, nu avea idee

de ce este creștinismul. Ținea la legea strămoșească în chip superstițios, ca la niște rituri naționale. Intre ei, prin urmare, chestia religioasă nu putea fi piedică. Dacă Filip, la început, se temuse că din pricina religiei nu se vor putea înțelege; la cea dintâi explicare, a văzut că se înșelase. Liseta s'a declarat gata a se mulțumi și numai cu cununia înaintea Oficerului Stării Civile, dacă „popii n'or vrea să-i cunune și ei.“ La rândul lui, Filip, care scotea botezul, un rit de completă încetățănire, s'a învoit să lase pe copii ce vor avea să-i boteze, Liseta. Erau precedente. Așa se însurase fizicianul Aron Samuel cu o creștină, așa chirurgul Goldenthal cu fata generalului Minguloff, așa avocatul Schwarzfild și vestitul gazetar Zuckermann de la Poporul. Toți aceștia își aveau copiii botezați, și au rămas bine cu neamurile credincioase lui Israel. Așa o să facă și Filip, fără să-i poată face vre-o vină cineva.

Când a spus surorilor lui, că pleacă la Râmnic, să se logodească cu o româncă; nici una n'a cârtit. Amândouă s'au bucurat. Pentru ele asta avea să fie distrugerea ultimei piedici, la fericirea pământescă a fratelui lor.

Cu toate astea, cea mai mare, aceea care ținea mai bine minte pe mama lor, și la care amintirile din copilărie se confundau cu vremea când în tutungeria Giurgiuveanului se trăia după „lege“; Ana avu un moment de părere de rău. Pentru ea, copilul răsfățat al Perlicăi, ideea de a se

încuscri cu „goin“, nu putea fi ceva plăcut. Ar fi preferat ca Filip să ia pe una din neamul lui Halfon, ori a lui Hilel; o Manuah, o Mircuş au o Elias. Asta era ceea ce visa ea, pentru fratele ei. Ar fi fost mai bogat, și de sigur mai fericit. Nu îndrăznește însă, să-i facă nici o obiecție. Simțea cât era de îndrăgostit Filip; și pentru nimic în lume n'ar fi vroit să-l mâhnească. Și apoi dacă amintirile din copilărie îi vorbesc de sinagogă; cele ale tinereții îi șoptesc de un student în medicină, care venea zilnic să cumpere țigări de la ea. Dacă Ionel Popovici i-ar fi cerut, trebuie să recunoască în sufletul ei, că nimic n'ar fi putut o împlinedea să se arunce în putina de la Zlătari. Cât a plâns ea atunci, când a aflat că Popovici al ei, medic de spital la Corabia, s'a însurat cu fata unui grânar bogat! Sunt aproape 20 de ani, de atunci; și totuși aceasta amintire izbutește să-i adoarmă ultimele ei scrupule.

„Să vă dea Dumnezeu noroc și copii frumoși“ îi urează Ana, în momentul când Filip se suie în trăsură, ca să plece la Râmnic.

Rebeca e doar cu patru ani mai mare ca Filip, încă tânără și frumoasă. Crescută la Călugărițele din Pitar Moși, are simpatie de creștini. Duminica trimite leturghii, la Sf. Ilie din Gorgani.

Când are focurile ei, face acatiste la Sf. Vineri ori la Cușitul-de-argint. Nu trece o zi de Sf. Nicolae, fără să aducă o lumânare Ierarchului care ajută pe fete la măritiș. A petrecut ea minunat;

în nopțile de Purim; dar mai veselă e la Crăciun și Florii. Astea sunt sărbătorile sufletului ei, tânăr și plin de dragoste. Pentru ea, însurătoarea lui Filip cu o româncă, e un noroc. Inceputul fericirii, la care râvnește. Va petrece, de acum încolo, verile la Râmnic. În munte la cumnată-sa — cine știe? — va isbuti să se facă iubită de vre-un ofițer sau de vre-un magistrat. Rebeca sare în sus de bucurie. Sărută pe Filip pe amândouă obrajii.

„Bravo Filip, să trăești, așa îmi placi. Când te botezi?“

Ideea unei simple căsătorii, la Oficerul Stării Civile nu e pe placul Rebecăi. Îi mărturisește lui Filip, că ea nu crede, ca părinții Lisetei să se învoiască numai cu atâta. E bucuroasă, că nepoții ei vor fi creștini. „Ce mult ași vrea eu să-l botez pe cel dintâi; să-i fiu nașă.“

— Nebuno, pentru asta ai trebui să te botezi tu întâi, îi spune Ana.

— Și de ce nu? Cumnată-mea, să-mi fie mie nașă.

Filip le ascultă cu drag, și nu fără grijă. Liniștit nu e, nici de când s'a întors de la logodnă. Surorile îi amintesc că trebuie, numai decât, să meargă să-și anunțe logodna unchiului lor, lui Isac Alcalul.

CAPITOLUL IV

La Isac Alcael.

Pe inserate, Filip pornește cu Ana la unchiul lor. Au lăsat prăvălia în grija Rebecăi. Se duc stăpâniți fiecare, de gânduri deosebite.

Tramvaiul îi lasă, aproape de casele din strada Lucaci. Aci găsiră pe nevasta lui Alcael, în grădină, supraveghiând un unguerean, ce udă florile. Îmbrăcată într'un capot larg de mătase, Doamna Alcael are degetele pline cu inele scumpe, în urechi îi strălucesc doi solitari de preț. Deși în vârstă, ține să pară tânără, și face tot ce poate în acest scop. Ana rămâne cu ea, de vorbă. Fată practică, știe că Alcael le-a lăsat prin testament lor, averea lui întregă, dar numai după moartea și a nevestei lui. Caută dar, să-și asigure simpatiile ei, cât mai mult, pentru ca nu cumva, separat pe Filip, unchiul să-și schimbe testamentul.

Pe Alcael, Filip l-a găsit în birou, cercetând la lupă, niște monede vechi. Crescut în pension la Schewitz, acesta trecuse prin comptoarul lui Hilel, ca apoi să deschidă, pe seama lui, un mic birou de bancă în Hanul-cu-tei. Prudent, harnic și foarte cinstit: în modestul lui comptoar, făcuse avere. Acum trăește din venitul ei, stăpânit de patima numimastică. De când a dispărut din comerț firma Alcael & Co., bătrânul își

trece timpul, căutând monede vechi și studiindu-le cu dragoste de părinte.

— Bine-ai venit Filipe. D-ta, care ești om învâțat, poți să mă feliciți. Am pus mâna, încă pe două bucăți de preț. Uite o monedă de aur, de cele pe cari le-a bătut Constantin Brâncoveanu; și asta e tot de aur, dela Constantin cel Mare, cu podul de peste Dunăre, dela Măgurele. Le-am luat pe nimic. Nu am dat nici cât trage aurul din ele. O să crape Mișu Sutzu de necaz, că i-a scăpat din mână, așa chilipir. Dar ce văd? O verighetă în degetul D-tale. Ce este?

— Tocmai de asta am venit, unchiule. Să-ți anunț logodna mea.

— Și cu cine, mă rog?

— O să te miri. Să nu mă judeci însă aspru. Știi ce puțin preț pun pe deosebirile religioase. Iau o româncă, pe fata Maiorului Dobrinescu, din R.-Vâlcea. Giurgiuveanu dă apoi unchiului său toate amănuntele, ce crede că-l pot interesa.

Alcaelul ascultă, și rămâne pe gânduri. Crescut în cel mai strict mosaism acasă la Rabinul, tatăl lui; el păstrase credința strămoșească. Trebile sinagogei îl interesează. Este cel mai zelos epitrop al comunității spaniole. În fond e însă o fire liberală; și - din ce citise — un cald admirator al doctrinei deterministe. Il doare, în suflet, vestea pe care i-o aduce nepotul lui; dar judecă că ea este consecința fatală a mediului în care a trăit Filip.

El visă cu totul altceva pentru fiul unicei sale surori. Asta însă nu-l împiedică, să raționeze.

— Faci rău, Filipe, că te desparți de neamul tău.

— Nu mă despart de nimeni, unchiule. Am spus hotărât, că nu mă botez.

— Știu, știu. Lasă-mă să sfârșesc. Faci rău că te grăbești. Printre ai noștri, ai fi putut găsi ceva mai bun. Ce mă mână pe mine însă, este că n'o să pot să mă bucur de copiii tăi. Crescuți în altă lege, nepoții surorii mele, sânge din sângele meu, vor fi străini mie. Pentru ei, Isac Acalel o să fie un jidan puturos. O să le fie rușine de el. Probabil, morala lor, nu-i va împiedică să-și ceară partea, ce li se cuvine din moștenirea mea; dar, cu siguranță, că o să se rușineze să mă ducă la gropiște împreună cu jidanii.

— Te asigur unchiule...

— Taci mă, eu știu ce știu. Sunt om bătrân, și am părerile mele. Pasul D-tale, pe mine nu mă miră deloc. El este consecința fatală a unor fapte, de care D-ta nu ești vinovat. Când Aron Melamed, amețit de fumurile politice, a început să se iscălească Giurgiuveanu, în loc de Melamed, eră fatal ca fiul lui să sfârșească, mâncând carne de porc și fără ca să mai calce în templu. De atunci se putea prevedea că nepotul lui Aron va lua o creștină, că strănepoții lui vor fi creștini adevărați. De mi-ași da puțină osteneală, ași putea calcula în ce an anume, os din osul lui Aron Melamed va

ajunge Archiepiscop al Ungro-Vlachiei, Primat al României. Sunt sigur că pe vremea când ovreimea din țară, va serba al patrulea centenar al Rabinului Moisi ben Avram Melamed, înțeleptul care a slujit lui Iehova în școala din Giurgiu și a scris acele comentarii asupra Talmudului, care-l pun alălurea de Maimonide; din deal dela Mitropolie, poporul român va fi blagoslovit de Inalt Prea Sfințitul Nuștiucum Giurgiuveanu. Așa, dragă Filipe.

Filip, care niciodată nu înțelesese filosofia deterministă, eră gata să riposteze. Voia să-l întrebe, cum explică atunci determiniștii faptul că Aron, strănepotul lui Moisi ben Avram, descendent direct a patru rabini, din cei mai habotnici, a preferat teșgheaua de librar, stranei de rabin, și s'a aprins de fumuri politice, în loc de a îndrăgi speculațiunile talmudice. Simte însă, că ar mâhni prea mult pe bătrânul Alcael, și-și înghite întrebarea. Continuă a-i povesti dela Râmnic, până ajunge să-i spue, că părinții logodnicei lui, nu știu că ginerele lor e ovrei.

— Te-ai grăbit, Filipe O să vezi că Dobrineștii, cari s'au învoit, la urma urmelor, să-și dea fata după feciorul unui tutungiu; în ruptul capului, nu o vor lăsa, să se mărite cu un ovrei.

— Contează pe ea, unchiule. Sunt sigur.

— Dece ești sigur? Toată filosofia, cu care vă indoapă Maiorescu și atâția dascăli vestiți, nu vă spune oare ceva, și despre nestatornicia femeilor?

Dacă nici atât lucru nu învățați la facultate, nu știu zău, ce învățați acolo.

Alcaelul acum e sigur că logodna, se va strică. E vesel, face glume. Incepe să istorisească de certele lui cu epitropii ceilalți, în chestia alegerii unui rabin în locul lui Bejarano, care a plecat în Țara Turcească. Ei nu înțeleg de ce, el vrea să-l aducă, pe Rosentzweig dela Iași. Ca să trăiască ovreește, ovreii trebuie să trăiască uniți ca pământeni, să aibă legături numai cu pământul acesta.

Trebuie sfârșit odată, cu rabinii aduși din străinătate. Nu știu românește. Habar n'au de împrejurările locale. Cred chiar că e bine să stea în relațiuni cu legațiile străine. Doctorul Weiss e ungar, și ungar o să rămâe. Vor să aducă și un turc. Asta ar mai trebui. Rosentzweig e născut în Iași, a trecut prin școlile românești. „Ei zic că m'am leșit, fiindcă nevastă-mea e moldovancă. Doamne ferește! Dacă mi-aduc un spaniol din țară, îl primesc cu amândouă mâinile. Dar cu cei de peste hotare, să-mi dea pace.“

Încântat că Filip îl aprobă, bătrânul începe să strige contra sionismului. Vor să facă din ovrei, un popor. Uită, că sunt risipiți în patru continente.

Au diferite obiceiuri, vorbesc limbi deosebite și legături seculare, i-a înlănțuit de pământul în care s'au născut. Sioniștii îi fac odioși, în fața compatrioților de altă lege. Ori sunt o națiune, și nu au

cuvânt să ceară drepturi politice, alt undeva decât în Sion. Sau sunt un popor risipit pe care nu-l leagă altceva, decât un ideal religios. De este așa, să-și păstreze religia cât e religie, și să se identifice, cât mai mult și mai repede, cu poporul în mijlocul căruia trăiește.

Căzut asupra unei chestiuni care-l pasionă într-un mod cu totul deosebit; Alcael uitase de ceas. Era gata să peroreze până la ziuă. Noroc că intra în birou nevastă-sa.

— Se face deja ziuă.

— E aproape douăsprezece unchiule, adaoase Ana.

— Nu e nimic. Aveți o lună frumoasă. Vă puteți duce în tihnă acasă. Logodnicilor le place, să umble noaptea pe lună.

— Dar vezi unchiule, eu nu sunt logodită.

Așa s'a sfârșit explicația cu Isac Alcael, habotnicul Epitrop al comunității israelite de rit spaniol, din București.

Pe drum Ana a povestit fratelui ei, convorbirea ce a avut cu mătușa sa. Rașela era fata Doctorului Diamant, din Roman. Iubitoare de petreceri și de lume, suferea că nu e în legături cu societatea românească. La început, a încercat să facă câte-va vizite; dar foarte puțini, și nu cei doriți, au răspuns avansurilor ei. Nu era fericită complet, decât în cele șase săptămâni, de pe vară, când la Bad-Hall, trăia numai printre români.

Doamna Alcael înțelege pe Filip. A promis Anei, să facă totul ca, bărbatul ei să nu fie supărat.

Am văzut însă, că nu fusese nevoie de intervenția sa. Trebuie să știm că Rașela fusese îndrăgostită foc, altădată, de Locotenentul Raul Condescu. Nu s'a putut face nunta pentru că, nici Doctorul — tatăl ei — nici părinții lui Raul, nu au fost în stare să încherbe dota reglementară. Romanul se sfârșise în ghioace; nu fără să lase în sufletul Rașelei, amintiri duiase. Alcael, bine înțeles, habar n'avea de romanul de copilărie al Rașelei. Pe Rașela însă o bucurase vestea, că socrul lui Filip e maior. Speră că la viitorii ei cuscri, va putea să reîntâlnească pe Raul, acum locotenent-colonel la pensie. Astă iluzie făcea din Doamna Alcael o mare apărătoare a lui Filip. Ca și lui Alcael însă, îi era teamă, de boicotul celor mai habotnicidintre coreligionari.

După plecarea nepoților, se învoesc să spue cunoscuților, că au fost în contra căsătoriei proiectate, că fac tot ce pot s'o împiedice, și n'au pierdut nădejdea să isbutească, în acțiunea lor. Adevărul este că Alcael speră sincer, că Dobrineștii vor rupe logodna; lucru pe care soția lui, nu voia să-l admită, cu nici un preț.

CAPITOLUL V.

Descoperirea.

Dobrineștii cari habar n'aveau de obârșia corească a ginerelui, erau încântați. Doamna Dobrinescu primea felicitările orașului. Dă înainte

cu laudele, la adresa lui Giurgiuveanu. Din gura ei, tot Râmnicul aflate că logodnicul Lisetei e un bărbat distins, cu educație și viitor strălucit. Avea și ceva avere. Tatălui logodnicului Lizetei îi zicea lumea tutungiul, pentru că ținuse în întreprindere distribuția tutunurilor din județul Ilfov. Lazăr Giurgiuveanu lăsase, vre-o douzeci de mii de lei, pe care Alcalul îi fructificase așa, încât capitalul se întreise în mâinile bancherului, priceput la trebile astea. Totdeauna însă, Filip socotise, banii aceștia, ca avere numai a surorilor lui, și nu vorbise nimănui de ei.

La club, jucând table sau domino, Maiorul găsia, și el, prilej să aducă vorba de Giurgiuveanu. Spune partenerilor lui, ce minunată partidă face fie-sa. Toate acestea făceau pe mamele din Râmnic, să se uite chiorș, la biata Liseta. Fetele, de vârsta ei, o ocoleau. Prea avusese noroc mare. Asta nu se iartă niciodată, unui muritor.

Dobrinescu juca regulat ceva la club, după amiază; jocuri ușoare, de distracție. Într'o zi, fiindcă nu găsise parteneri nici pentru table, nici la domino; de nevoie, se așează la pichet cu Procurorul, pe doi lei. Când partida e mai înfocată, sosește în club și avocatul Coengiopol, unul cu care nu se prea înțelege Dobrinescu. Fusesse adversarul Maiorului, în singurul proces ce avusese în viața-i, și de care-l pierduse, pe nedrept, numai din pricina că acest Coengiopol e

mai ager și mai cu trecere decât Dimitriu, avocatul angajat de Dobrinescu. Maiorul nu-i erta lui Coengiopol, lucrul acesta. Trâncănea pe spinarea lui neconținut. La rându-i, avocatul îi făcea toate posnele, cu puțință, ca să se răsbune.

— Salut Domnule Maior.

— Bună ziua, Domnule.

— Eram azi în piață când se certă Prefectul, cu Leicăianu, din pricina D-tale. Prefectul zicea că deși votezi cu conservatorii când sunt la guvern, în fond ești o fire liberală. Ca dovadă de sentimentele D-tale, spunea că, în chestiile confesionale, ești liberal, nu faci deosebire de religie. Pentru Dobrinescu omul să fie om, atât îi trebuie zicea Prefectul. Leicăianu, nu și nu. El pretinde că ești conservator. Tocmai chestia la care făcea aluzie Prefectul, îl întărește în convingerea că ești o fire conservatoare. I-am împăcat, eu.

— Și cum i-ai împăcat, D-ta? întreabă Dobrinescu, care nu pricepe de loc unde bate Coengiopol.

— Le-am zis așa: Aveți dreptate, amândoi, și nici unul. Precum în politică e liberal când sunteți D-voastră la putere, D-le Prefect; și conservator când sunt ai D-voastră la guvern, D-le Leicăianu; tot așa e Dobrinescu, și în chestia pentru care vă certați. E liberal, fiindcă nu se uită de e ovrei ori creștin, tânărul. Îl acceptă de ginere fiindcă e nepot de haham. Chestie de clericalism. Dobrinescu, ca fecior de popă, e și el clerical.

— Adică ce vrei să zici, Domnule ?

— Ce, nu pricepi ?

— Nici o iotă. Te poftesc să te explici, mai iute.

— Vorbeau oamenii de Giurgiuveanu. Se închinau, cum îți dai D-ta fata după un jidan, după nepotul hahamului din Giurgiu. M-ai priceput acum, îmi închipui.

Maiorul s'a sculat în picioare. Ca un fulger, îi trage două palme. „Cum ți-ai permis, mișelule, să insulti pe un om, care nu e de față și care nu ți-a făcut nimica?“

Coengiopol ridică scaunul. Vrea să dea în cap, Maiorului. Toată lumea se scoală, dela mesele de joc. Pun mâna pe ei, că se făcea moarte de om. Cu chiu cu vai, au trecut pe Congiopol în sala de lectură, unde țipă ca din gură de șarpe.

Maiorul care-l aude ce spune, se plimbă de colo până colo, ca un leu în colivie. Ca să-l liniștească, Procurorul se dă bătut la pichet și ese cu el, la aer, pe bulevard. Plimbându-se amândoi, Procurorul, cu mult tact, răușește să-l calmeze.

Nu e așa vinovat nici Coengiopol. De Giurgiuveanu că e ovrei, spun profesorii dela gimnasiu, care au fost cu el colegi, în Universitate. Unul, Dominicatos, care e de fel din Giurgiu, pretinde că în adevăr moșul lui Giurgiuveanu, ar fi fost rabin acolo.

Maiorului îi curgeau năduşelile, ca într'o bae turcească. Se schimbase la faţă. Pe procuror l-a apucat frica că o să-l lovească damblaua pe uliţă, şi așa cu încetul, pe nesimţite, îl mână spre casă.

— Uite frate, tot umblând ajunserăm la D-ta, Domnule Maior. Te las. Du-te de te linişteşte. Cercetează şi D-ta. Poate să fie, numai flacuri de cafeana.

— Sunt sigur că sunt fleacuri, îngână din buze Dobrinescu.

Margot eșia tocmai cu trăsura, să întoarcă câteva vizite. Când a dat ochii de el, schimbat cum era la faţă, a vrut să rămâe acasă. „Ce ai, Iorgule, ești bolnav?”

— Mă doare puțin capul. Nu e nimic. Du-te de-ți fă vizitele. Eu iau o antipirină, și o să-mi treacă.

De pe fereastră, privește până nu se mai vede trăsura cu maioreasa. Apoi începe a bate cu piciorul în pardoseală, ca să vie sus, slujnica.

— Unde e Conița Liseta?

— În grădină, Coconașule. Adună fragi și smeură.

— Poștește-o îndată sus. Dar să vie numai decât. M'ai înțeles!

Liseta se așteptă, în fiecare zi, la o explicație. Era pregătită.

— Ce e papa? La ce m-ai chemat?

— Giurgiuveanu, e ovrei?

— Da.

Maiorul a holbat ochii la ea. Numai poate scoate un cuvânt.

— Va să zică, știi? Ne-ai înșelat! Nenorocito! Ne-ai făcut de râsul lumii. Să-i scrii imediat, că am stricat logodna. Să-i trimiți verigheta înapoi, cu brațuleta, pe care ți-a dat-o.

— Nici nu mă gândesc.

— Ce zici? Ai nebunit, Liseto?

— Te rog, papa, să nu te superi pe mine. Sunt majoră și absolut liberă să hotărâsc, de soarta mea. Când m'am decis să iau pe Filip, am prevăzut toate greutățile. Speram însă—și eu tot mai sper și astăzi—că dragostea voastră pentru mine, o să biruiască prejudecățile voastre. O să mai vorbim noi de asta. Acum, te rog să te liniștești. Astăzi copiii se căsătoresc, cum vor ei. Părinții numai au, în chestiile astea, autoritatea de altă-dată. Trebuie să fiți înțelepți; să înțelegeți spiritul vremii. Altfel, vă amărâți zilele de geaba. De voiăți să fiu la fel cu fetele de altă-dată, nu trebuie să mă dați, nici în liceu, nici în universitate.

Iorgu Dobrinescu, stâncă de piatră, o privia ca altă arătare, pe fiică-sa. Ca aiurând, o întrebă: „Și e botezat, macar?”

— Ce are a-face!

— Cum? Ce o să zică biata mă-ta, când o să afle! O s'o bagi în mormânt, săraca! Eși afară.

La vizite, Margot nu putuse să plaseze elogii prea multe, la adresa lui Filip. În două locuri,

când a început engomionul ei favorit, cocoanele s'au uitat așa ciudat la ea, de nu a îndrăsnit să meargă prea departe. Doamna Cărbunescu i-a deslegat cimilitura.

A petrecut-o, la eșire. Când au rămas în patru ochi, a întrebat-o dacă știe de ce neam e logodnicul Lisetei.

— Ce, ori unde părinții lui au făcut comerț cu tutunurile, crezi că o fi armean?

— Nu dragă. Uite ce e: în oraș s'a svonit că ar fi ovrei. Trebuie să fie mofturi.

Ori-cum, ar fi bine ca Maiorul să se intereseze de lucrul ăsta. Lumea urlă.

-- Las'o să urle. Astea sunt cancanuri.

— Așa cred și eu.

Margot e absolut sigură, că svonul e mincinos. Liseta îl cunoaște de cinci ani, pe Giurgiuveanu. E peste putință, să nu știe, cine e Filip.

Apoi, s'au logodit cu popă. Cu toate astea, Margot începe a se îndoii. O fi poate ovrei, botezat. Se dă dar repede jos din trăsură și, fără a-și mai scoate pălăria, intră la Dobrinescu.

— Ți-e bine acum? Nu te mai doare capul?

— Tot mă doare, dar mai puțin.

— Ce lume rea! Inchipuește-ți că au scos vorbe lui Filip. Zic că e ovrei.

— Așa, și e.

— De unde știi? Când ai aflat? De ce nu mi-ai spus și mie?

— La club aflai și eu, d'aia m'a apucat capul.

— Dar, poate să fie minciuni. Liseta ce zice; pe ea ai întrebat-o?

— Nici eu n'am vrut să cred, pe Coengiopol. Dar îmi mărturisî ea că e ovrei. Nici nu e botezat.

— Trebuie să-i scrii; să-i telegrafiezi imediat, că totul s'a rupt.

— În zadar. Mi-a declarat hotărât, că ea îl ia cu voia, ori fără voia noastră. Așa-i învață acum la Universitate, auzi. Să-și facă de cap singuri. Copiii au să poruncească. Părinții trebuie să se supue. Așa mi-a zis ritos. Am dat-o afară din odaie. Dacă vrei, mai încearcă și tu, dar e de geaba.

Margot, crescută la călugărițe, în felul ei e credincioasă. Se închină dimineața și seara. Dar îi lipsește direcția spirituală. La ea credința e stearpă, mai mult mecanică. Nu religia lui Filip o scandalizează, ci faptul că e dintr'un neam urgisit și desconsiderat. Dacă pe Liseta, ar fi cerut-o un bei egiptean, un marchis japonez ori un rajah budist; nici mahometanismul unuia, nici păgânătatea celorlalți nu ar fi ținut-o în loc.

Dar ovrei? Asta este o mesalianță. Mai rău de cât, căsătoria cu un țigan. Țiganul, de e venit mai de departe și poate ascunde origina; ovreiu, nu. Se prăbușia dar, întreg visul lui Margot, toate iluziile ei. Romanele lui Ohnet, pe care le știe pe din afară, o mângâiaseră de nenorocul de a fi luat un

simplu fecior de popă; ușurința Lisetei îi da acum o lovitură mortală. Inima i se face sloi de ghiață, în cap simte un haos desăvârșit. Din ochi îi picură lacrimi, ce curg ca isvorul de munte. A înghețat pe dîntregul. Dobrinescu o așează, în nesimțire, pe sofa. Un medic militar, îi face o injecție cu eter, și-i prescrie o poțiune calmantă. Liseta îi pune cârpe cu ghiață la inimă, o sărută plângând.

Deschide în fine ochii. Încet, rugător șoptește: „Du-te, te rog, lasă-mă. Îmi faci rău“. Liseta a plâns cu hohot, toată noaptea. Maiorul, nici nu s'a desbrăcat. Se plimbă prin odae, neastâmpărat. A fumat o cutie întreagă de bectemis. La fiecare jumătate de ceas, a dat neveste-si, din poțiunea ordonată.

S'a hotărât să se ducă singur în București, să roage de Giurgiuveanu, să renunțe la Liseta. I s'a părut om de omenie. Nu o să nenorocească el, o familie întreagă.

Dimineața, la cafea, a dat ochi cu fiie-sa.

— Vezi, ce-ai făcut? De-ai avea inimă în tine, m'ai autoriza să telegrafiez lui Giurgiuveanu, că totul s'a rupt între voi.

— Asta e imposibil. Trebuie să vă obicinuiți cu ideea, că o să fie bărbatul meu.

— Nu o să ne obicinuim niciodată, cu asta. O să mă duc la București, să-i spun cum stau lucrurile. Sunt sigur o să aibă mai multă inimă de cât tine.

— Tocmai fiindcă are inimă, nu renunță la mine.

— Taci te rog, mă revolți.

— Ești nedrept, papa. Voi nu mă iubiți pe mine. Voi vă iubiți, pe voi. Credeți că suntem proprietatea voastră. De asta e atâta suferință, pe lume.

— Nu ești tu de vină, noi stricăm. Ne-am luat după nebuniile din ziua de azi. Nu trebuia să te dau în școlile de moda nouă, fără de Dumnezeu. Mai bine te trimeteam la călugărițele din Pitar Moș. Dar nu e nimic, o să-mi fac datoria până la capăt.

— Datoria D-tale, e să nu împiedici fericirea a două suflete.

— Datoria mea e să te opresc de la un pas pripit. Tu nu ai experiență, nu știi ce vrei.

— Vei vedea, că știi și am experiență. Mai târziu, o să vă schimbați și voi părerile.

Calmul și hotărârea fetii, au exasperat pe Dobrinescu. Se scoală enervat. Trece iar în iatacul nevestei lui, să vadă cum se mai simte; și s'o liniștească, pecât se poate.

CAPITOLUL VI.

L a s c h i t .

Iorgu Dobrinescu fire disciplinată, nu eşise nici odată din cuvântul maimarilor lui. Nici acum, gogemite maior pensionar, nu îndrăzneşte să zică nu, în faţa lui taică-său. Cu aşa mentalitate, rezistenţa Lisetei groaznic îl turbură. Din câte vorbise cu dânsa, a pierdut încrederea că o va putea înfrânge. Acum se îndoeste, că va fi în stare să facă pe Filip, să renunţe.

Ca la toate greutăţile prin care treuse în viaţă, se gândeşte să ceară povaţă, de la tatăl său. Mângâie fruntea lui Margot, îi şopteşte la ureche ce-a hotărât, o sărută şi ese în pridvor ca să poruncească, să pue caii la trăsura cea veche.

Pe o zi ploioasă, cum numai la munte se întâmplă la sfârşitul lui Iulie, porneşte spre Cetăţue. Inbrăcat civil, cu o haină groasă de vânătoare pe el, cu o pălărie verde în cap, în fundul trăsुरii, Dobrinescu îşi adună gândurile, fumând.

Încet, cu greu, caii sue dealul schitului. Sub clopotniţă, Maiorul sare din trăsura; şi se îndreaptă spre stăreţie. În cerdacul închis cu geamuri de Popa Alexe, Dobrinescu găseşte pe bătrân, trântit într'un pat, învăluit cu macaturi roşii. Rebegit de umezeală, Stareţul luase pe el, scurteica cu blană şi se suise în pat. Din chilii, câţi-va călugări, cari

stăteau în fața ușii, privesc la cer, să vadă de e nădejde de înseninat.

Dobrinescu sărută mâna Archimandritului, se așează pe scaunul de lângă pat și începe a resuci o țigară.

— Ce, nu ești bine, tată?

— Pârdalnicele de bătrânețe, nu-mi dau pace. Nu mai e putere. Azi noapte fusei la Utrenie, când începea să burnițeze. Pasămite am răcit, că nu mă pot încălzi de loc. Sânge de moșneag, Iorgule. Îngheață ușor și se înfierbântă greu. Dar ce vânt te aduce pe tine, la schit?

Dobrinescu nu îndrăznește să-i spue deadreptul ce-l roade pe suflet. A venit așa, ca să-l vadă. Să mai răsufle de plictiseli și de necazuri. Margot e și ea, bolnavă. Cum să nu fie? Și așa, pe îndelete, începe să depene toată țărășenia. Scandalul din club, vizitele nevestii, cearta cu Liseta, îndărătnicia fetii, toate le află bătrânul. Părintele ascultă. Nu zice nimic. Rar pune câte o întrebare. Când Maiorul și-a deslegat sacul, Starețul oftează.

— Mare necaz pe voi, Iorgule. Să nu te mârșești, dar e și din vina voastră. Nu se lasă fetele singure de capul lor, într'un oraș mare necunosut.

— Dar cine ar fi crezut? Toți ne lăudau, că o dăm la învățătură mai înaltă.

— Și vezi unde ați ajuns! Ce povață să-ți dau eu acum? Du-te de te mai plimbă. Ia pe Necarie, să-ți arate stupina. De se potolește ploaia,

repezi-te de vezi, ce rod frumos are via. După Vecernie, om mai vorbi.

Dobrinescu, care știe obiceiul bătrânului să nu dea nici un sfat pe rezezeală, ci numai după oarecare rugă smerită, îl lasă singur.

În chilia Părintelui Nectarie, ia dulceața și cafea. Îl ascultă pe Econom, care nu e deloc mulțumit de cum chivernisește Starețul, avutul mănăstirei. „Prea e risipitor. Facem gospodărie bună. Vaci avem șapte; din vie s'ar scoate parale bune. Stupină ca noi, n'are nici Episcopia. Muncim de dăm pe brânci. La ce folos? Laptele îl împarte tot, în fiecare dimineața, Soborului. Din vin oprește, câte-va vedre pentru Liturghie și la arhondaric; ce rămâne, îl împarte frățește cu toți călugării. Cu ce aduce stupina, face reparații; ceara o dă la pangal. Nu se uită, că unul e econom, altul casier ori cântăreț. Pentru Sfinția Lui, toți suntem o apă. E bun, e cinstit; dar nu știe să facă deosebire. În alte locuri, proestoșii trăesc boește; aici noi trăim mai rău ca ceilalți, suntem mai munciți. Când îi zic că ni se cade și nouă o mângăere, numai că-l auzi: Lasă Nectarie, cine are cinste mai multă, trebuie să muncească mai mult. Mai zi-i, frate Iorgule; mai zi-i și D-ta. Spune-i că suferim. De vre-o două ani, numai primește parale dela cei ce vin de se spovăduesc. Mai aduceau oamenii un franc, doi; o putinică cu brânză, un pui de găină, o mână de mălai. Acum,

ioc. O să ne luăm lumea în cap. Se pustiește mânăstirea“.

Tot vorbind Nectarie de necazurile lui, nici n'au auzit când a tocat de vecernie. Ca să pue capăt taifasului, a trebuit să trimită Archimandritul un călugăr, să poftască pe Maiorul la stareție.

— Ai stat la Nectarie. Ce ți-a spus? S'a plâns de mine. Vrea să mâncăm noi, cei din comitet, venitul Schitului. D'aia numai vine nimeni la călugărie. Vre-o doi, trei trântori, cântau în strană și trăiau ca Bimbașa Sava. Acum au început iar să vie aici creștinii, la călugărie. Suntem vre-o patruzeci. Ți-e mai mare dragul, cum nu lipsește nici unul, la toate slujbele din zi și din noapte. Lor nu le place așa. Vor mărire, vor lux. Asta nu e călugărie. Cui îi place bunătățile lumii, să stea în lume. Aici se cere dreptate și frăție desăvârșită. Să sfârșim odată cu vorba că nedreptatea și zavistia stăpânesc călugăria. Dar ce-ți pasă, ție, de astea? Tu n'ai venit aici pentru dal dastea. Imi ceri povață la necazul tău. Nu e bine să te duci tu, la București. Mă duc eu, azi mâine acolo. Tu ia-ți muerea și fata; și duceți-vă cu toții la vie, la Drăgășani. E vremea prașilei. Nimeni n'o să se mire, că plecați din oraș. Nu o să aibă lumea de vorbă. Din București viu eu acolo, să ne chibzuim. Mai dați și voi acatiste, închinați-vă lui Dumnezeu să facă cum e bine; și nu desnădăjduiți. O să pui să tragă clopotele. O să facem priveghere în toate serile, nouă zile dea-

rândul, să se reverse mila Domnului asupra voastră. Acum du-te; că te apucă noaptea pe drum. Când plecați la vie?

— Peste două zile, cel mai târziu.

— Cătați, de se poate, de piecați chiar poi-măine dimineată. Și nu pierde nădejdea, Iorgule. Toate sunt dela Dumnezeu. Nimic nu trebuie să ne turbure.

Pe când pe coastă uruia încă roatele trăsorii Maiorului, în iatacul Stareției, în fața icoanelor luminate de candelă multe, Părintele Alexe bate mătănii și dintr'o carte groasă citește Acatistul Maicii Domnului.

Fratele Isidor, dereticând prin stareție, aude glasul Părintelui și deslușește condacul acesta: „Ceia ce ești folositoare creștinilor neîncetată, către Ziditorul mijlocitoare neschimbată; nu trece cu vederea glasurile cele de rugăciuni ale păcătoșilor, ci aleargă ca o milostivă într'ajutorul nostru, cei ce cu credință strigăm către Tine: Grăbește spre rugăciune și sârguește spre împlânzire, pururea apărând, Născătoare de Dumnezeu, pe cei ce te cinstesc pe Tine.

— Ce o fi având Părintele, de citește acum Acatistul? Cine știe? Te pomenești că Părintele Nectarie îl sapă la Episcopie. Nu-i ajută, Doamne, Economului, că ne lasă în sapă de lemn, și pe noi și Schitul Mai pe înserate. S'a dumerit însă poslujnicul dela stareție. A venit Ecclesiarhul de

a luat poruncă, să toace de priveghere nouă zile dearândul, pentru împlânzirea și norocul Elisei. A priceput atunci că Starețul se rugase pentru fata lui Domnu Maior, nepoata Cuvioșiei Sale. Așa s'a ridicat de pe inima călugărului, teama că e vorba de stareție nouă, a Părintelui Nectarie.

CAPITOLUL VII.

Pe drum.

Plouase spre dimineață; și din pricina noroiului căișorii Părintelui Alexe mergeau încet. Le-a trebuit două ceasuri și mai bine, până să ajungă în Râmnic, la Episcopie. Tot drumul l-a petrecut zlcând în gând Psaltirea, aproape pe de a întregul; rugă ce totdeauna i-a fost spre ajutor, Părintelui. Nu și-a scos capul de sub coviltir, decât atunci când trăsura trecea prin dreptul caselor Maiorului, ca să se încredințeze de au plecat la vie sau ba. Jaluselele erau lăsate pretutindeni la ferestre, și porțile făcute tun.

La Episcopie, căruța Schitului se opri în fața chiiliilor Părintelui Varsanufie, Ecclesiarhul Episcopiei și bun prieten Starițului. Varsanufie tocmai eșise dela biserică, și își făcea cafeaua la o mașină cu spirt.

— Bine-ai venit, Alexe taică. Uite îmi zicea gândul de musafiri, că pusei la mașină ibricul de două cești. Dar ce e pe tine, de-ai adus atâta calabalăc?

O să mă duc la București.

Eclesiarhul auzise, din oraș, că Filip Giurgiuveanu ar fi ovrei. Pe dată își dăte cu gândul, că din pricina asta prietenul lui se duce în București. Se face însă că nu știe nimic; îl întreabă de se duce în Capitală să consulte vre-un medic. Părintele Alexe, fără multă codeală, îi spune tot. „Să-ți ajute Dumnezeu, Părinte. Acum ai să gustăm din cafea, că se răcește, pierde caimacul“.

— Nu mi-e gândul la cafea. Ași vrea să mă duc, să-mi iau blagoslovenie dela Vlădica.

Dar Varsanufie îi spune să nu-și facă singur supărare. Ce să caute la Vlădica? Cum te vede, te ia la ocări, așa tamnesam. Mai bine să se ducă în cancelarie, și să vorbească cu Directorul. Pafnutie o să reguleze. O să-l scape de neplăcerea, de a da ochii cu năbădăiosul lor chiriarh.

Eclesiarhul este plin până în gât, de câte vede și aude. O dusesese el greu cu Vlădica Ghelasie; dar Sarafim l-a scos din pepeni. O să plece la Sf. Munte. Să nu mai vadă, să nu mai audă nimie. Lui Varsanufie i se pare, că se mai ușurează destinându-se de necazurile lui, lui Alexe. Se minunează însă, cum de nu s'a lovit, Alexe, încă de ciudățeniile noului episcop.

— Mă mir și eu. Nici odată nu mi a zis nimic. Când întru la el, el îmi ia înainte cu „Blagoslovește, taică Alexe“, Nici mâna nu mă lasă să i-o sărut. Tot ce i-am cerut, pentru schitul meu, mi-a dat.

— De frica Domnului Maior, Părințele; îi întreprinde un călugăr mai tânăr, care-i ascultă din pragul ușii. Căci știi, Cuvioșia Ta, frica e ruptă din rai.

— Uite Protosinghelul, ce zice. Să știi, Alexe, că are dreptate. Dar să lăsăm vorba, hai la cancelarie.

În cancelarie dau de Economul Pafnutie, popă tânăr și elegant, care îl pune să facă o petiție; și i-o rezolvă pe dată singur, fără să mai întrebe pe episcop. Nu degeabă este el, nepotul directorului de la minister.

— Asta e baiat bun, îi șoptește Varsanufie. De ar fi numai el, ar mai merge. Dar e și Popescu-Ișalnița. Cu ăla nu mă înțeleg de loc.

Părintelui Alexie, nu-i arde de certurile din Episcopie. Pe el îl muncește nunta nepoate-si. Aduce vorba de asta. „Ce zic', Cuvioșia Ta, o vrea el să se lase de Liseta? S'o boteza măcar?“. Eiesiarhul, nu crede că o să se lase, cu una cu două. Să zică bogdaproste dacă, cu câte-va sute de galbeni, l-o îndupleca să strice logodna. De botezat o să fie ușor. Dar ce folos? În puțină își spală doar trupul. Ovreiul tot ovrei rămâne.

— Nu vorbi așa, Varsanufie; că vorbești cu păcat.

— O fi păcat, dar așa i-aud pe toți spunând. Botezat ori nebotezat, tot nu e român.

— Dar asta nu e vorbă creștinească frate. Varsanufie, își face pravila regulat. Trăește călu-

gărește; dar, din câte a citit, și-a făcut o credință în care confundă creștinismul cu ortodoxia, și ortodoxia cu românismul. Pentru el nu e creștin, cine nu e ortodox; și nu e ortodox, cine nu e român. Creștin pravoslavinic nu e, de cât românul adevărat. Grecii, latinii, sârbii și bulgarii, armenii și protestanții, sunt toți lifte spurcate. Starețul de la Cetățue, cunoaște demult chipul cum judecă lumea, Marele Ecclesiarh. Dă din cap, când îl aude pornind din nou la propovăduirea acestei Evanghelii ipernaționalistă și iperortodoxă.

Fiindcă trenul spre București, nu pleacă decât seară; după ce a prânzit cu ciorbă de pește, rasol de raci și o oca de cirașe, Părintele Alexe pornește în piață. Se oprește la o băcănie, să ia merinde pentru drum. Aci dă de Baratul, venit să incaseze chiria băcăniei.

— Ce mai faci, măi Baratule?

— Ce să fac? Mă rog lui Dumnezeu, să-mi dea moarte fără suferință.

— Înțeleaptă vorbă spuseși. Dar nu te-am văzut de mult, pe la vie. Ai lăsat-o în părăsire?

— Reumatismul mă ține în casă. Am trimis un om s'o sape. Ce fac stupii Sfinției Tale?

— Sărută dreapta, s'au înmulțit. Când treci la vie, vino de-i vezi și să guști din mierea de anul ăsta. E minunată, limpede și parfumată.

— Așa, bravo, bravo.

Părintele Alexe îl cunoaște pe Baratul, de patru zeci de ani, de când era popă în oraș, și de când

napolitanul a pus întâi picioarul în Râmnic. Pe atunci erau aproape vecini. Se întâlneau zilnic în piață, unde Baratul e stăpân, căci — cum se știe — mai toate casele și prăvăliile din piață, sunt proprietatea Bărăției.

Acum es amândoi, din băcănie. Napolitanul își târește cu anevoe piciorul, răzămându-se într'un baston simplu de lemn de corn. P. Alexe e ispitit, să-i ceară și lui un sfat.

— Ai auzit că se mărită Liseta?

— Așa? Bravo, bravo.

O ține minte de când venea la școală mititica, cu căpița de lână roșie în cap. Fata bună și cuminte.

— Dar uite, că s'a logodit cu un ovrej.

— Așa spune lumea.

— E așa. Sunt amărât, Părinte Ioane. Mă duc la București.

— Ce vrei să faci acolo?

— Știu și eu? Ași vrea să stric nunta. Sfinția Ta, ce mă înveți?

— Dacă să iubesc, o să fie greu. Să cauți să-l faci creștin bun.

— Așa ași mai zice și eu; dar nu știu ce gânduri are.

— Să luați măcar asigurări, că copiii vor fi crescuți în legea creștină.

— Dar cum și unde să-i cunun, dacă nu se botează?

— Asta nu știu. Aici n'am avut așa cas. La

noi, pentru astfel de nunți, se cere dispensă de la Papa.

— Așa o fi la Sfințenia Ta. Dar la noi, nu se poate.

— De ce? În viețițe Sfinților, se vede cum se cununau, creștinii cu păgânii.

— Asta e așa. Acum e greu, nu se mai poate. Știu și eu ce să zic.

Cu astfel de sfaturi, P. Aleze nu se luminase de loc. Cu nădejde în mila Domnului, el se sue în tren. Își face trei cruci și adoarme, ca un copil de doi ani. Era ostenit. Legănatul trenului îi dă un somn înviorător. L'au deșteptat dimineața, în gara de Nord.

Acolò, poruncește birjarului să'l ducă la Otel Orient. Și când birjarul, holbând ochii la el, îi spune că otelul acela nu mai există de mult; mirat întreabă de există cel puțin un otel Union, și zice să-l ducă acilea.

Călugărul nu mai călcase în București, de peste douăzeci ani. Casele cele noi, tramvaele electrice, automobilele, tot sgomotul de oraș mare al Bucureștilor, l-au zăpăcit cu desăvârșire. Abia când intră în strada Academiei, și se oprește în fața otelului Union, peste care au trecut ani fără ca să-l schimbe, răsuflă omul.

Un chelner îl sue într'o cameră, ce se întâmplă să fie tocmai aceea pe care o ocupase, altă dată, când fiul său era sublocotenent și venise să stărue pentru înaintarea lui. Se dă jos

În cafeneaua sărăcăcioasă, dar care lui îi apare elegantă și plină de viață. După ce soarbe din cafeaua cu lapte, se duce la Biserica Dintro-i, unde cunoștea pe cei doi preoți, ce slujeau acolo, altă dată. Chiliile preoțești au fost dărâmate de mult, și la ușa bisericii e un lacăt. Portarul oțelului, îl deslușește că popii au murit amândoi și că biserica e dată albanezilor. Se încearcă să se miște pe calea Victoriei, dar se lovește de trecători. La întâmplare, se aruncă într'o birjă, și spune să-l ducă în dosul Poliției. Aflase că acolo, era tutungeria, surorilor lui Filip. Birjarul îl lasă în dreptul judecătoriei. Arhimandritul se îndreaptă spre cei ce-și așteptau rândul la judecată, stând de vorbă în drum. Erau acolo femei, samsari, avocați, negustori și salahori. Popa se adresează unui bătrân cu barba albă, care își ascundea ochii sub niște ochelari cât farurile dela locomotivă. Il întreabă unde e tutungeria lui Giurgiuveanu. Bătrânul dă din umeri. Nu știe de ce e vorba. Un jelbar, care se învârtea împrejurul Călugărului, închipuindu-și că Părintele Alexe trebuie să aibe vre-o pricină de judecată, îl duce pe calea Plevnei, până aproape de colțul din spre strada Brezoianu. Aci, între o legătorie de cărți și o lăptărie, la ușa prăvăliei atârână o tambură tricoloră de tinichea, semn că suntem în fața unui debit al Regiei Monopolurilor Statului.

CAPITOLUL VIII.

Spre deslegare.

O femeie slăbuță și bălae, stă la tejghea, de vinde jurnalele dimineții. Popa îi cere o marcă postală, ca s'o întrebe dacă aci șade D. Filip Giurgiuveanu. Ana îi răspunde, că șade în fundul curții; dar nu e acasă.

— Aș fi avut ceva de vorbă, cu Dumnealui.

— Este la Fondație. Vine tocmai la 12, la masă. Dar ce aveți cu Dumnealui? Sunteți din Râmnic?

Mulțumit că a dat de casa Giurgiuveanului și vesel că stă de vorbă cu o persoană ce vorbește românește, ca și el; Popa Alexe, începe să-și deschidă sacul. Își închipue că trebuie să fie o vânzătoare din tutungerie, și încearcă să afle ceva despre neamul lui Filip. Ana a ghicit pe dată, pe cine are în fața ei.

— Nu cumva, sunteți bunicul Lisetei?

— Ba da.

— Atunci poștiți în fund, de așteptați pe Filip. Să stați la noi de prânz. Fără să-l lase a mai zice un cuvânt, Ana își pune broboada pe umeri și-l scoate pe ușa din fund a tutungeriei.

Casele în care Giurgiuvenii vând tutun de aproape o jumătate de veac, sunt niște case vechi de speculă, clădite în zilele lui Cuza-Vodă, prin

transformarea grajdurilor și șoproanelor dela palatul Domniței Anastasia. În curte se văd încă din zidurile vechi, care împrejmuiu, altădată, curtea Domniței. Acolo în fund, Giurgiuvenii țin cu chirie și trei odăi, autentice resturi din palatul de altă dată. Desigur beciuri destinate de locuință vechilului curții, pentru eclesiarhul paraclisului, ori la vre-un dascăl. Cu tavanurile boltite, cu ziduri de mânăstire, văruiate de curând; odăile au plăcut Părintelui Alexe. Îi aduc aminte de chiliile dela Schit. Rebeca îi dă cafea și dulceață. Ca să-l ție de vorbă, îi povestește din câte a învățat la călugărițe, și cum se duce la biserică la praznicele cele mari. Starețul o ascultă, punându-i întrebări menite să-l deslușească mai bine. Dacă i-e așa de dragă Biserica, de ce nu se botează

Fără sfială, Rebeca îi spune că ea s'ar fi gândit la așa ceva, dar n'ar mai avea trai cu neamurile. Apoi românilor nu le plac ovreii, nici botezați.

— Cum se poate? Cine ți-a spus asta? Românul se bucură când un suflet se curățește de păcate, prin taina botezului.

— Sfinția Ta, poate. Dar sunt mulți cari râd de evrei, când se botează. Zic că omul trebuie să ție la legea, în care s'a născut. Un popă, mi-a spus mie că el cinstește mai mult pe ovreii care ține la legea lui, de cât pe cel ce se botează.

— Nu se poate. N'ai înțeles bine.

— Zău, Părinie, așa mi-a spus mie, Părintele Isăcescu de la Dulgherii Vechi. Îl cunosc de mult, căci e mușteriu nostru, de când era student în teologie.

— A vorbit ca un prost.

— Se poate. Dar uite și Părintele Aronescu: a luat o ovreică, și tot n'a mai botezat-o.

— Asta hotărât, nu se poate.

— Ba se poate, Părinte. Eu cunosc pe Sara Rosenblüth. Bărbatul ei d'întâi ținea cafeneaua de la Otel Metropole. S'au divorțat; și când a murit nevasta Părintelui Aronescu, a luat-o pe Sara. Eu merg adesea la biserica Buzoianu, de fac acatiste. Apoi stau de vorbă cu Sara.

Aceea nu e preoteasă. Popa, de care vorbești, trebuie să fie un păcătos.

— E un om foarte cum se cade. Este și profesor.

— Iți spun eu, că femeea aceea nu e lui preoteasă.

— Sara mi-a spus, că sunt cununăți la Oficerul Stării Civile.

— Până n'oi vedeà cu ochii mei, nu cred taică.

— De ce nu vrei să mă crezi, Părinte?

— Fiind-că știu, că popa nu se poate însura de două ori.

— O fi așa la Râmnic. Aice toată lumea îi zice Sarei, Madame Aronescu.

Bătrânul a înțeles pe deplin, de ce e vorba.

Dar se crede dator să tălmăcească Rebecăi, ce este preoția; și cum că preot nu poate fi de câțel neînsurat, sau unul care a luat—înainte de preoție, — o fată cinstită.

Vorba asta, l-a făcut să uite vremea. Săpomeni cu Filip, în odaie. Bătuse de mult 12. Filip fusese vestit de logodnica lui, și se adăstă la vizita Arhimandritului. Nu-și închipuise însă că-l va găsi acasă, în conversație prietenească cu surorile lui.

Sărut mâna Părinte. Bine ai venit. Ce te aduce, în București?

— Păcatele mele. Te caut pe Dumneata, că avem ceva de vorbit, amândoi.

— Chiar acum, îndată?

— Lăsați vorbele pe după masă. Acum luați câte o țuică, și veniți să mâncăm. Se răcește supa.

— Mi se pare că are dreptate soru-mea, Părinte. Hai să mâncăm.

Rebeca, își dase osteneala să fie prânzul, cât mai gustos. Cu toate că Părintele Alexe e destul de cumpătat; a fost peste puțină să nu-și lingă buzele după ciorba de borș și crapul umplut cu migdale și stafide, pe care l-aduce dela cuptor, ca pe o prăjitură. Cadaiful — o specialitate a Rebecăi — îl silește să-i aducă laude, pentru talentul ei culinar. Și fiindcă tot călugărul este și puțin bucătar, acum Starețul cere fetei o lecție de gătit.

La cafea, Filip îl trece în odaia lui. Eră mai ră-

coroasă, și se poate vorbi în tihnă. În tot timpul mâncării, amândoi s'au gândit, la ce va urma. Fiecare e îngrijorat, de rezultatul convorbirii. Sorb în tăcere, din cafea. Filip admiră chipul de ascet al bătrânului, și se trudește să-i ghicească gândul. Călugărul se uită la portretele de pe pereți, caută să citească titlurile cărților, din rafturi. Deodată zărește, legată în piele cafenie, o carte veche românească.

— Ce carte e aia, din colț?

— O carte foarte interesantă. E tipărită la Râmnicul Dv. în 1705 de Antim Ivireanul, Autologhiul.

— Am și eu Octoicul lui Antim, din 1706. Dar e scris în sârbește. Numai tipicul e scris pe românește.

— Tocmai asta este interesant. Din tipăriturile astea se vede, cât de greu, a pătruns limba română în Biserică.

— Așa erau cei vechi. Țineau la cărțile sârbești și grecești.

— Am și niște minee grecești, dacă te interesează.

— Podul stareției, e plin cu minee grecești. Când vrei, n'ai decât să vii să le vezi, că văd că știi de cele popești. Nici nu mi vine să cred, ce am auzit.

— Și ce ai auzit, Părinte?

— Că ai fi ovrei.

— Ai auzit bine. Sunt ovrei născut și crescut aci, în București.

— Lucrul ăsta, nu l-am știut nimeni. Nici nu ne venea să-l credem, când s'a aflat la Râmnic. S'a făcut vorbă multă. E scandal mare. Oamenii nici nu pot să ieasă pe stradă, au plecat la vie. Te rog, să nu te superi, dar vezi singur că nu se poate. Stricăm logodna. Pentru asta am venit.

— Te-a trimis Liseta?

Părintele Alexe, sincer, îi mărturisește că aci stă toată greutatea. Liseta nu vrea, în ruptul capului, să strice logodna. Gândește însă că Filip va pricepe, singur, greutatea. O să se retragă, de bună voe. Găsește el altă fată, de legea lui, mai bogată ca Liseta. Filip îl ascultă. Călugărul continuă pe același ton. O fi cheltuit mult cu logodna. E hotărât să-l despăgubească, de orice cheltuială făcută. Nu vrea să-i facă, nici o pagubă.

Venise hotărât să-i propue, un târg. Stând de vorbă cu Filip și cu surorile lui; călugărul a simțit că vorbind de parale, nu va isbuti decât să-l jignească. Și Părintele Alexe nu venise pentru asta, în București. Tot mai mult se întărește în el dorința să resolve conflictul, prin botezarea ginerelui. Cărțile bisericești din biblioteca lui Filip, acatistele Rebecăi, i-au dat mare nădejde.

Când a adus vorba de despăgubiri, Filip îi spune că toate cheltuelile logodnei, le-a făcut Maiorul.

Când ar fi vorba de despăgubiri pentru stricarea iogodnei, el ar de dat parale înapoi.

Starețul înțelege, că trebuie să dea lovitura cea mare. Il ia în brațe, și-l sărută.

— Vorbești frumos, taică. D'aia nu vrea Liseta pe altul, vâd eu. Să fiți sănătoși. Eu nu țin la o nație, mai mult ca la alta. Omul e tot om, numai să fie om de treabă. Ascultă-mă pe mine. Hai la Cetățue Stai acolo o săptămână două, te plimbi în vie, stăm de vorbă, și te botez eu. Pe urmă venim la Râmnic, de facem nuntă mare creștinească. Nu e lucru greu, ce te sfătuesc eu. Dumneata vâd că știi ale Bisericei, pe surorile Dumitale, le-aud că dau acatiste Treaba este ca și făcută.

— Ascultă-mă, te rog, Părinte. Nu știu, ce gândesc surorile mele. Eu nici nu iubesc, nici nu urâsc, Biserica. Mă interesează ca filosof și ca istoric; vechimea ei îmi inspiră respect. Dar atât. Nici Sinagoga nu-mi este mai dragă, o cunosc mai puțin. Thora și Talmudul nu mă interesează deloc. Sunt ebreu prin sângele meu, de mult am încetat să fiu israelit.

— Va să zică, nu ții la legea ovreiască?

— Dar absolut de loc. Nu cred nimic, din câte învață Sinagoga mosaică; cum nu cred nici în ce învață Biserica creștină. Sfinții mei sunt ăștia de pe părete. Și-i arată cu degetul, pe Kant, Fichte, Taine, Jules Simon, Auguste Comte, Schopenhauer, Maiorescu și Vasile Conta. ăștia sunt sfinții părinți, ai credinței sale. Ar fi un mizera-

bil, dacă i-ar promite că se leapădă de o credință ce nu are ca să îmbrățișeze alta tot atât de străină sufletului seu. Ar fi necinstit. Nu vrea, nu poate să fie necinstit nici cu el, nici cu alții. A spus Lisetei, că într'u cât el nu crede în legea părinților lui, nu are nimic de zis ca pe copii, să-i crească ea în legea părinților ei.

— Dar bine, taică. nu crezi în Dumnezeu?

— Cred. Cred într'un Dumnezeu ideal, într'o putere supremă, de care puțin îmi pasă de-i ziceți Pronie, Iehova ori natură. Acelui Dumnezeu mă rog dimineața și seara. Ca să-l cinstesc pe El, caut să fiu om de treabă, să-mi fac datoria pe lume.

— Frumos spui. Dar crede-mă, taică, nu e destul.

— Se poate. Dar ce vrei? Nu pot crede mai mult. Atât mă îngăduie pe mine mintea mea, după cele câte am învățat în școală.

— Tot așa o fi crezând, și Liseta?

— Așa, sau aproape tot așa.

— Asta vă învață, la Universitate?

— Da. Asta.

— Nu i-ar mai răbda Dumnezeu. Auzi că toacă de Vecernie. Mă duc la biserică. Viu deseară, să mai vorbim.

— Dar știi drumul, la biserică?

— O să-l găsesc.

Rebeca, vecinic gata de dus la slujbe biseri-

cești, se oferă, să-l conducă la o biserică din apropiere. O roagă să-l conducă, unde o fi slujind un popă mai bătrân. Nu vrea, să meargă la biserica lui Aronescu. Rebeca îl duce la Sf. Spiridon Vechiu, în dos de Sfinții Apostoli. Un popă cu barba albă până la brâu, stă în dreptul porților împărătești. Paracliserul mormăie într'o strană.

P. Alexe s'așează lângă el; și începe să cânte cu glas tare, frumos. Zice Vecernicia cea mare pe de-a întregul. Caută să se apropie de Domnul, ca să-l lumineze, în ce are de hotărât. Când s'a sfârșit Vecernicia, P. Alexe se duce în mijlocul bisericii, face trei cruci mari; și se închină plecându-și genunchii la pământ, de își lovește fruntea de pardoseala rece a locașului. Rebeca, care stătuse mai la oparte, se uită la el ca la o minune. Nu mai cuteza să-i vorbească. Abia îndrăsnă să-l întrebe, unde vrea să-l conducă.

— Dacă n'ai altă treabă, hai îndărăt la noi, Părinte.

— Haidem.

Filip eșise. Fetele i-au făcut cafea, și s-au ținut de el, să rămâe să mănânce acolo.

— Să vezi ce șnițel știe Rebeca, să facă. Cum prăjește ea, cartofii de frumos.

A rămas. Le-a vorbit de mânăstirea lui, și de toate mânăstirile din Vâlcea. Dacă l'au întrebat, le-a povestit și de minunățiile de la Govora și din Călimănești.

Aproape de opt, s'a întors și Filip, care se așteptă să-l găsească tot la ei. Au prânzit, vorbind de tipăriturile de la Govora. Pe la 9, s'a sculat să plece. Filip îl va întovărăși până la o-tel. Surorile lui îi sărută mâna, cu respect.

— Domnul taică. Vă foarte mulțumesc pentru găzduire.

Orașul e acum plin de viață și lumină. Trăsuri și automobile aleargă spre șosea, cu cei bogați. In Cișmigiu și prin grădini, musica și lăutarii se ostenesc să facă, pe cei veniți acolo, să uite zăpucul zilei. In strada Academiei, liniște desăvârșită însă.

Altă dată, spune Părintele lui Filip aci erau petrecerile mari, vara. Aci Stavri, Rașca, Casinoul austro-ungar. S'au mutat Bucureștii.

Ajunseseră în dreptul piațetei, din fața bisericii. Dintrozi.

De aci știe drumul și P. Alexe. Ii mulțumește lui Filip, că l'a însoțit; și-l roagă să-l lase acuma. Ii întinde mâna. Giurgiuveanu, vrea să i-o sărute.

— Lasă. Voă ăstora, ești din școlile cele noi, nu vă plac legile vechi. Și sărutul mâinii e lege veche. Mă duc la vie mâine. O să sfătuesc pe Iorgu să lase să se facă voia Domnului. Acum du-te. Rămâi sănătos.

CAPITOLUL IX.

La vie.

Sfatul dat Dobrineștilor să plece din oraș, fusese un foarte înțelept sfat. La vie, în liniște, la aer curat nervii lor, atât de încordați, s'au mai calmat. Conflictul sufletească dăinuia, — se înțelege — dar pierduse din gravitatea lui. Câteși trei trăesc alături, și despărțiți. Margot, caută să se amețească, dând gospodăriei tot mai multă importanță. Ingrijitul viei, dulcețile de făcut, îi iau destul timp. Restul și-l petrece recitind câte-va romane franceze, ce constituiesc toată biblioteca viei. Recitirea lor, o face să viseze. Reincepe să spere că vre-un făt frumos, vre-un boer tânăr și bogat, o să întâlnească pe Liseta prin vie și o să-i fure inima. Asta ar scăpa-o de oroarea, de a se încuscri cu ovreii. Alte ori, realitatea aduce pe Margot, pe pământ. Se împacă cu ideea acestei încusciri, cu condiția ca să amâne nunta, până ce Filip va ajunge profesor universitar. Un profesor de Universitate poate, la urma urmelor, să fie și ovrei.

Maiorul nu are atâtea scrupule. El, își iubește fata mai creștinește. Pentru el, toată greutatea e religia. Față de Filip creștin; n'ar avea nimic de zis. Numai de l-ar îndupleca, Părintele, să se boteze.

În adastarea acestui succes, Dobrinescu luă pușca la umăr și, zilnic, porni la vânătoare, prin pădurile din apropiere.

Cu un Flaubert de preț, Liseta îl însoțește adeseori. Mai norocoasă de cât tatăl ei, regulat vine acasă cu traista plină de vrăbii grase, din care Margot face pilafuri. Din toți cea mai calmă este ea. Decisă ce are să facă, singura ei dorință era ca bunicul său să găsească modalitatea care să împace și pe părinții ei; căci îi iubea sincer, deși nici prin gând nu-i trece, să le sacrifice lor dreptul ei, la fericirea pământească.

În dimineața când P. Alexe, atât de adăstat sosi la vie, erau toți la cafea. Sub niște tei bătrâni, stau în jurul mesii încărcate cu fructe, cozonaci, miere și unt.

Lătratul câinilor, le vestise sosirea unui musafir. Liseta, cea d'întâi, a zărit pe bătrân.

Moșneagul se așeză lângă ei. Ia o persică de pe taler și începe să povestească. Sosise din ajun, în Drăgășani. Drumul pe așa căldură, îl obosise. S'a oprit la un otel, din târgșorul acela. Acolo s'a odihnit bine, și cum a crăpat de ziuă, a pornit pe jos la vie. Așa frumos e drumul printre vii, de pare că l-a întinerit. Spune snoave, glumește, Margot și-a pierdut răbdarea, și nu se mai poate stăpâni.

— Dar la București, ce-ai făcut? Ne ai scăpat de ovrei?

— Ai răbdare. Lucrurile astea nu se vorbesc, în mijlocul curții. Când om intră în casă, o să vorbim noi.

Toți însă erau nerăbdători să-l lauză. Părintele

parcă într'adins, își făcea însă tot mai multă treabă din gustatul piersicelor rumene, ce împodobeau masa. În sfârșit, Dobrinescu îl roagă să intre în salon.

— Să mergem, dacă sunteți așa de grăbiți. Vino și tu, Liseto.

N'apucase bătrânul, să se așeze bine pe scaun; și, din nou, Margot îl întreabă dacă a sfârșit, cu ovreiul.

— Stați, bre, nu mă luați așa de repede. E greu. Am stat toată ziulica de vorbă, cu el. Se arată om deștept și pare hotărât. Mi-a spus verde, că el nu se retrage. Din partea lui, nu e nici o nădejde. D'aia chemai și pe Liseta, cu noi. S'o rugăm cu toții, să fie cuminte. Să renunțe la un lucru care ne amărește, atâta. Ce zici, fata moșului, nu-i așa că tu nu vrei să-ți omori părinții? Ei, săracii, te-au crescut, te iubesc. Fac tot ce vrei; n'o să-i superi, tu așa de rău. Nu se poate, Liseto. Ai fost fată cuminte. Ascultă-mă pe mine. Scrie-i că te doare de părinți, și nu poți să ieși din cuvântul lor. Îți găsim noi bărbat potrivit cu tine, de care să nu râdă nimeni.

Liseta tace, încremenită ca un sloi de gheață. Dobrinescu și Maioreasa, la rândul lor, încep s'o roage. Plâng. O podidesc, și pe Liseta, lacrămile. Ii îmbrățișează și-i roagă s-o erte, dar se ostenește în zadar. Un cuvânt are. L-a dat lui Filip. Nu poate să-l ia înapoi.

Margot blestemă legile, care dau voie copiilor, să se însoare fără voia părinților. Sunt niște nebuni, cei ce fac legile din ziua de azi.

Și P. Alexe e mâhnit că puterea părintească se stinge, văzând cu ochii. Dar a înțeles mai demult, că de lucrul ăsta poartă vină și părinții, cari au abuzat de puterea lor. El ar dori, ca Margot să înceteze cu imprecățiunile. Ii vine Dobrinescu în ajutor, când îl întreabă, dacă cel puțin, a primit Filip să se boteze.

— Dar ce face asta? Se răstește Margot, Mai bine să amâie nunta, pentru mai târziu, când va avea o situație.

— Ar fi foarte mult. Dar vezi, nici așa nu vrea.

— Ce încăpățânat !

— Nu pot să zic, că e încăpățânat. Mi s-a spovedit omul duhovnicește. Nu cred nimic, din cele jidovești...

— Atunci, de ce nu vrea să se boteze ?

— Fiindcă, nu crede nici într'ale noastre. E necredincios. Zice că nu se botează fără credință, că asta ar fi o batjocură. Și cam are dreptate. Fără credință, botezul nu spală.

— Va să zică, este un om de nimic. Un libre penseur.

— Mulți zic ca el, maman.

— Asta e rodul școalelor voastre, de moda nouă. Dar nu e cum crezi tu, Margot. Mi-a măr-

turisit că crede într'un Dumnezeu, că se închină dimineața și seara.

— Nu ți-a spus, dacă-și pune și cornul în frunte, când se închină ?

— Vai maman, ce batjocoritoare ești !

— Nu cred să facă lucrul ăsta. Mi-a zis că nu ține, nici unul din obiceiurile ovreești.

— Și Dumneata, l-ai crezut ?

— L'am crezut. Pare să fie un suflet curat. Rătăcește în credința lui; dar este sincer, urâște minciuna.

— Cum l-ai cunoscut, așa de bine, tată ? În definitiv, ce ne înveți Dumneata, să facem ? Întreabă tot Margot, căci Dobrinescu amuțise.

— De, dragii mei, nu știu ce să zic. M-am gândit mult și bine. Intr'una mă rog lui Dumnezeu, să vă lumineze ce trebuie să faceți. Eu cred cam așa: Să vă învoiți, cu ce e de la Dumnezeu. Aveți și voi, vina voastră, Nu i-ați dat, o creștere creștinească. Acum, n'aveți ce mai face. Ca să vă erte Dumnezeu, să faceți milostenii. Să vă osteniți, din toate puterile, ca cel puțin copiii Lisetei, să fie creștini cu trupul și sufletul.

— Va să zică, bine voește de ne permite, să-i botezăm copiii ?

— Asta i-am cerut eu, înainte de logodnă. De atunci s'a învoit, să botezăm copiii; întrerupe Lisata.

— Așa mi-a spus și mie, confirmă Starețul.

— Dar cum facem nunta ? Intreabă Maiorul.

— La nuntă, numai la Oficerul Stării Civile, nici nu pun piciorul, adaogă Margot.

— M'am gândit și la asta. In vremea veche, mulți creștini buni se căsătoreau cu cei de altă lege, chiar cu păgâni. Dintre Sfinții Părinți, sunt cari au avut neveste păgâne. Sfânta Cecilia s'a cununat cu un păgân. Mult după nuntă, prin ostenelele ei, Valerian s'a hotărât a se boteza. Greu e că acum, la noi, numai e obiceiul, să cununăm pe creștini cu necreștini. Nunta o dată făcută, eu o cred buuă. Vă sfătuesc, să faceți nunta aci, la vie. Să chemi pe popa din sat, să-i cunune în casă. O să facă, el.

— Dar dacă nu s'o învoi ?

— Atunci mă chemați pe mine de la Cetățue. li cunun eu.

— Cum ? Dar Dumneata ști bine, că e ovrei.

O să te dea afară din Stareție. Te pomenești că te cuterisesc.

— Din dragoste de Hristos, Sfinții Mucenici au îndurat munci grele, moarte. Și eu, nici atâta să nu pătimesc pentru Hristos ?

Părintele Alexe, se sculase în picioare. O rază de soare, ce pătrundea prin zăbrelele verzi, de la ferestrele salonului, îi sșrută fruntea, luminându-i fața. Margot și Dobrinescu au înțepenit pe scaunele lor. Privesc la el, cu respect și frică.

Liseta începe să tremure. Avea întrerupe tăcerea de mormânt, ce domnia în salonul viei.

— Tată moșule, Dumneata ești un sfânt!

— Nu zice vorba asta, copilă. Superi pe Dumnezeu. Sunt un biet călugăr, păcătos... Dar sunt creștin.

PATRU OCHI

— 1917 —

PATRU OCHI

— 1917 —

Cine nu cunoaște, dintre bucureșteni, pe Aristide Zerva? Cu mustața vopsită la Dortheimer, cu monoclul înțepenit în orbita ochiului stâng, eșit ca din cutie; dimineața îl întâlnești la șosea, după prânz perorează la Capșa, și seara e nelipsit de la teatru.

Ascunzând, cu artă desăvârșită, ce-i șasezeci de ani pe cari i-a împlinit cam de mult, Zerva e tipul epicurianului clasic.

Citește mult, dar numai ce-i place. Adună tablouri de preț, ca să aibă o ocupație. Face gimnastică și hidroterapie, ca să-și păstreze sănătatea. Actrițele cele mai drăguțe, le protejează; dar nici odată nu cheltuiește într'un an, mai mult de cât îi aduce arenda Pieleștilor, moșie părintească, singura de pe Bărăgan, care nu e ipotecată la credit.

O slăbiciune a lui, e ca după teatru, să adune tineri, să supeze cu el. Nu odată, l-am văzut la Enescu, plătind sute de lei, mâncarea și băutura tinerilor, ce se țin de petreceri, și cărora îi place să le povestească, din câte a văzut și a pățit.

Pe toți îi sfătuește, să se însoare. Nu e bine omului, să trăiască stingher pe lume. De 20 ani își propăvăduiește învățătura, în aceleași localuri, la aceleași mese, la băeți cari protestează împotriva-i, dar cari, rând pe rând, părăsesc societatea lui Zerva, ca să se căsătorească. Asta face, că Zerva e vecinic înconjurat, de mutre noi. Nu are prieteni mai potriviți, cu el, la vârstă.

Nu cred că-i pare rău, de asta. Nu e nimeni care să-l tragă de mânecă de câte ori povestește succesele lui diplomatice, de pe vremea când era secretar delegație, la Madrid; ori de talentul oratoric prin care s'a distins în Parlament, la 1881.

L-am întâlnit mai serile trecute. Nu m-a lăsat, până ce nu m-am învoit să vin să prânzesc cu el, la Otel Bulevard. Ne-am așezat la masa unde-și ia prânzul de patru luni, de când bulgarii au pus stăpânire pe Capșa. Tinerii lui prieteni, l-au părăsit. Unii au căzut prizonieri, alții sunt în Moldova, ori dorm somnul de veci, pe câmpul de luptă.

— Bine că nu s'au însurat, săracii. Așa, ce-au avut și ce-au pierdut? Și cu toate astea, cine ar fi crezut că o să intrăm noi, în război? Rău e să fie omul stingher, la bătrânețe.

— Dacă ai fost așa convins, de adevărul acesta; nu înțeleg de ce nu te-ai însurat. Ești bogat, ai fost băiat chipeș, porți un nume frumos; luai pe cine voiai.

— Așa e, dar vezi.

— Ce să văd? Nu văd nimic.

— A fost o piedică, la mijloc.

— Nu cumva ai pe suflet, ceva?

— Nu, frate dragă, n'am nimic pe suflet. A fost o istorie.

Zerva zicând ultimile cuvinte, mi s'a părut așa schimbat, în cât diavolul curiosității m-a ispitit. Nu m-am lăsat de capul lui, până ce nu mi-a spus și mie, ce-a fost istoria aceea.

Ascultați și Dumneavoastră, povestea lui Aristide Zerva. O fi ori nu adăvărată, nu știu, nu jur. E Zerva palavragiu, de soiul lui. Are imaginația foarte vie. Totuși, mi s-a părut sincer. Era mișcat când îmi povestea. Când a isprăvit povestea, nu m-a lăsat să plec de lângă el, până nu a golit o sticlă de șampanie. Părea că vrea să-și înece amintirile, pe care le răscolisem, în rodul cel mai dulce al strugurilor, din viile moștenitorilor vestitului Roederer.

— Știi că mi-am făcut studiile la Paris. După ce mi-am luat bacalaureatul, mă înscriesem la litere. Până atunci, eram intern la Louis-le-Grand. Ca student, m'a dat în grija lui Drillat. Gazda mea era un bătrând profesor de literatură greacă, un învățat chel ca o bilă de fildeș. Avea

mustățile rase și doi coteți albi de tot. Trăia la Sorbona, și în biroul lui. Se muncia la un studiu asupra cultului Cabirilor. Lucrarea avea să apară în opt volume. Dar nu găsia, săracul, editor. Un om tare de omenie, cam naiv, dar bun ca pâinea caldă. În apartamentul lui din Rue d'Enfer, stăpâna Madame Drillat. O femeie și jumătate, Madame Drillat asta. Mult mai tânără ca bărbatul ei; fusese odată frumoasă și acum era o gospodină minunată. Ținea casa dintr'un fus. Avea un singur cusur. Fiindcă era fata Vicontelui de Beauzac, un vestit jucător de cărți, care murise în mizerie; se credea datoare, să se simtă nenorocită cu soarta ei. Ne pedepsea cu poveștile, despre strămoși și cele relative la castelul Beauzac, pe care, — Dumnezeu să mă erte, — cred că nici nu-l văzuse cu ochii, vreo dată.

Știa însă câte odăi are castelul, cine l'a clădit, când i-au refăcut turnurile; cine a zugrăvit biblioteca, ce mobile sunt în salonul cel mare. Ceea ce o desnădăjduia, era faptul că strămoșescul ei cuib, căzuse pe mâna unui fabricant bogat, care-l restaurase, cheltuind mai multe milioane. Era convinsă, că negustorul acela i-a stricat tot farmecul. Un burghez este incapabil să se priceapă, în arta medievală.

Cu toată arta culinară a Doamnei Drillat, care întrecea pe a lui Capșa al nostru; eu mi-ași fi luat de mult tălpășița din Rue d'Enfer, dacă nu mă țineau acolo patru ochi negri ca iadul. Gazdele

mele aveau două fete, pe Jeanne și Miochon. Ele m'au nenorocit pe mine, Domnule.

Jeanne era pe atunci o fetișcană de șaptesprezece ani, naltă ca bradul; un chip de creolă, cu gurița subțire ca pânza de borangic. A avea niște dinți ca boabele de mărgăritar, ce râdeau șiret, când pânza de mătase se ridică, ca să-i admirăm giuvaerurile. Era o mândrețe de fată, fudulă nevoe mare. Altfei fată bună. Toată ziua cânta la clavir; Chopin și Mozart, erau favoriții ei. Amândoi s'ar fi amoretat de ea, de ar fi văzut-o cât era de frumoasă, și ce bine îi interpreta. Mi-era dragă și mie. Nu-mi venea să mă deslipesc din salon, cât sta la piano, seara. Dar — lucrul dracului, — când stam de vorbă cu Jeanne, gândul îmi fugea la Miochon.

Pe Miochon, o chema Céléstine. Ii ziceau Miochon, fiindcă era mărunțică și sglobie, o codană numai de-o șchioapă, năsoasă și neastâmpărată ca argintul viu. Și avea niște ochi, niște ochi, Domnule, să-i vezi, și să nu-i vezi. Era cu doi ani mai mică, decât soru-sa. Învăța la școală. Venea la mine în odaie, de mă lua la spovedit. Imi cerea sfaturi. Ajunsesem de-i da lecții de algebră. O iubeam și pe asta. Eram gelos pe bălanul fiu al portărelului Eustache, vecinul lor, care venea de învăță lecțiile cu ea. Imi devenise nesuferit. Dar să vezi — altă drăcie. Când stam la taifas cu Miochon, gândul meu zbură la Jeanne. Ca măgarul lui Buridan, nu știam încotro să apuc.

Așa am dus-o aproape trei ani. În Iulie 1870, când a izbucnit războiul dintre Franța și Prusia; papa Drillat și-a luat nevastă și copilele de-a dus în Normandia. Eu am nimerit, tocmai la Pielești.

Am găsit pe taica bolnav. A și murit, pe vremea războiului. Nu m-am mai întors în Paris. Ion Ghica m'a vârat în Ministerul de Externe. M'a luat ca șef de cabinet, al lui. Am început să mă gândesc să mă însor, și eu ca omul. De unde, Domnule? Cum puneam ochii pe o fată, nu știu ce dregeam, nu știu ce făceam; dar începeam numai decît s'o compar cu Jeanne și Miochon. Le găseam cusur la toate.

Una singură a isbutit, să biruiască comparația. O nemțoaică scurtă și durdulie, cu fața rumenă și ochii albaștrii. Avea părul roșu, un păr ce-l aduna în două coade groase prinse pe frunte. Frumusețea femeii ăștia nu avea nimic, care să amintească pe fetele lui Drillat. O întâlnisem, la bal la Palat. Cum am văzut-o, mi-a sărit inima din loc. Am făcut pe dracul în patru, până i-am fost prezentat. O chemă Emilia de Bauerenfeld, și era sora cu Baroneasa Schönbach. A doua zi mi-am depus cărțile în strada Ceauș-Vodă, la Primul Secretar al legațiunii imperiale germane. Am început să-i fac curte în lege. Seara, la teatru, ori la bal, după ei; dimineața, la Cișmigiu, la patinaj, după ei. Dela Cameră, fugeam la ei, de

luam ceaiul împreună, și le istoriseam de ale politiceii noastre.

Intr'o zi, m'am decis, să o întreb dacă i-ar plăcea să trăiască la Pielești, la mine.

— Cu Dumneata așa trăi ori unde, mi-a răspuns Emilia. Fața-i albă ca laptele, se îmbujorase, ca un trandafir. Am făcut planuri de viitor. Ne-am învoit să dăm logodna în vileag, chiar a doua zi. M'am întors acasă, noaptea târziu. În odaie am dat de fotografia fetelor lui Drillat. Parcă 'mi râdeau în nas. Trebuie să știi că am fost șterpelit, dela Drillat, o fotografie a fetelor lui, care tocmai pozaseră la Nadar. Țineam fotografia atârnată, în odaia mea de culcare.

Voiam să adorm, și nu puteam. Am ațipit greu de tot, ca să mă deștept într'un delir de om nebun. În odaie era întuneric beznă. Fotografia din părete, lucea însă ca o fereastră luminoasă. Prin geam, Jeanne și Miochon râdeau la mine. Odată geamul s'a dat, la o parte. M-am pomenit, cu amândouă, lângă mine. Una m'a luat de o mână, și alta de cealaltă. Am început să jucăm tontoroii, prin odaie. Am eșit pe coridor, ne-am suit pe coperișul lui Broft. Am sărit în clopotnița dela Să-rindar. Și am alergat așa noaptea întreagă pe la Cotroceni, la Mitropolie, în grădina Icoanei, pe Podul de Pământ; pe unde nu visasem treceam cu ele de brâu. Sergenții priveau la noi, ca la o arătare. Când se crăpă de ziuă, m-au adus înapoi la otel. S'au suit în părete, și s'au făcut la loc

portretele, ce erau mai nainte. M'am deșteptat în nădușeli. Aveam friguri. Am început să văd că Emilia, tot atât de mărunțică ca Miochon, e prea grasă pentru înălțimea ei. Am băgat de seamă, că la vioară nu cântă de cât bucăți ușurele. pe care nu le 'nțelege. Cum înțelegea Jeanne pe Mozart.

Hotărâsem să mă duc la Resch să comand două verighete, și la Capșa bombonerie. I-am dat păcatelor pe amândoi. M-am suit în tren și nu m-am oprit decât la Nizza.

Nu m-am întors în țară, decât după ce am aflat că Schönbach a fost numit Ministru la Stockholm.

Liberalii, cu concursul cărora m'alesesem deputat, își închipuiau că i-am trădat, că mi-am dat coatele cu opoziția. Nici vorbă n'a mai fost, de realegerea mea în Parlament.

Am rămas robit de o sminteală. Când am auzit pe Francine Decrozes, cum cântă la clavir, aceeași arie ca și Jeanne; am cheltuit și cenușa din vatră, dar nu m'am lăsat până nu am șterpelit-o lui Achil Ferlendi. Fiindcă Ilona, din Damenbatalionul Carolei, seamănă cu Miochon; baletista aceea a plecat, din București, cu blană de samur și mărgăritare plătite de mine lui Cronberg, cincisprezece mii de lei.

Știi de ce am cumpărat o pereche de case lui Mimi? — Nu ghicești. Să-ți spun eu. Mi-aduce aminte pe Jeanne, când zâmbește. Și-acum, dacă între cinci și șapte, mă găsește ori cine în strada

Păcii, la Didina Calvocoreasca; pricina nu e altceva, decât, fiindcă atunci când închid ochii și vorbesc cu Didina, cred că stau de vorbă cu Miochon. Nu ai idee ce ciudată asemănare are cu Miochon la vorbă. Juri că vorbește Miochon. Dar ce să-ți mai spun? A fost o sminteala curată, la un om în toate mințile lui. Nebuneala asta, m'a nenorocit pe mine. Din pricina ei o să mor la otel, ca un câine, neplâns de nimeni, și uitat de toți, a două zi de înmormântare.

BANI CALPI

— 1910 —

BANI CALPI

— 1910 —

Sunt mii de ani de când, în Dobrogea înflorea oraşul Istros. Alţii să spune dacă ruinile oraşului aceleia sunt pe Malul Mării, sau dacă Istros era aşezat mai la Nord, pe lacul Razelm la vechile guri ale Dunării, căreia grecii îi ziceau Istros.

Sigur e că Istros, a fost un oraş mare, bogat, şi puternic. În el mişunau greci şi romani, barbari şi perşi. Toate noroadele, se întâlneau aci, în târgul Dunării.

Cu strade strâmte, aşternute cu bolovani cât toate zilele, având temple măreţe, forul şi agoraua lui; Istros trăia, viaţa vechilor colonii greco-feniciene.

La începutul veacului al patrulea după Hristos, pâinea cea mai bună din Istros, o dospeau doi romani din Dacia Traiană, doi daci, cum li se zicea, pe atunci, romanilor din Dacia. Ei erau

feciorii lui Urs Sutașul. Cum ajunseseră brutarii ăștia în Istros, știa tot târgul. Taină era, cum și de ce aluatul pâinii lor, era mai gustos, de cât cel pe care îl frământau grecii.

Se șoptea că au fost adus secretul fabricării pâinii din Dacia, țara așa bogată în grâne. Alții, pretindeau că tot meșteșugul lor stă în aceea că măcinau singuri făina, că grâul lor era mai curat, de cât al brutarilor celorlalți. Toți, afară de brutarii greci, erau de acord însă, ca la feciorii lui Urs Sutașul, pâinea era mai dulce și mai albă de cât ori unde. Iuliu și Caiu se îmbogățeau, de vedea cu ochii.

Erau și oameni de treabă, brutarii amândoi. Casa lor, era casă; masa, masă. La ei nu se pomeneau de festine și banchete, nu se auzea de bacanalii. Unii ziceau că ar fi creștini. Numai că regula cu care asistau la toate procesiunile, în onoarea zeilor strămoșești, eleganța cu care Agripina împodobea brutăria, la toate sărbătorile păgânești; închideau gura clevetitorilor și pizmașilor.

Era spre seară. Agripina stă de vorbă, în pragul brutăriei, cu Astra, cumnată-sa. Amândouă împung în pânze, prinse pe gherghefuri ținute pe genunchi. Râd cu poftă de glumele ce ucenicii din brutărie, fac cu vânzătoarele, care trec cu coșuri pline de fructe din Bizant, alune din Moesia, și cu faguri de miere din Dacia. Pe ușa din dosul prăvăliei, iată că intră pufnind, și

luliu. Ținea în mână un sac de piele, plin numai cu monedele cele noi din Istros.

— De unde ai atâția dinari? îl întrebă răsând Astra.

— Mi le-a întors din Axiopolis, unde le trimisesem pentru plata grăului. Sunt false.

— Cum se poate? Se miră într'un glas, amândouă femeile.

— Uite așa. Și ceea-ce este mai ciudate, este că toate drahmele astea, le am de la Demetrios. Și brutarul le spune cum, cu câteva săptămâni mai înainte, a primit de la mare preot a lui Jupiter acești bani, pentru plata pâinii ce le datoră, pe un an de zile. Au trimis paralele astea la Axiopolis, unde s'au dovedit false. Arhonții au prins de veste. Au dat de urma omului care umple orașul cu bani culbi. E tocmai Demetrios.

Urlă orașul întreg. Poporul cere osândirea marelui preot. Demetrios nu se dă însă bătut. El pretinde, că ar fi victima creștinilor, cari au ajuns să se miște, până și în Istros.

— Minte, zice Astra, ca mușcată de șarpe. Așa crede și Iuliu.

Dar nu e mai puțin adevărat că osândirea lui Demetrios, va strica zeilor, intervine Agrapina. Ar face bine Iuliu, de și-ar retrage plângerea.

— Nu se mai poate, acum. Au reclamat și alții, păgubiți de Demetrios.

— Ce vor zice însă, zeii?

— Zeii nu vor zice nimic, iubită Agripină, pentru simplu cuvânt că nu există zei.

— Iar începi, Astra, cu Iisus al tău. Lasă-ne în pace. Noi avem zeii noștri, de la strămoși. Nu e permis nimănui, să râdă de ei

— Dar, cum pot fi zeii vinovați de mișelia lui Demetrios? Intreabă brutarul, pe cumnată-sa.

Agripina, ca o ateniană ce este, nu se lasă cu una cu două. Incepe a se boci. Desigur că toți câți invinuesc pe Demetrios, sunt creștini; vor să lovească în divinul Jupiter. În zădat lului o încredințează că la Demetrios s'a găsit tiparnița, și drahme încă nepuse în circulație. În vânt o asigură Caiu, bărbatul ei, că unul din servitorii lui Demetrios, tovarăș cu el, la falsificarea banilor, mărturisește faptul. Agripina roșie ca racul, țipă, blestemă și asurzește, — cu strigătele ei — mușterii ce intră în brutărie.

— Streinii au falsificat drahmele. Ei trebuie să fi adus tiparnița, pe ascuns, în casa marelui preot. Jupiter o să pedepsească orașul, care necinstește pe preotul lui. Trebuie trași la răspundere, creștinii.

Așa țipă Agripina Cumpărătorii es din prăvălie, zdruncinați în credința de vinovăția lui Demetrios. Auzind-o, casnicii marelui preot, prind inimă, încep să se miște. Din când în când, Astra aruncă Agripinii priviri desperate. Va atrage ura mulțimii asupra, unor nevinovați. Frumoasa greacă nu se înduioșează însă.

— Ți-am spus, Astra. Creștinii ăștia fac propagandă. N'ai vrut, să mă crezi. Ne-au sărăcit.

Agripina nu e sigură de existența zeilor; admite, în forul ei intern, că toată mitologia greacă, ar putea fi o simplă poveste. Nu vrea însă, să auză de religia unor barbari asiatici. Grecii și romanii, au datoriat să cinstească pe Jupiter, așa cum au făcut moși din strămoșii lor. Închinându-se lui Jupiter, s'au civilizat ei; au dobândit glorie și avuție. N'au nevoe, prin urmare, de altă religie.

Astra, fiica unui creștin din Dacia, nu-i poate ține piept. Strigătele Agripinei, au aprins orașul.

Pe piață, poporul, în gura mare, cere liberarea lui Demetrios, și pedepsirea creștinilor. Pe strade, în cete, aleargă sicarii marelui preot. Ei ațâță mulțimea, împotriva creștinilor.

În Istros nu erau mulți creștini. Iuliu și Astra, sunt printre cei mai de seamă, între închinătorii la Hristos. Mica comunitate, nu are decât un singur preot. Octogenarul Maximian, mănâncă numai erburi și împarte milostenii sărăcimii. El păstorește pe toți creștinii din Istros.

Furia mulțimii turbate, nu are însă hotare. Hamalii din port, asmușiți de sicarii lui Demetrios, au pus mâna pe Maximian, și-l duc în fața Pretorelui. În urlete, ei poruncesc judecătorului, să asculte edictele împărătești și să-l osândească.

Trei zile, Istros a trăit viața unui oraș în revoluție. Sângele lui Maximian a stropit forul. Toți

dau cu pietre în moșneagul bătut cu bice, și împuns de sulița ostașilor.

Sângerând, cu trupul numai vânătăi, Maximian, mai înainte de a-și da sufletul, găsește în el puterea să se ridice în picioare, ca să vorbească mulțimei.

Norodul, veșnic schimbător, îl ascultă.

— Bărbați istrieni, ne osândiți pe nedrept. Vă ert însă pe voi, pentru fără de legea voastră. Acestea sunt cele de pe urmă svârcoliri ale spiritului necurat. Adevăratul și singurul Dumnezeu, căruia ne închinăm noi creștinii, îl va sdrobi în scurtă vreme. Orașul, care osândește un nevinovat, își va primi pedeapsa. Pocăiți-vă, până este încă vreme.

Poporul, și mai furios, reîncepe să urle. „La moarte Maximian“ se aude de prin toate colțurile. „Ucide-l pe el“ strigă cetățenii, călăului.

Capul moșneagului Maximian, sub loviturile securei, se rostogolește pe bolovani. În ziua martirului lui Maximian, Demetrios a jertfit idolilor, drept mulțumită că a scăpat de osândă.

Peste zece ani, bătrânul Danubiu și-a schimbat însă cursul. Se duce să-și verse apele în Pontul Euxin, mai spre Miază-Noapte. Istros a rămas pustiu. Peste clădirile de piatră din vechiul municipiu, s'a ridicat glia, pe care o brăzdează acum plugul țaranului creștin, venit de peste nouă țări și nouă mări.

NEGRU PE ALB

— 1910 —

NEGRU PE ALB

— 1910 —

Eșisem ostenit dela lunga conferință, ce mă ținuse ținut în plicticosul birou al unuia din marii noștrii avocați. Spre a mă răcori după atâta vorbă, am intrat la Kübler, să iau o ceașcă cu lapte.

În colț, la fereastră, pe canapelele de pluș verde, stăteau de taifas doi cunoscuți. Iorgu Iscovescu, fost Inspector al Poștelor și Vasilică Neguș, pe vremuri Director de Prefectură. Amândoi, acum pensionari, discutau asupra procesului ce un ziar de seară a făcut Ministrului de Interne din pricină că a oprit expediția ziarului.

— O să piardă Ministrul, asigură Neguș.

— Cu neputință, îi răspundea Iscovescu.

— Dece? Întreb eu.

— Mai întâiu, pentru că prea sunt de curând numiți judecătorii, ca să lovească în Ministru; și apoi, îmi explică fostul Inspector al Poștelor, Statul trebuie să aibă autoritate.

— Dar libertatea presei e garantată prin Constituție? îndrăzniiu să observ lui Iscovescu.

— Tocmai ce zic și eu, adaogă Neguș.

— Dar secretul scrisorilor, nu-i și el în Constituție? Și singur mi-ai povestit, cum pe când erai Sub-Prefect la Mangalia, șeful oficiului îți aducea corespondența, să o citești...

— Da bine, Iscovescule, ce se potrivește? Eră în Dobrogea, și se temeau de comploturi bulgărești...

Conversația devenise interesantă. Din cele ce spuneau acești doi bătrâni slujbași ai Statului, aflaiu, pentru întâiași dată, de existența cabinetului negru. Spre a îndemna pe prietenii mei, a-și desface baerile, mă prefăcui a considera lucrul ca o simplă poveste. Incepui să protestez încontra afirmațiunei lor.

— Dar de ce te miri? Îți afirm, că există cabinetul negru la noi. Pe când eram șeful oficiului central, eu deschideam corespondența. De multe buclucuri am scăpat guvernul, și mă mândresc cu asta.

— Da bine, nene Iscovescule, multe trebuie să știi dară.

— Firește că știi. Unele chiar le-am uitat. Mi-aduc aminte însă de o poznă. Căutam corespondența lui Hitrovo, cu Olga Ștefan.

Toți oficianții cunoșteau scrisul în trei colțuri al Olgăi Ștefan. Nu știu cum s'a făcut, că o împiețată de preoteasă din Târgoviște, scria aidoma.

Așă, fără voe, am dat de urma unei corespondențe amoroase, care mă pasionase. Am urmărit-o, Domnule, doi ani. Am copii, după toate scrisorile astea. Le arătam lui Radu Mihai, care făcea tare haz. El mi-a dat, săracu, și Steaua României.

— Dă-mi-le mie, nene Iorgule !

— Ce să faci cu ele, drace ?

— Iacă nimic. Să le citesc, și de or fi așa nostime, să le dau în vileag.

A făcut ceva mofturi Iorgu Iscovescu, când a auzit de publicarea lor. Dar, după ce i-am promis că nu-i spun numele nimănui, s'a învoit.

Cititorii vor judecă, dacă citirea acelei corespondențe, justifică sau nu, existența cabinetului negru.

Elvira Ptomaidi către Lina Kantz.

București, 25 Iulie 188...

Scumpă Linico, iată-mă și eu scăpată din pension. Părintele a socotit că patru clasa gimnaziale, franceza și pianul e destul. Prin urmare adio bacalaureatul ! Nu știu de o să mă bucur ori nu ! Mă obicuisem cu ideea că voiu trece bacalaureatul, că voiu fi studentă, încât un moment m'am luptat cu ideea că nu voi mai gustă din guliile Pretoriencii, guliile acelea cu care ne îndopă toată iarna.

Ași avea dreptul să fiu fericită, dar uite că nu sunt. Trebuie să știi, că Părintele nu mai ține pe Țața Mândica, cu el. De când a ieșit „Deș-

teptarea", bieții arhieriei sunt cu inima cât puricele. Atât au vorbit gazetele de Vlădică Teofil și de Coana Veta, încât Părintele a luat case cu chirie pentru Țața. Speram că mă va duce și pe mine la Țața, care m'a crescut și ține la mine. Se vede că și atât, eră periculos. De asta m'a instalat la Tușa Marghioala, la sora Părintelui O cunoști, Linico, că venea pe la pension când ai fost și tu. Ne aducea acadele și roșcove. E femeie bună, Tușa Margheoala; dar așa de înapoiată! Și deși de felul ei nu e mândră de loc, are păcatul de ține să facă cunoștință, cu părinții prietenelor mele de pension. Din pricina asta, n'am putut stă la Pucioasa, unde ne trimisese Părintele, să petrecem vacanța. Cum mă vede în vorbă cu o fată, țop și Țața Marghiala. Cu portul ei din vremea lui Papură Vodă — umblă legată la cap cu bariș verde — cum să stea lonceștele de vorbă cu ea? Cum să o primească Verzeșeanu? Toate mă evitau; doar Căciulăteștii o băgau în seamă, ca să râdă de ea și de fasonul ei așa de tomba era. De ciudă am plecat, fără să spun la nimeni.

Biata Tușă nu pricepea de loc de ce plec. Cum nu pricepe, dece mi-e urât la ea, în strada Surcelilor. Cum să nu-mi fie urât, Lină dragă? Strada Surcelilor este ulița cea mai groaznică din tot Dealul Spirii. O casă veche albă cu cerdac păraginită, în mijlocul unei curți pline de pruni, peri și cireși; asta e casa Tușii. Două odăi și o bucătărie. Lângă noi, la dreapta, metohul maicilor de la Rândunica. Metohul e gol, metohăreasa vine câte odată la tușa, de îi aduce colivă. La stânga, un potcovar. În față, pivnițele lui Bodălan și un loc viran. Pe uliță nu trece nimeni. La noi nu vine picior de creștin; afară de Mama Ivana, care ajută dimineața la scuturat, și aduce apă.

Imi enea nebunie. Mă duc uneori pe la Țața, dar nici acolo nu e lume. Doui trei prieteni, și Părintele. Plângeam toată ziua, puiule. Eram decisă să mă sinucid. Imi și făcusem planul. Dar m'am răsgândit Mi-am luat inima în dinți, și m'am dus la Părintele, într'o dimineață. I-am spus că sunt hotărîtă, a mă călugări la Pitar Moșu. A sărit în sus, a început să te ocărească pe tine, că m'ai convertit. Adevărul e, că de nu i-ar fi fost de jurnale, ar fi fost fericit, să scape de mine. Dar acum, când jurnalele nu vorbesc decât de sinod și de arhieriei, atât mai trebuiã. Mi-a spus că de voesc eu, mă lasă să urmez înainte. I-am răspuns, că acum e prea târziu. Mi-a cerut să adăst câteva luni, că va căută să mă mărite.

Am lăsat ochi în jos. Am roșit, și am promis că voiu așteptă. Acum, să-l văd pe cine pune ochii. Nu-mi fac idei mari, nu visez ofițeri de artilerie, nici de roșiori; dar nici unul de intendență, nu-iau în ruptul capului. Sunt așa de mitocani, ma chère!

Scrie mi și tu mai des. Eu te voiu ține în curent, cu suferințele mele. Te sărut de mii de ori.

Vlădica Nectarie Focșăneanu, către Protopopul de Prahova.

București, 16 August, 188...

Niculescule, cum am ajuns aici, am fost la Mitropolie. Milcoveanu mi-a arătat raportul, și mi-a spus că chestia e destul de gravă. Raportul nu e așa de rău; dar sunt doi martori, cari spun lămurit ca și-au dat parale, ca să le dai ranguri. Mitropolitul, cnm i-am vorbit, pe dată mi-a spus

că sunt fleacuri, că e mulțumit de tine, dar că prea faci politică. Pe cât am priceput, ești lucrat dela Minister. Prefectul, a raportat că la alegerile județene, ai dat concursul opoziției. Cere alt protopop. Secretarul General e și el în contra ta; cică Peruzescu a dat cumnatului său 500 de lei, să-l facă protopop. Toate acestea mi le-a spus Revizorul eparhial, care ține la tine și zice că ai face bine să te înțelegi cu Drăgușin și cu Ionescu-Ciungu. Să trimită o declarație la Mitropolie, spunând că nu e adevărat, că le-ai cerut parale pentru ranguri și că au spus așa la anchetă, de frica Prefectului. Și eu cred, că așa ar fi bin. Dacă poți, pune-i să spue că au declarat numai de frica Prefectului; fiindcă așa i-a îndemnat Defensorul, cumnatul Secretarului General. Cu chipul acesta, desigur lucrul se face mușama.

Eu, cum vezi, m'am ostenit destul, și cred că vom isbuti.

Îți trimet o mie de exemplare din Jidovul Rătăcitor de Eugène Sue. Este un roman moralist și plin de actualitate. Mitropolitul m'a îndemnat să-l public, ca să lovim în papistași. E frumos și nu e scump: 5 lei volumul. Un leu de volum, ți-l dau ție comision. Sunt sigur că mi le vinzi pe toate. Cei mai proști protopopi, mi-au vândut câte 500. Tu ai însă județul mare și te știi șmecher, de aceea îți trimet mia întreagă.

Alt ne mai având, îți trimet arhieriasca blagoslovenie.

NB. Știi ce ți-am spus de Elvira. Nu uita să-mi răspunzi cât de curând, ce ai făcut cu băiatul de care mi-ai vorbit.

Protopopul de Prahova către C. Popescu-Doicești

Ploești, 24 August 188...

Nepoate Costică, preoteasa într'una îmi zice să mă gândesc la tine, că uite trece vremea și rămâi tot așa. Eu niciodată n'am încetat a te iubi și a mă gândi la viitorul tău. De asta îți scriu, acum. Vlădica Nectarie are o fată, făcută în văduvie cu o grecoaică din Oltenița. Fata este de 17 ani, a învățat la Pretorianca, știe franțuzește, piano. Cu un cuvânt este bine crescută, și e și frumoșică. Vlădicăi îi este pacoste, mai ales pe vremurile astea, când toți au pus ochii pe sinodali. Vrea să o mărite, cât de iute. M'a rugat pe mine, ca unul ce-i sunt coleg din seminar, să-i recomand un băiat bun. M'am gândit la tine. Du-te dar la el. Șade la Spirea Nouă, unde e paroh. Spune-i că te-am trimes, eu. Să știi că Nectarie nu e sărac, și are trecere la Mitropolie.

Pune condițiile lămurit, să nu te încrezi în vorbe. Să fie tot regulat înainte, de cununie. Eu îi scriu să-ți dea o biserică în Târgoviște, și catedra de religie la gimnaz. Acum de zestre și de celelalte lucruri, vei ști tu bine să te îngrijești.

Acuma atât îți spun: Ține-te bine și vezi să nu-ți scape din mână.

Protopopul de Prahova, Vlădicăi Nectarie.

Ploești, 24 August, 188...

Prea Sfințite, băiatul de care v'am vorbit se numește C. Popescu-Doicești. Este funcționar la Casierie, cu 240 lei pe lună. Are licența în teologie, și a urmat și la drept. Nu că-mi este cam nepot,

dar este ca o fată mare. Nu prea vrea. Zicea cum să ia el, o fată din flori. I-am spus că nu e așa, că e de familie bună, că bunicul fetei a fost Consul grecesc, la Oltenița. Dar el o ținea una și bună, că nu vrea fată din flori. În fine eu și cu preoteasa, ne-am ținut de capul lui, și l-am trimis la P. S. Ta. Cere băiatul să fie hirotonit preot la Târgoviște, unde are o pereche de case, și vrea catedra de religie la gimnaz. Altfel nu e pretențios, și o să-ți fie ca și un fiu.

Azi trimisei cu raport declarația dela cei doi, că la anchetă nu au fost înțeleși bine. Ei au vroit să zică, că nu au nici o pretenție asupra-mi. Mai mult n'au vrut. Dar cu nițică bunăvoință, se poate închide lucrul. În P. S. Ta mi-e nădejdea, căci Prefectul mi-e dușman.

Am vândut dejă 500 exemplare. Până la Sf. Dumitru, le trec pe toate. Dacă se pune raportul la dosar, renunț la comisionul ce mi-ai făgăduit. Ți-oi fi în veci recunoscător, că m'ai scăpat de vrășmași.

*C. Popescu-Doicești către Protopopul
de Prahova.*

București, 14 Septembre 188...

Respectabile Părinte, Vin cu aceasta a vă în-cunoștiință că am sfârșit. Ieri am băgat actele în Primărie, mâine seară ne logodim. Zestre mare nu a dat: O vie paragină la Bariera Rahovei și ale casei. Via nu face acum parale, o are moș-tenire dela o cojocăreasă bătrână. De ale casei le dă toate, și tot el face și cheltuelile nunții. Greutatea a fost cu funcția. Nu a fost chip să iau

o biserică, căci nu erà loc vacant. A trebuit să mă mulțumesc, deocamdată cu diaconia la Catedrală și secretar al epitropiei Sf. Voivozi (280 lei pe lună). Cu catedra a fost și mai și. O suplinea Protopopul. Nectarie nu prea se înfigea. Văzusem fata, îmi plăcuse că e frumoasă. Nu m'am dat. Am spus, că fără catedră nu primesc, și nu am călcat două zile pe la el. În timpul acesta, printr'un prieten, am pus în „Războiul“ o informație, în care se atrăgea atențiunea Mitropoliei, asupra arhierilor cari au copii din concubinaj. Imediat, m'am pomenit cu Grigorie Paracliserul, că mă poștește din partea Prea Sfințitului. În fine, — ce mai vorbă lungă?—s'a dus la Mitropolie, a vorbit cum trebuia și Protopopul a demisionat dela Gimnaz. Am și primit decretul, pe ziua de 1 Octombrie.

Sunt mulțumit și încântat, mai ales că îmi și place fata. Nunta o facem de Duminecă, în două săptămâni. M'am gândit ca Sf. Ta și cu Tușica să ne cununați. Așa a zis și Vlădica. Vă rog dar să nu ne refuzați.

Alt ne mai având, rămân al Sf. Tale

supus nepot

Costică

PS. Sărut mâinile Tușicăi. Nectarie mi-a spus să-ți scriu, că pe raportul anchetei, Mitropolitul a pus următoarea rezoluție: „Se va scrie Ministerului, că ancheta dovedind inocența Protoerului, actele s'au pus la dosar“.

Elvira către Lina.

București, 16 Sept. 188...

Aseară, Linico dragă, m'am logodit cu D. Constantin Popescu-Doicești. Logodnicul meu, nu e sublocotenent, cum visam odată. Părintele mi-a spus să-mi iasă din gând ofițerii, că P. S. Sa nu are de unde, să-mi dea 60.000 lei zestre. Vrând, nevrând, a trebuit să mă obișnuiesc cu ideea unui teolog. Altmintrelea, Costică e băiat simpatic. A fost funcționar la Casieria Generală. Acum e numit profesor la liceu. După nuntă, va fi Diac n la Catedrala din Târgoviște. În țivil se îmbracă bine, După hirotonie, am să mă îngrijesc ca să nu ia tipul cela respingător al popilor. În haine curate, cu părul și barba rotunjite frumos, dacă poartă mănuși negre și o pălărie mai șic, un preot nu e așa de urâcios. Dar totuși, niciodată nu gândeam că voi lua, un elev din Seminarul Nifon Mitropolitul. Când vedeam fetele dela Pretorian, că primesc bilete dela seminaristiiăștia, eram revoltată. Mă plictiseau cu axioanele și ochiadele lor, din recreație. Costică eșise din Seminar, când am intrat eu la Pretorianca. Nu-l cunoșteam. Mai bine; că poate de mi-l ași aduce aminte cu șapcă și cântând axioane, mi-ar fi mai puțin simpatic. Inchipuește-ți, dragă, că prietenul lui cel mai bun, este judecătorul de pace, dela voi din târg. Mi-a spus, că o să vie de nuntă. Au făcut seminarul împreună, Și-au promis ei, să nu lipsească nici unul dela nunta celuilalt.

Te sărut, dragă, căci vine croitoreasa, și trebuie să vedem de trusou.

C. Popescu-Doicești, către Al. Stuparu.

București, 18 Septembrie 188..

Frate Alecule, află că m'am logodit cu Domnișoara Elvira Ptomaidi. Ne cununăm Duminică 3 Octombrie. Potrivit făgăduelii ce ne-am dat, contez pe tine de nuntă.

Am luat fată frumoasă, Alecule; dar zestre nu prea. Atât că Domnișoara e de familie; se trage din consulul Greciei, și e nepoată de arhiereu, cu influență. Și așa, după nuntă, mă popesc. La lucrul ăsta renunțasem definitiv de doi ani. Speram să ajung șef de secție în finanțe; dar se vede că mi-eră scris, să fiu popă. Ce naște din pisică, șoareci mănâncă. Dar drept să-ți spui, cu toate protecțiile ei, cu toate sfaturile unchiu-meu, de nu eră Elvira așa de drăguță; nu mă făceam popă o mie de ani. Știu că preoția e carieră sigură, știu că produce; dar așa o rupsesem cu biserica, de mă mir singur, cum mi-a venit să primesc. Dar, cum zisei, se vede că mi-e scris așa! Cum o fi, o fi!

Alecule dragă, tu, dacă vrei să fii fercheș, vino cu două trei zile înainte de nuntă. Să-i tragem un chef la Günter de adio, ca să consolez pe Elza, care, de când m'am logodit, plânge într'una. Mi-e milă de ea, săraca, sunt de trei ani cu ea și țineă mititica la mine. De, ce să-i faci? Așa e vieața.

Așa dar, la revedere și cu bine.

Stuparu, către Popescu-Doicești.

Dealul Mare, 22 Septembrie 188..

Iubite Costică, scrisoarea ta m'a minunat. Că te-ai hotărât să lași vieața de holtei, de focul o-

chilor unei grecoaice, nu mă mir; dar tare trebuie să arză ochii aceia, de te-au hotărît, să iei patrahirul de gât.

Cu tine, de cele suflețești, nu am mai vorbit de mult. Te știi din seminar liber cugetător, și nu-mi vine să cred că Elza dela Günter, te-a adus la alte sentimente. Și atunci mă întreb; bine faci oare, de te înhami la ceva, ce nu ți se potrivește? Știi, când ne-am apucat de drept, cum amândoi am ajuns aici, din două puncte de vedere cu totul deosebite. Ție, Gogo, îți sdrobise orice credință; mie sufletul mi-eră, și-mi este, plin de Hristos. Tu fugeai de popie, căci numai credeai în Dumnezeu. Eu nu voiam haina preoțească, pentru că vedeam că, preoțimea nu-i vrednică de menirea ei. Mi-eră frică că așezându-mă la altar, îmi prihăneam sufletul de creștin; mă temeam că prin contactul cu popii, îmi perd idealul. Eu am rămas acelaș. Și azi citesc visul Maicei Domnului, și azi mă duc la biserică. Am crezut și cred. Dar tu? Ce e cu tine? Revenit-ai la credințele copilăriei tale? Așa ași dori pentru tine, căci altfel, dacă de dragul unei fete, oricât de frumoasă o fi ea, dacă de dragul ei, iei asupra ta o așa de grea sarcină; nu te fericesc.

Dar de astea vom vorbi în București, unde voi sosi la 28 curent. Atunci mă vei lămuri mai bine, asupra neașteptatei tale schimbări.

Lina, către Elvira.

Dealul Mare, 26 Septembrie 188...

Profit de amabilitatea Domnului Stuparu, spre a-ți trimite aceste rânduri. Știrea logodnei tale m'a înveselit; căci din scrisorile ce-mi scriai, vedeam

că nu ești mulțumită. Dea Dumnezeu ca soțul tău, să te facă fericită. Să vă iubiți împreună, până la sfârșitul vieții.

Mama îți trimite o ladă cu cozonaci moldovenești. Sunt frământați de mine. Sper, că îți vor plăcea și ție, și Domnului Popescu.

Noi suntem cam supărate. Anul acesta nu s'a făcut păpușoi, și nici grâul nu a avut preț. Dar, cu ajutorul lui Dumnezeu, o să trecem și prin greutățile astea.

Te sărut cu drag.

Elvira către Lina.

Târgoviște, 1 Decembre 188...

Dragă Linico, să nu fii supărată pe mine. Am fost așa de ocupată, cu aranjatul casei. Dar nu știi, ce drăguț m'am instalat. Mi-am făcut un salonaș fain de tot, numai în creton pompadur. Odaia de dormit e de atlas havaiu, și sufrageria de stejar sculptat. Am cumpărat-o pe nimic dela un englez, care a mufluzit aventurându-se în petroluri. Am scos pe Costică din minți, cu cheltulile. Așa zice el. Ar fi vrut să lăsăm casele, cum erau; și să le umplem, cu ce aveam. Dar nu m'am lăsat. L'am pus să schimbe fațada, să le zugrăvească prin năuntru. Parmaclâcul, l-am dat jos. Am făcut niște stachete nostime; curtea am umplut-o cu pomi și cu roze. Toți stau și se minunează, ce cuib cochet am făcut; din harabaua lui Popa Niță dela Sf. Gheorghe, Dumnezeu să-l ierte! Numai Costică, el nu prea e încântat. E cam sgârcit din firea lui. Da îl dau eu, pe brazdă. Că nu se arată încăpățânat, de loc. Cel puțin, până, acum, mă lasă, să fac tot ce vroi. Acum însă

îmi dă de lucru; voesc să facem câteva vizite, să ne facem relațiuni în societate. Zice că un popă, nu trebuie să se țină de vizite; altul este rolul lui. Și o mulțime de mofturi de soiul ăsta. Da o să-l aduc eu, unde se cuvine. De ar fi fost popă, ca toți popii, nu-l luam în ruptul capului. Este profesor la liceu, și voi să știe lumea cine suntem, noi. La ce doar m'am măritat? La ce am învățat în pension?

Ce face Stuparu? Mie nu mi-a plăcut, omul ăsta. Prea mi s'a părut posac. Costică zice că e o grădină de om, dar nu se vede.

Te sărut dragă.

Aceiași către aceeași.

Târgoviște, 4 Februarie, 188..

Dragă fetișo, scurtă e lună de miere; dar lung e amarul unei căsnicii, când părinții te silesc să te măriți, cu cine vor ei, Simțeam bine, că nu sunt de preteasă! Dar nu-mi închipuiam de loc, că o să fie vieața așa de plicticoasă. Nu zic nimic de Costică, e drăguț, are inimă bună. Muncește toată ziua, aduce în casă. N'am lipsă de nimic. Dar mă simt nenorocită! Imi închipuiam, că voi lega relațiuni în societate. Din elită, nu mi-a întors vizita nimeni, afară de Costacopol. ăsta e șeful opoziției; și a venit singur, pentru vot. Doar profesorii dela gimnaz, au venit cu nevestele. Și Căpitanul Pomponiu din intendență, cel ce ține pe fata lui Popa Ionescu dela Icoana. In colo nimeni. Adică au mai venit la vizită și câțiva ofițeri dela școală, dar Costică nu le-a întors vizita. Mi-e frică că numai vin nici ei. La bal n'am mers nicăeri; nici nu m'a invitat nimeni, dar nici au prea

fost. Am fost cu Costică, la vre-o trei nunți și la câteva sindrofii. Și acolo nu știu de m'oi mai duce. Costică nu joacă de fel cărți, și nici pe mine nu mă lasă, să joc.

Cum vezi, dragă, sunt destul de nenorocită. Pretutindeni suntem primiți, altfel ca lumea cealaltă. P'acea popa nu e om, ca toți oamenii.

Ce prejudecăți stupide! Ce mă omoară, este că Costică nu numai că nu se luptă cu astfel de prejudecăți, dar le apără. I se par naturale. C'est désespérant, ma chère. Nu știu unde o să ajung. Plâng uneori, ceasuri întregi.

Lina către Elvira.

Delul Mare. 27 Feb. 188...

Iubită Elviro, mama a fost așa de bolnavă, iarna asta; încât cu toată dorința ce am avut a-ți răspunde, a trebuit să tot amân. A avut o pneumonie. Înainte de Crăciun se făcuse bine; dar a fost imprudentă. A eșit fără blană, și acăzut a doua oră. Credeam un moment, că o pierd; dar s'a milostivit Dumnezeu de noi. Acum e bine de tot!

O fi posac D. Stuparu, cum zici tu; dar nu știi de ce ajutor ne-a fost! Se ducea la târg după doctor. A venit în toate zilele, de îmi dă o mână de ajutor. Mama și cu mine, îi suntem foarte recunoscătoare.

După cum văd, menajul tău, nu prea merge. Mama zice că nu e nimic. Toate căsniciile, la început, o duc mai greu, până ce se obicinuește femeia cu bărbatul. Eu cred că vei fi fericită, dacă dacă vei renunța să trăiești pentru alții.

Caută de te mulțumește, cu plăcerile care ți le dă casa. Fă-ți de lucru. Nu pune la inimă

toate fleacurile, unui amor propriu mincinos. D. Stuparu spune că, bărbatul tău e un om tare cumsecade. Depinde de tine, să fiți fericiți.

Nu am dreptul să-ți dau sfaturi. Dar după mine toate suferințele îți vin, din aceea că, încă nu te-ai hotărât, a te crede preteasă. Cu timpul va veni și asta. Atunci gândesc, că nu vei mai regreta galoanele ofițerești.

Asta ți-o doresc din suflet.

Elvira către Lina:

Târgoviște 4 Martie 188..

Dragă Linico, niciodată nu voi fi preteasă, în înțelelesul vostru. Eu nu pricep, și nu voi pricepe niciodată, să fiu paria.

Dacă bărbatu-meu ar fi simplu maestru de desen, ușile toate i s'ar deschide. Nimeni nu s'ar miră, că nevasta lui dansează; nimeni nu s'ar simți jenat, a-i trata nevasta ca pe o egală. Și eu? Fiindcă bărbatu-meu e și diacon; deși e profesor de liceu; eu sunt ținută la o parte. Prietenele mele de pension, evită să mă poștească la ele. Prefectorița nu mă scoate din Coană Preteasă; parcă iar cădeă nasul, să-mi zică Madame Popescu.

Tu găsești, că astea sunt fleacuri! Ai întrecut pe Costică! Săracu de el! Mi-e milă de el, când îl văd cum primește situația asta de inferior. Dar când vine acasă Sâmbătă încântat, că a luat trei lei dela parastas; atunci mă desgustă cu totul. Mi-e scârbă și de el, și de mine. Și de aceea sunt o nenorocită.

Sublocotonentul G. Ionașcu către Elvira.

București 2 April 188..

Prea Stimată Doamnă. azi v'am expediat cele două volume din Ohnet, ce mi-ați poruncit. Profit de ocazie casă vă sărut mânușițele, și a vă spune că nu am încetat de a mă gândi la Dumneavoastră.

Al Dv. la ordine.

Elvira către Ionașcu.

Târgoviște. 5 April 188..

Mercis, Domnule Sublocotonent. Am primit cărțile. Sunt sigară că de mine ai uitat, cum ai eșit dela Graeve; dar nu e nimic, căci nici nu erai dator mai mult.

Primește, te rog, salutările mele.

Ionașcu către Elvira.

(Fără dată)

Protestez, Coniță dragă, în potrivea bănelii Dv. Nici un moment, nu am încetat a fi cu gândul la Duduea Elvira. Duminică am sosit plin de gânduri, Luni am fost la Graeve, Marți am trecut pe la P. S. Nectarie de i-am dus scrisoarea, Mercuri am luat o la cutie de bomboane dela Fialcovsky pentru M-me Popesnu-Doiceșri, Joi am primit scrisoarea Dumitale, Vineri nu am dormit cu gândul de a vă răspunde și azi stau de vorbă cu Duduea Elvira. Vedeți dar că nu am spus nici un neadevăr. De ce dar sunteți așa rea cu mine.

Eu totuși vă sărut amândouă mânușițele și rămân al Dv. la ordine.

Elvira către Ionașcu.

Târgoviște, 10 Aprilie 188..

Imi pae rău, Domnule Sublocotonent, că ați luat o mică glumă din parte-mi, ca o învinuire. Crede-mă nu am vrut să te ofensez.

Primește multe salutări, de la mine.

Ionașcu către Elvira.

București, 12 Aprilie 188.

Cât de fericit am fost, Dudue Elviro, văzând că m'am putut desvinovăți. Buntatea Matala, mă face să îndrăsnesc mai mult și să-ți mărturisesc, că nu mă gândesc decât la Dumneata. Dacă mi-e urît la București, este că nu te văd în fiecare zi. Că te știu departe. Nu ești supărată? Spune-mi că nu ești supărată Duducă.

Al Dumitale la ordin,

Elvira către Ionașcu.

Târgoviște, 14 Aprilie 188..

Ce ciudat om ești, Domnule Ionașcu! Ce drept am eu, să fiu supărată? M'ași simți poate flatată dacă te-ași crede. Dar o mulțime de lucruri mă fac, să pun la îndoială sentimentele Dumitale. Mi se pare că vrei că-ți bați joc de mine, sau încerci a te consolă, cu mine, de infidelitățile ce-ți face Maica Epraxia cu Arhimandritul Gherasim Demir. Tot târgul spune că ai plecat de Joi, decând s'a instalat profesorul de patristică, la Mohorâta.

Sans rancune.

Ionașcu către Elvira.

București, 16 Aprilie 188...

Imi tremură inima, de mânie și de durere. Cum ai putut crede, că eu am cochetat vreodată cu Epraxia. Toată școala știe că Epraxia este amanta lui Demir. Are cu el o față de doi ani, pe Linica. Nu știu cine m'a încondeiat la Dumneata așa de urât. Desigur un rival. Ard de nerăbdare, să aflū cine este acel mizerabil. Il voi învăța minte. Până atunci crede, Coniță, măcar atâta lucru, că ori cât de frumușel este Arhimandritul, orcât se îmbracă de elegant; măicuțele au preferat și preferă, potcapului și rasei, epoletul și pintenii. Numai eu am nefericirea, să cunosc o duducă, care se arată indiferentă pentru epolet, căci admiră giubeaua și culionul.

Sărut mânușițele.

Elvira către Ionașcu.

Târgoviște. 20 August 188...

Două cuvinte, spre a te liniști. Vorba cu Epraxia nu mi-a spus-o nimeni. A fos o glumă din partea mi. N'ai nici un rival. Dacă la mine faci aluzie când spui că admir giubeaua și culionul; te înșeli. Bărbatul meu poartă reverendă și pălărie.

Primește sincere salutări.

Ionașcu către Elvira.

București, 24 Aprilie 188...

Duducă Elviro, mare șireată ai fost și Mata. Nu vrei să mă înțelegi și pace. Ce-mi pasă mie

dacă soțul Matale are giubea ori reverendă, de poartă culion ori pălărie. Chestia este că Mata îl preferi, pe Diaconul unui locotinent care te adoră. Iartă-mă, dar trebuie să ți-o spun verde, că nu mai pot.

Elvira către Ionașcu.

Târgoviște, 26 Aprilie 188...

Domnule Georges, nu prefer pe nimeni nimă-nui. Sunt o femeie cinstită, și voesc să rămân, cinstită. Asta e totul. Dacă vrei să rămânem prieteni, te rog numai vorbi astfel. Oricât de nenorocită ași fi eu, nu-mi voiu înșelă bărbatul.

A Dumitale după considerație

Ionașcu către Elvira.

București, 28 Aprilie 188...

Niciodată nu am îndrăsnit să sper, că vei consimți la amorul meu. Tot ce cer, este să știi că te iubesc. Să-mi permiți, a te admiră în tăcere. Dacă îmi închizi ușa Dumitale, îmi dau dimisia și plec în Congo.

Hotărăște-mi soarta. Astfel trimet dimisia de aici, și nici numai calc în Târgoviște.

Nenorocitul Georges.

Elvira către Ionașcu.

Târgoviște, 29 Aprilie 188...

Te rog când vii adu-mi „Unne page d'amour“ și „Nana“ de Zolla. Mi-ai spus de atâtea ori, că după Dumneata, aceste două romane sunt capodoperile literaturii franceze; încât doresc să le citesc și eu.

A Dumitale după considerație

Diaconul Pepescu-Doicești către Stuparu.

Târgoviște, 12 Mai 188..

Frate Alecule, nu ți-am scris dela nuntă. Tot speram, că-ți voi putea scrie lucruri mai bune, dar văd că nu e chip. Știu eu, ce o fi, o fi blestemul că e fată de popă văduv, o fi educație mizerabilă din pension dela Pretorianca; Dumnezeu singur știe. Eu atât știu, atât văd, că nu e femeie de casă și pace bună.

Capul i-e plin de păsărele. La început nu s'a lăsat, până nu mi-a stricat casa părintească. Cu pridvor cu strașină, cu porți mari ca la munte, în mijlocul unei livezi de fân, casa noastră avea farmecul ei. Imi aducea aminte de tata și de mama, de anii copilăriei mele. A refăcut-o. Nu zic că e urâtă acum casa, dar numai îmi zice nimic. Mie care am cerut loc în Târgoviște, numai de dorul căsuței mele! I-am trecut și fantezia asta. Dar la ea, fanteziile, se țin lanț. A mobilat-o din nou. Nu se ține decât de vizite și de sindrofii. Nu e seară dela Dumnezeu, în care să nu eșim, sau să nu avem pe cineva la noi. Se pasionase după maus. Acum a căzut la cetit romane. De casă habar n'are. Odăile și grădina, asta e casa ei. De coșniță, de lemne, de servitori trebuie să văd eu. Lucrurile astea o plictisesc. Visează cai verzi pe pereți. Cu modul ei de a fi și de a gândi, nu m'ași miră să ajungă și mai rău.

Mi-aduc aminte de scrisoarea ta, dinainte de nuntă. Ziceai că nu se cade, să primesc preoția dacă am rămas liber cugetător. Libera cugetare, mi-o vârfise în cap cursurile profesorilor dela seminar. Mi-a scos-o de mult din cap, știi cine? Biata Elza.

De câteori, în amurarile mele, nu compar pe Elvira cu Elza; și trebuie să recunosc că fata asta de cafe șantan, erà mai bună ca diaconița mea. Trei ani de zile, am trăit cu ea, ca bărbat cu femeie. Mi-a fost credincioasă, ca un câine. Visul nostru, erà să ajung subșef de secție la Târgoviște și să ne cununăm. Am fi făcut o casă de oameni potriviți. Ce muncitoare erà săraca! În toate Vinerile găteà post nemțesc. Diminica nu lipsea dela Bărăție. Fusese crescută de călugărițe; și în nenorocirea ei, păstrase ceva creștinesc pe ea. Când i-am spus că trebuie să mă însor, ca să mă fac popă, a plâns în tihnă. Nici o imputare din gura ei. Când ne-am despărțit, m'a luat de gât și mi-a zis: „Adio Costi draghe. Chind spui mese, roaghe și pentru mine. Să mă ierte Dumnezeu“.

Nu aveà frumusețea plastică a Elvirii. Ochii albaștrii ai vienezeii, nu aveau strălucirea ochilor negri al Elvirei. Dar ce bunătate în, ei! Elvira nu are nici inimă bună, nici frica de Dumnezeu. La Biserică a fost cu neputință, să se ducă. Zice că e bună pentru proști și ignoranți. De ar fi bună la inimă, nu mi-ar scoate sufletul cu pretențiuni, care de care mai extravagante.

Și lumea mă ferecește. Câți nu mă felicită, că am nevastă frumoasă și deșteaptă. Numai eu înghit în mine, și tac. Nu sunt liniștit, decât la Biserică și la Gimnaziu.

Omul trebuie să se uite de patru ori, până se însoară. Să nu se ià după aparențe, căci pățește ca mine. Dar capul face, capul trage. Dumnezeu să ferească de mai rău.

Stuparu, către Diaconul Popescu-Doieești

Dealul Mare, 22 Maiu 188...

Frate Costică, scrisoarea ta m'a întristat adânc. Aveam ideie că nu ești tocmai fericit în căsnicie, dar nu te credeam așa de amărât. Socotesc, că totul provine din nenorocita educație ce se dă femeilor, în pensionatele românești. Es niște păpuși amorale, și cu pretenția că sunt culte. Vai de așa cultură. Eram pe drum de a mă hotărî, să mă însor. Dar scrisoarea ta mă îndeamnă, să mă mai gândesc. M'am obicinuit aici, în târgulețul ăsta. Domnișoara Kantz îmi inspiră multă simpatie. unt două femei tare detreabă, au moștenit 120 falci de pământ și niște case, în târgulețul unde Kantz a ținut pe vremuri spițarie. De ași ști că a terminat studiile la Pretorianca; după pățania ta, mi-aș cere permutarea. Mi-a spus însă că nu a stat acolo decât un an; și a dus-o, tatăl ei, la călugăritele din Pitar Moșu. Dar totuși, o să mă mai gândesc. Până la Septembrie, trebuie să mă hotărâsc într'un fel. Voiu mai observă. Dacă îmi schimb ideia, mă mut. De nu ar fi fost femeile astea, de mult mi-aș fi luat tălpășița, ca să nu mai aud de Stoianovici, proprietarul târgului. Acest bulgăroi, îmbogățit prin arendășie, pricopsit prin căsătorie cu fata unei beizadele mufluzite; e senator sub toate guvernele, și sărăcește lumea, cu lăcomia lui. Noroc că sunt inamovibil. Altfel de mult mă trimeteă în Dobrogea; cum a trimes pe toți predecesorii mei, care nu se făceau instrumentele lui. Cât am avut și eu de turcă cu el. La început a încercat cu amenințările. În urmă a avut nerușinarea a-mi propune să fac tovărășie cu el, în exploatarea moșiei. „Nu e nevoie de capital, Să

mă ajuți cu sfaturile Dumitale, și îți dau 15% din câștigul anual". M'am uitat lung la el. Nu i-am răspuns nimic. Acum se supune legilor, mocnind. A desființat oborul de gloabă, unde globea până și găinele. Plătește oamenilor, când n'are încotro. Și de câte ori e un loc vacant de președinte de tribunal, mă întreabă de nu voesc să stărue pentru înaintarea mea. Văzând că nu-mi e gândul să plec, a pus pe preot să mă îndemne să iau fata lui cea mare. Are șapte fete, le ține două guvernante. Dar sunt urâte foc. Seamănă toate cu el. Și sunt crescute prost. Fete fără mamă! Au rămas de copile pe mâna lui Miss Mary, o englezoaică nebună, ce se zice că trăește cu bătrânul. Vezi dar ce pramatie!

Și de nu-mi scriai, sper că acum aș fi scăpat de îmbierile „dezinteresate“ ale bulgăroiului.

Elvira către Ionașcu.

Rucăr, 2 Iulie 188..

Mon cher petit Georges, de trei zile suntem aici, și cu toate că poșta nu vine decât de trei ori pe săptămână; în fiecare zi am fost la oficiu, să cercețez de scrisori. Sunt nebună. Mi se pare, că ți se va fi întâmplat ceva. Când, te o fi trântit caiul, când, că te va fi împușcat cineva din greșală. Oh, mon cher, pourquoi ne me permetes—tu pas d'être continûement auprès de toi? Tu nu mă iubești, tu nu simți ce sufăr eu. Pentru tine, nu e nimic că sunt departe de tine; pentru tine, e un fleac că trăesc lângă un bărbat, pe care nu l-am iubit niciodată și care acum îmi inspiră scârbă. Uneori chiar îl urâsc deabinelea. Mă apucă groaza că s'ar putea să afle, și să mă facă de răs. De ce

nu-mi dai voe să-l las, să fug dela el și să cer divorțul? Dacă nu ași ști cât ești de bun și de nobil; m'ași îndoi de dragostea ta. Sufăr pentru că nu voiu să-ți calc cuvântul; dar te rog, în genuchi lasă-mă să divorțez. Să fiu slujnica ta. să fiu roaba ta, dar să fiu a ta și lângă tine!

Aici nu simt nici o plăcere. Toată lumea spune, că este aerul minunat. Toți admiră munții și brădetul. Mîe murmurul Dâmboviței îmi șoptește că sunt nenorocită, că sunt departe de cel pentru care trăesc. În așa condițiuni înțelegi bine, că nu voi folosi nimic din Rucăr. Ași fi mai fericită la Târgoviște. Ași fi lângă tine, și în fiecare ceas, corniștii mi-ar vesti ce faci la cazarmă. Ași vrea să plec, dar el e încântat. Se plimbă toată ziua prin pădure, face excursiuni la Dâmbovicioara și la vamă, ori joacă domino cu d'alde Bilureață, cu Nour și Maior Nisipeanu. Mănâncă cu atâta poftă, de s'a speriat Oncescu. Mă prind că în trei zile, a câștigat patru kilograme. Și cu cât îl văd mai vesel și mai nesimțitor, cu atât mă revolt în potriva soartei, care m'a lipit de un așa specimen. Scapă-mă Georgică, lasă-mă să fug. Cel pușin, vino și tu aici, —o zi măcar, — de-mi îndulcește exilul.

Scrie-mi. Scrie-mi mult, mult de tot
Te sărut de mii și mii de ori.

Ionașcu către Elvira

Târgoviște, 5 Iulie 183..

Oricât te simți tu Elviro de nenerocită; tot mai nenorocit, sunt eu. Unde pui tu, fierul ce mă arde în suflet, când mi-aduc aminte, că ești lângă

bărbatul tău. Tu, la Rucăr, respiri aer curat, admiri priveliști frumoasa, poți asculta murmurul apei. Eu mă duc la cazarmă și privesc la căsuța ta părăsită. Dintre florile grădiniței tale, lipsește floarea cea frumoasă. Și astea sunt fleacuri, pentru tine?! Nu, dragă, nu ești dreptă cu mine. Ce ar fi mai frumos, mai ideal decât să fiu nelipsit de lângă tine? Dar vezi, nu e cu puțință. Trebuie să ne resemnăm, a gustă fericirea în picături. Ce vrei? Așa ne-a fost soarta. Tu nu poți cere divorțul, nu ai nici un motiv. Pericol mare ar fi, dacă el ar prinde de veste. Popescu e preot, el nu mă poate provoca la duel. M'ar trimete înaintea consiliului de reformă. Desigur, ași fi reformat. Adică dezonorat. Eu am doi zei: pe tine și onoarea. Când ași pierde pe unul, mi-ași sbură creerii. Trebuie dar, să fim circumspecți. Nu te încrede nimănui. Dă singură scrisorile la poștă, singură le ridică. Cum scrii ceva, pune la cutie; nu lăsa nimic în buzunare. Scrisorile mele, arde-le la lumânare. Vezi să nu dăm de vreun bucluc.

Tot de frica asta, nu pot veni singur la Rucăr. Ași da de bănuț. Dacă găsesc încă doi camarazi, să venim călări din Târgoviște, atunci vin desigur. Nimic nu doresc mai mult, decât să fiu lângă tine.

Tu însă, nu te disperă și stai cât de mult. Este pentru sănătatea ta, pentru sănătatea cea mai scumpă mie. Adu-ți aminte ce ți-a spus Iovitz, și nu fii imprudentă.

Te sărut, mon bijoux, te sărut de nenumarate ori.

Al. Ionescu către Popescu-Doicești.

București, 21 Noembrie, 188...

Dragă Popescule, de la plecarea ta din Casierie, multe schimbări s'au făcut: Piteșteanu a numit pe Casierul General, Șef al Contabilității la Primărie; și Andreescu a reorganizat serviciul, aducându-ne pe mulți la primărie. Pe mine m'a făcut Șef al biroului ordonanțării. Lucrez chiar în cabinetul lui Andreescu. Câte nu văd, câte nu aud! Primarul Piteșteanu este un om foarte cinstit, dar bolnav. E primar cu numele. Toate le învârtește Primul-Ajutor, Iencuț Augustin. Il știi pe Augustin. Acum câțiva ani mânca cu noi la lordache dela Hotel de France. Pleda la judecătoria de Roș. Trăia mai ales din leafa de dirijor al corului dela Krețulescu. I-a căzut în palmă o armeană văduvă, cam bătrâioară văduva dar cu ceva lei noi. S'a dus cu ea la Berlin, și s'a întors Doctor Juris.

Cum și ce fel nu știu, dar a intrat pe sub pielea Ministrului. Și așa tamnesam, ne-am pomenit cu el, guvernamental, om politic, ba chiar și Prim-Ajutor. Și fură de stinge. Se vede că-i ficior de popă! Și-a făcut case, are bonuri. Învrtește la gheșefturi, de te închini la miezul nopții. Vai mumă, Doamne!

Dar se vede că așa e politica, din ziua de azi. Să vezi și pe cei ce să zic oameni cinstiți. Incasează dela Primărie cu zeci de mii de lei, pentru procese care nu fac cât jumătate onorariile.

Augustin plânuișe un gheșeft mare de tot. Știi că prin lege, Primăria e obligată a zidi cazarma pompierilor. In buget e prevăzut 1 200.000 lei.

pentru loc și clădire. Prin Sclipici — altă poamă și ăsta — cumpărase niște locuri la Vitan. Nu știu de o fi dat 15.000 lei pe ele; dar convinsese pe Piteșteanu, să le cumpere cu cinci sute mii lei. Dar nenorocul lui. A aflat de târguiala asta Jifcu Simici, brutarul din Podul de Pământ. Sârbul avea o vie paragină, la bariera Rahovei. Nu face cinci mii lei, Dar Jifcu e clientul lui Mustacof. Mustacof e Președintele Camerei și Jifcu a spus lui Mustacof: Uite, eu vând via cu patru sute mii de lei, dăm pe jumătate. Spre norocul lui Jifcu, a venit guvernul cu convenția comercială. Mustacof a început să mârâie; și odată pe neașteptate, Primul-Ministru a dat ordin să se cumpere via lui Simici. Acum Augustin e furios, nu știe cum să iasă din pagubă. Pentru el o afacere nefăcută, e pierdere adevărată. Alaltăeri a venit inginerul cu planul locului lui Simici. Locul e înfundat. Ca să dea la drum, trebuie neapărat să cumpere via ta de zestre. Au hotărât cu Primarul, să dea 120.000 lei pe loc, ca să nu se vadă prea tare gheșeftul cu locul lui Simici, care nu e mai mare ca al tău. Augustin l'a chemat pe Sclipici, și l'a însărcinat să trateze cu tine. Vor să te înșele. Să știi că Primăria e hotărâtă să dea 120.000 lei pe vie. Prin urmare ține-te bine; nu te lăsa să fii tras pe sfoară. Mie nu-mi răspunde nimic. Să nu se audă, că eu ți-am deschis ochii. O fac, nu atât fiindcă mi ești prieten, dar tare îmi-e urât prostul ăsta de Augustin, care cu capul de vulpe, cu barba până la brâu, nu are mintea decât la pehlivânii și la furțișaguri.

Ține bine, Popescule! Nu te da lor. Dar ca să aibi pe cineva, poți promite cinci mii lei lui

Sclipici. Alfel te țin cu vorba, trebuie să dai la ingineri, la funcționari. Eși la mai mult.

Vlădica Nectarie către Popescu-Doicești

București, 22 Noembrie 188..

Iubite Costică, zilele astea am făcut cunoștință cu un funcționar superior dela Domenii, care mi-a promis viță americană pentru plantat o vie. Eu cum știi, nu am nici o vie, locul ce l-am avut, vi l-am dat vouă. Cum singur ai recunoscut, locul nu face două mii de lei; dar fiindcă îmi dau viță pe degeaba, m'am decis să vă dau vouă patru mii de lei, dacă îmi dați locul înapoi.

Vino dar cu Elvira, să facem actele și să vă număr paralele. Sunt grăbit, căci trebuie să fac petiția la Minister și să arăt ce vie anume vreau să replantez.

Arhierești binecuvântări.

D. Sclipici către Popescu-Doicești

București. 24 Noembr e 188..

Respectabile Părinte, aflu dela P. S. Nectarie Focșăneanu, că via paragină dela bariera Răhovei, este proprietatea Dumneavoastră dotală. Eu aș fi amator să o cumpăr, pentru a face o mică fabrică de frânghii; sunt dispus a vă oferi pe loc, douăzeci de mii lei. Dacă prețul vă convine, răspundeți-mi imediat, și autorizați-mă să fac formalitățile cerute de lege, pentru vânzarea unui imobil dotal. Pentru împlinirea formalităților nu vă pretind onorar; dar vă declar că v'am o-

ferit dela început ultimul preț. Rămâne dar să să primiți sau să refuzați, ofertă mea. Nu este loc de tocmeală. Spre a evita tocmeala, v'am dat dela început, tot ce puteam da.

Primiți, vă rog asigurarea prea distinsei mele stime.

Popescu-Doicești către Vlădica Nectarie

Târgoviște, 1 Decembrie 188...

Prea Sfințite, regret că nu putem vinde via. Este supusă exproprierii, și mi se oferă un preț mult mai mare. Sunt decis dar a nu o da nimănu, și aștept să lămuresc cu Primăria. Cu tot respectul, sărut dreapta P. S. Tale.

Popescu-Doicești către Sclipici

Târgoviște, 4 Decembrie 188...

Prea Stimată Doamnă Avocat, am primit stimată Domnieivoastre din 24 Noembrie a. c. și mă grăbesc a vă răspunde, că nu sunt decis a vă vinde locul. Mai întâiu, prețul este cu totul inferior valorii sale; apoi nici nu vă puteți servi de el pentru fabrică, pentrucă se expropiază de Primărie în interesul clădirii casarmei pompierilor.

Profit însă de ocazie, a vă propune să vă ocupați Domniavoastră cu împlinirea formalităților la Primărie, ca avocat, ca să nu fiu silit a mă deranja eu. Vă ofer cinci mii lei onorar, în cazul când Primăria ar da 120.000 lei pe loc.

Primiți, vă rog, asigurarea distinsei mele stime și considerațiuni.

Sclipici către Popescu-Doicești

București, 7 Decembrie 188...

Respectabile Părinte, chestia ce expuneți este mult mai dificilă, decât îți închipuești Sfinția Ta. Nu mă pot angaja cu exproprierea, de cât dacă îmi dați 20.000 lei onorar. În așa condițiuni sunt gata a mă ocupa de afacere și să o duc la bun sfârșit.

În așteptarea unui răspuns, vă salut cu distincție stimă.

Popescu-Doicești către Sclipici

Târgoviște, 4 Ia. uarie 188...

Stimate Domnule Avocat, nu pot acorda un onorariu mai mare decât cinci mii lei și numai cu condițiunea ca să încases prețul de 120.000 lei. În trei luni de azi cel mai târziu. Am primit o scrisoare dela secretarul Domnului Mustacof, care se oferă să-mi facă totul în astfel de condițiuni. Sunt chiar convins că Domnul Mustacof are mare interes, ca locul să se cumpere cât de iute și pe un preț cât de bun; ca să nu se zică de opoziție, că la cumpărarea locului vecinului meu Simici, s'a făcut ceva neregulat.

Eu doresc să fac afacerea prin D-v., care v'ați adresat cel dintâiu la mine. Prin urmare, vă rog a-mi răspunde telegrafic dacă acceptați propunerea mea. Dacă nu primesc mâine răspunsul D-v., termin cu secretarul Domnului Mustacof.

Al Dv. cu stimă

TELEGRAMĂ

Părintelui Popescu-Doicești.

5 Ianuarie 188...

Târgoviște

Primarul a acceptat oferta ce i-am făcut în numele D-v. și a acordat pe vie 120.000 lei. Veniți să facem formele.

Al. Stupariu către Popescu-Doicești.

Dealul Mare, 20 Ian. 188...

Frate Costache, a fost să dau mâna cu moartea! La Sfânta Mărie am plecat la Halacești, la o cercetare locală. Pe drum mi-a fost sete, și am băut apă dela un puț. Se vede că puțul eră contaminat, căci m'am întors acasă rebegit. Am căzut la pat. Șeaizeci de zile am zăcut dus, cu 40°, de căldură. În fine, am avut o febră tifoidă din cele mai strajnice. Mulțumită lui Dumnezeu și prin îngrijirea D-rului Varga, am scăpat. În timpul boalei, am putut aprecia mai bine decât oricând, sentimentele cucoanelor dela Podriga (așa zic oamenii Doamnei și Domnișoarei Kantz, căci petecul lor de moșie se numește astfel). Au fost niște adevărate surori de caritate, nepristan au stat, cât am fost în pericol de moarte. Ceilalți nici pe la poartă nu treceau, căci le erau frică de molimă. Și în timpul convalescenței, ele m'au ținut cu ale mâncării, îmi găteau singure, ca să mănânc lucruri nevătămătoare.

În zilele când eram rău de tot, am zărit în ochii Linei lacrămile ce nu și-le putea opri. Pe dată ce m'am însănătoșit bine, m'am decis dar la ceea ce gândesc de un an. I-am cerut mâna.

Ne-am logodit în ajunul Crăciunului, la umbra unui brad plin de stele și de lumini. Sunt fericit. Dar fiindcă nu e permis omului să fie complet mulțumit; iacă că se ivește o încurcătură. Hotărâsem nunta pentru Duminică. Coccoanele din Podriga sunt catolice. Linica mi-a pretins să ne cununăm la Biserica Catolică din Fântânele. Am promis. Zilele astea am fost dar acolo să aranjez lucrurile cu Popa. Mi-a spus, că eu fiind ortodox, trebuie dispensă dela Episcopul din Iași; și pentru a obține dispensa, trebuie să mă oblig a-mi boteză copiii catolici. Oricât de bine cunosc eu pe popărima ortodoxă, dar să-mi fac copiii nemți, nu-mi convine. M'am dus dar singur la Iași, la Episcop. Să vezi măi Costache, ce om! M'a primit cât se poate de bine. A înțeles foarte repede greutatea lucrului pentru mine; și mi-a spus că poate trimete la Dealu Mare, un popă român-unit să ne cunune, cu condițiune, bine înțeles, a-mi face copii uniți. Trebuie să trimit dar acum la Iași declarația, și nunta o facem în casă aici. Ce zici tu? Să fac așa, ori ba? Spune-mi sincer părerea ta, dar răspunde-mi imediat.

Popescu-Doicești către Stuparu.

Târgoviște 24 Ianuarie, 188...

Frate Alecule, știrile ce îmi dai mă bucură, că știu din scrisorile tale cu ce femeie te însori. Să vă dea Dumnezeu, viață lungă și fericită. Eu nu sunt teolog mare, amarurile vieții nu mi-au îngăduit să studiez cu deamănuntul teologia dogmatică. Dar așa cât mă tae capul, zic că nu e mai pricopsit Tarigrădeanu, de care ținem noi,

decât Papa, de care țin uniții. Ba parcă chiar ne este mai bine să fim legați de apusul civilizată, decât de Orientul imoral și căzut în barbarie.

Grecii! Sângele grecesc! Il cunosc eu bine. Multă otravă am gustat din partea asta. Acum ne-am îmbogățit. Am vândut via de zestre cu 120.000 lei. Dar zău, mai bine sărac și mulțumit.

Și cum să fiu mulțumit de o femeie, ce nu face, decât se gătește și se plimbă? Eu n'am vieață, mă Alecule. De nu ar fi așa de frumoasă, ași trimite-o la tată-său cu parale cu tot. Prea mă scoate din fire uneori. Dar e așa de frumoasă, gândesc că e cea mai frumoasă muere din oraș. E însă de o ciudățenie, Domnule, cum nu-ți poți închipui. Uneori se supără, trăncănește de toate, cred că mă urăște; alteori e bună și afectuoasă. Se lingusește ca o pisică frumoasă. Tot gustul ei, e să se împoponeze ca să o admire lumea! De o las să-și cumpere rochii și rufe, de nu-i zic nimic pentru cheltuelile nebunești ce face, dacă o las să se ducă la vizite cât 'i place, am pace în casă; altfel, e leoiacă nu altceva.

Doamne ferește de așa căsnicie.

Elvira către Ionașcu

(fără dată)

Îți scriu dela Madame Schwartz. Azi dimineață în grădina publică, scoțând batista, ai lăsat să pice biletul meu de aseară. L-a ridicat Popescu. A venit acasă roșu ca postavul și umblând pe două cărări. Credeam că e beat. Cum a intrat în casă, m'a luat de gât și mi-a zis: „Te ții cu Ionașcu, mizerabilo!” M'am uitat la el, ca la un nebun: L'am întrebat unde a băut atâta. Atunci

mitocanul, s'a repezit cu furie și a început să mă bată. Mi-a spus cum a găsit biletul și m'a gonit. Strigă, că o să mă bage în pușcărie pentru adulter. Se duce la parchet. Sunt nebună. Nu știu ce să fac. Plâng într'una. Cum se poate Georges, să fii tu tocmai cel mai imprudent? Scrie-mi ce trebuie să fac că înnebunesc aici.

Ionașcu Elvirei.

(Tot fără dată)

Nu te speria puiule, te rog. A fost o fatalitate ! Dar nu aveă nici o grijă, o să ese bine. Tu pleacă imediat la București, dute la Hotel Union. Eu viu acolo mâine seară. Acum nu pot eși din cazarmă, fiind de serviciu. Nu te duce la nimeni, nu fă nici un pas, până nu viu eu. Dar nu aveă nici o teamă, iau toată răspunderea.

Popescu-Doicești către Vlădica Nectarie.

Târgoviște 7 Martie, .88...

Prea Sfințite, ieri am gonit pe Elvira din casa mea. Am prins-o cu un ofițer și am pus mâna pe scrisorile lor. Mizerabila își bate joc de mine de mult. Dar acum i s'a înfundat. O să reclam la parchet, și îi bag în pușcărie. Am ținut să te anunț și să te felicit de creșterea ce ai dat fetei P. S. Tale. Nu strici P. S. Ta, stric eu care am luat fată din flori. Pe unde a sărit capra, sare și iada. Dar o să fac un scandal la tribunal să vă știe lumea pe toți și să vă arate cu degetul.

Vlădica Nectarie către Popescu-Doicești.

București, 9 Martie 188...

Iubite Costică, de nu a-și crede necazului, ar trebui să nu-ți răspund, căci prea mă iei la trei parale. Da bine, bre omule, ce sunt eu vinovat, dacă a eșit o stricăță? Știi că am ținut-o în pensioanele cele mai bune, am crescut-o ca pe fata mea. Poate tu nu ai știut cum să te porți cu ea, ori ea a fost prea reă, o zic deși 'mi este nepoată. Dar oricum, socotesc să nu te grăbeșt; poate se căește singură de fapta ei. De o veni la mine, eu o trimit la tine și te rog să o ierți. Cap de muere, ce să zici! Un lucru mai ales te rog, nu face scandal mare. Nu mă băgă pe mine în comedia asta. Imi scurtezi zilele și mă faci de răs, la bătrânețe. Faci păcat mare! Eu aș crede, că e bine să vă împăcați. Dar dacă o fi așa de nebună să nu vreă să se mai întoarcă la casa ei, ori dacă tu nu vrei să o mai primești; apoi despărțiți-vă ca oamenii. Nu vă faceți de răs. Eu orice s'o întâmplă, tot ca pe copilul meu te voiu iubi și îți voi fi de ajutor. Nu te desperă. Ești tânăr, ai o poziție bună; dacă te călugărești poți ajunge la sigur arhiepiscop. De nu-ți place călugăria, știu o văduvioară tânără, care ar veni să trăiască cu tine și să-ți fie casa. E femeie de treabă și frumușică. Preoteasa lui bietu Ghiță Rădulescu, dela Dobroteasa. Mi-eră nepot de văr și a murit astă iarnă de un junghiu. A lăsat-o săracă. Se gândește, să se ducă la un popă văduv, ca să nu ajungă pe drumuri. În sfârșit, tu fă cum crezi mai bine; dar ține seama că te-am iubit ca pe copilul meu și nu te lăsă mâniei.

I. P. Augustin către N. Anghelescu

Bucureșt 9 Martie 188...

Dragă Anghelեսcu, clienta mea Doamna Popescu-Doicești este în proces de divorț. Soțul ei a cerut divorțul, pentru adulter; a deschis și acțiune publică. Este de cel mai mare interes pentru Doamna Popescu, ea divorțul să nu se pronunțe pentru adulter; de aceea m'am gândit că cel mai bun lucru este să-mi asociez un coleg din localitate, care să trateze cu Diaconul pentru o desfacere repede și fără scandal.

Suntem dispuși a face sacrificii pentru a ajunge la scop. Prin urmare, te rog tratează tu cu Diaconul — îl știu că este foarte șiret dar nu cred să fie inabordabil. Pentru tine, dacă afacerea se tranșează à l'amiabile, țin la dispoziția ta o mie de lei. Vezi dar pune-te pe treabă.

Anghelescu către Augustin

Târgoviște, 18 Martie 188...

Iubite Augustine, după multă nădușeală, am reușit să împac lucrurile. Diaconul eră turbat, nu altceva. Dar cu încetul, am ajuns să mă înțeleg cu el. Procesul corecțional este fixat la 27 Martie, a doua conciliere pentru divorț la 14 Aprilie. El are angajat avocat pe Hristescu. Iată la ce rezultat am ajuns: Nu se înfățișează la 27 Martie, așa că cer eu respingerea acțiunii. Îi dau la mână o scrisoare din partea Doamnei Popescu, prin care declară că părăsește domiciliu conjugal, și el îi restituie scrisoarea care constată adulterul. Cu scrisoarea ce îi dăm, cere el divorțul, care se pronunță în favoarea lui, pentru insulte grave. În

schimb cere ca înainte de 27 Martie să fie hirotonit preot la o biserică din capitală, și să fie numit și cu catedra tot acolo.

Ii dăm numerar cinci mii lei. Doamna Popescu renunță la trusou și la miia de lei primită la nuntă. Mai plătește patru sute lui Hristescu. Acestea sunt ultimele condițiuni, nu e loc de tocmeală. Prin urmare ori le puteți executa pe toate, ori procesele își urmează cursul. Hristescu mi-a fost de mare ajutor, l'a îndemnat la pace. Fără Hristescu nu făceam nimica, căci se vede că ținea la nevastă, și vrea să-și răzbune.

I. P. Augustin către Anghelescu.

București, 25 Martie 188...

Dragă Anghelcule, aci găsești un cek de cinci mii de lei pentru Diacon, unul de o mie pentru tine și altul de patru sute pentru Hristescu. Iți alătur și scrisoarea ce trebuie să dai Diaconului din partea Doamnei Popescu, în schimbul celeilalte. Cred că de ieri a primit telegrafic știrea că-i numit Paroh la Oțetari, și permutat cu catedra la Externatul secundar de fete.

Cu mutarea, am avut de lucru. De nu-mi venea o idee genială în cap, totul cădea în balșă. Socrul nu putea face nimic, căci este în disgrația Mitropolitului; așa m'am suit eu în trăsură și m'am dus la Mitropolie. Cu aerul grav și speriat am spus Mitropolitului, că din întâmplare am aflat cum un preot client al meu a fost convins de adversari să se asocieze la procesul de imoralitate ce este pendinte la Sinod. Că atât pentru I. P. S. Sa, cât mai ales pentru a evita dezargumente guvernului, am convins pe Diacon să amâ-

ne depunerea plângerii; dar că lucrul nu poate fi evitat, decât dacă i se dă o biserică în București. Mitropolitul făcea fețe, fețe! Din țănoș și bățos, deveni mititel de tot. Pe dată a chemat pe Director, și a poruncit ca imediat să se facă formula de numire a Diaconului Popescu-Doicești Paroh la Oțetari. Directorul se vede că făgăduise cuiva, că a început a ridică obiecțiuni, dar bietul Mitropolit a fost la înălțime. „Bine, bine Domnule Director, dar adu-mi numirea să o senez și vestește telegrafic pe Diacon că a fost înaintat.“ N'am plecat, până nu am văzut actele iscălite. Cu permutarea dela Gimnaziu a fost mai ușor: când Ministru este în opoziție toate hotărnicile clienților mei, le face el, așa că, știi, o mână spală pe alta și amândouă obrazul.

Iți mulțumesc de serviciul ce mi-ai făcut, căci țineam să îndatorez pe Locotenentul Ionașcu, care îmi este prieten.

Elvira către Popescu-Doicești.

București, 8 Martie 188...

Diacone, ieri am plecat din Târgoviște ca să nu mai mă reîntorc. Știi că te-am luat, fără voie, silită de părinți. Am căutat prin toate mijloacele să mă pot obișnui cu Dumneata. Iar Dumneata prin felul Dumnitale de a trăi, prin lipsa Dumitale de educație, ai făcut ca disprețul meu față de Dumneată să se transforme, în ură. Și fiindcă nu pot trăi cu un om pe care îl urăsc și îl desprețuesc, ca pe cea din urmă creatură, silită sunt să te părăsesc ca pe un laș.

În plicul în care Iscovescu ținea aceste scrisori, am mai găsit un articol din „Biserică Ortodoxă Română” din Maiu 1887 și o informație din „Voința Națională”, dela 4 Decembrie 1887.

Articolul din „Bis. Ort. Rom.” e intitulat „Cronica Bisericească” și conține aceste rânduri:

„Duminecă, 15 Aprilie curent, în vechea Biserică Oțetari, a fost o frumoasă solemnitate. P. S. Nectarie Focșăneanu a hirotonosit întru preot pe Diaconul C. Popescu-Doicești, noul numit Paroh al acestei biserici. Biserica era plină de creștini, care veniseră să asiste la această solemnitate. După terminarea liturghiei, Părintele Ionescu-Pardoseală, Revizorul Ecclesiastic, a citit decretul Mitropolitului, prin care Preotul Popescu-Doicești este înaintat Paroh al Bisericii Oțetari. În fine P. S. Nectarie Focșăneanu, prin cuvinte calde, a arătat mulțumirea ce simte, prezidând o așa de înălțătoare solemnitate. A spus că este pentru P. S. Sa o fericită împrejurare, că are cinstea să hirotonisească preot, pe cel pe care tot P. S. Sa l-a hirotonosit, acum câțiva ani, diacon; și care ca diacon a făcut onoare clerului târgoviștean. Noul Paroh, adânc emoționat, a mulțumit I. P. S. Mitropolit-Primat că i-a încredințat această parohie, Domnului Ministru care a încuviințat înaintarea, P. S. Nectarie care a binevoit a-l hirotonosi preot și P. C. Revizor Ecclesiastic care a venit să reprezinte chiriarhia la instalarea Sa. A promis că se va osteni să corespundă speranțelor, ce s'au pus în Cucernicia Sa; și a îndemnat pe credincioșii prezenți a se purta conform învățăturilor Evangheliei”.

„După aceea, în cancelaria Epitropiei, s'a servit șampanie. Astfel de pioase serbări, am dori să vedem cât mai des. Ele ne umple sufletul de

bucurie, mai ales când vedem clerul tânăr înaintând numai prin meritele sale“.

P. G.

Ionformația „Voinței Naționale“ spune :

„Duminică 4 Decembre, 9 ore seara, a avut loc la Focșani, în Capela Robescu, căsătoria D-lui Locotenent G. Ionașcu, cu gentila D-nă Elvira Ptomaidi. Binecuvântarea nupțială a fost date de P. S. Nectarie Focșăneanu, în jurul unei numeroase și foarte alese asistențe. Felicitările noastre noilor căsătoriți“.

Pe o frumoasă zi de toamnă, într'o după amiazi, m'am oprit fără de voe în fața statuei lui George Lazăr. O fi artistică lucrarea lui Georgescu, dar nu pot pricepe de ce a îmbrăcat pe Lazăr într'acel costum de fantezie, care desigur nu l-a purtat nici Lazăr, nici nimeni în vremea lui. Și așa mi-a venit gust, să trec în revistă toate statuetele ce împodobesc bulevardul. Am trecut pe lângă Mihai Viteazul, care călărește mândru pe un cal turnat spre a purta pe Ioana d'Arc. Aceasta este cea mai veche și cea mai frumoasă statuete din București. De ce nu se gândește, stăpânirea să o așeze pe un soclu mai vrednic și de statuete și de cel pe care ea îl reprezintă? De ce nu îi schimbă acea inscripție, care trădează smerenie și lașitate? De ce nu i se pune titulatura lui cea mai mândră; cea de Domn și Stăpânitor a Toată Țara Românească, al Ardealului și Moldovei? De ce? Căutând răspunsuri la aceste întrebări, am ajuns în fața lui Heliade-Rădulescu. Am admirat ironia soartei, care a silit pe bătrânul și vanitosul dascăl să se dea la oparte, spre a face loc omului pe care l-a atacat mai tare în viața

lui. Cu capul plecat, Heliade pare că face mea culpa, în fața lui Ion Brătianu.

Apoi am privit mult și bine, măreața lucrare a lui Dubois. Statuele și bas-reliefurile sunt minunate. Păcat numai că, în total, prea reamintește monumentul lui Gambeta. Pe când admiram monumentul, doi precupeți erau lângă mine, și i-am auzit interpretând statuele alegorice. Și ce interpretare! Țăranca aceea din față, eră, pentru ei, văduva marelui bărbat, care împreună cu fii săi ar fi plângând moartea eroului! Am trecut înainte. Am ajuns înaintea lui C. A. Rosetti, cel ce citind „Romanulu”, privește un oraș și o lume pe care nu o mai pricepe. Fără de voie am zis un Dumnezeu să-l ierte, pentru odihna sufletului care de a făcut rău țării, a fost în cea mai mare bună credință și convins că așa este bine. Să merg înainte ca să revăd statuia lui Pake, nu m'a lăsat nici picioarele, nici conștiința. Am făcut dar la stânga, și am ajuns la grădinița, unde de pe un soclu de granit, Vasile Lascăr cu mâna la jiletcă se uită, în silă, cum frasa goală și nesinceră; a tras foloase din moartea lui așa de prematură.

Din grădinița lui Vasile Lascăr, am zărit turnurile Bisericii Oțetari. De odată mi-a venit o poftă nebună, să văd ce a ajuns Părintele Popescu-Doicești. În două minute, eram în curtea Bisericii. Un paracliser ștergea, a lene, sfesnicele împărătești, în privdorul acelu sfânt locaș.

— Acasă ie Părintele ?

— Care ?

— Parohul Popescu-Doicești.

— Numai stă aici de mult. A fost permutat la Scaune. Mi se pare că s'a și prăpădit, îmi răspunde dascălul.

Am pornit înapoi. Am trecut pe lângă locuința

unuia cu sergent la poartă, am venit în strada Sfinții, și în fața casei Maimarol, am dat de un colț din vechiul București. O casă mare cu gamlâc, într'o curte plină de iarbă verde, ascunde ochilor Biserica Scaune, la care ajungi printr'un drum cum nu mai sunt două în capitală. Biserica jumătate înfundată în pământ, are lacăt la poartă. În față, lipită de niște ziduri înalte, mijeste o căsuță, în fundul curței. Un parmaclâc vopsit cu ulei și o portiță, la care zăresc o sonerie electrică. Desigur casa popii.

Imi iese înainte o femeie grasă, cu ochii albaștrii și cu părul cărunt. E îmbrăcată în negru și poartă pe deasupra un șorț mare, vânăt.

— Pe cine căutați, mă rog?

— Pe Părintele Popescu-Doicești.

— Il cunoști de mult?

— Da. Ași vrea să-i vorbesc.

Și atunci lăcrămând, femeia m'a pofsit înăuntru. Într'o curtică, o masă acoperită cu pânză de damasc. O ceașcă cu cafea de lapte, un ciorap și niște gazete nemțești ilustrate. Femeie m'a rugat să șed. Într'o românească, din care uneori se trădă — rar de tot — acentul străin, a început să-mi povestească:

Popescu-Doicești a murit de doi ani, Biserica nu mai are preot. Parohul din Batiște, vine de două ori pe an, de slujește leturghia — la hram. — L'au mâncat fript! La început Mitropolitul îl iubea foc. I-a dat cruce la gât și culion roșu. Dar mai târziu, după ce Mitropolitul s'a împăcat cu ceilalți episcopi; au început intrigile. Mitropolitul l-a persecutat, dar o persecuție ca prin romane. La două trei luni, aveà o anchetă.

Popescu când a venit în București, m'a căutat pe mine. Eu eram la Giurgiu. M'a luat cu

el, să-i țiiu casa. Am trăit ca fratele cu sora, căci nu am vrut să mă încure cu un popă. Il cunoșteam demult. Eră nenorocit săracu, din cauza nevastii. Am vrut să viu la el, să-l îngrijesc. Dar nu altceva. Au zis că trăesc cu el. Au voit să-l dea afară dela biserică, pentru concubinaj. A jurat pe cruce, că n'are nimic cu mine. Dar tot i-au luat parohia, și l-au trimis aici. Parohul din Batiște a avut ordin să-i facă toate mizeriile, ce să-și piardă răbdarea. El a răbdat însă. De multeori plângea, căci anchetele se țineau lanț. Ba n'a slujit leturghia, ba n'a grijit un copil, ori a înmormântat pe unul din eronie străină. Câte minciuni nu se inventau pe spinarea lui, numai Dumnezeu știe. In cele din urmă a început să tușească, a zăcut pe picioare doui ani, apoi a căzut la pat, și a murit de oftică.

Aici Madame Elza— căci ea era— a început să plângă deabinelea.

— Dar D-ta cum ai trăit? Cum ai rămas aci?

Alecu Stuparu, Senatorul din Putna, a stărut la Minister de mi-au lăsat casa, căci este reparată de Costică. El mă ajută din când în când. Am mai moștenit și dela Costică, patru mii de lei. Tot ce-i mai rămase din averea lui, căci l-au ruinat, anchetele și boala.

Când am eșit in stradă, se aprindeau lămpile. Umbrele nopții, ce se apropia, au pătruns jalnic în sufletul meu.

MAICA SOFIA

— 1913 —

MAICA SOFIA.

— 1913 —

Fu azi doctorul prin Mânăstire. Il trimese Maica Starița, să mă vadă și pe mine. Nu știu cine i-a spus că eri noapte m'am înecat în somn. Ce să-mi facă și doctorul? De un an de zile de când îmi spune, să mănânc bine, să nu mă ostenesc, să dorm cu ferestrele deschise. „Să vezi cât o să te faci de bine,” îmi cânta el veșnic. Parigorii. Nu sunt așa de copilă, ca să nu pricep că sunt atacată de a binele.

Am văzut atâția ofticoși perindându-se pe aici, de ar trebui să fiu proastă de tot, să nu știu ce mă așteaptă. Zău, dacă îmi pare rău! Ce viață mai fu și a mea. Un roman mai interesant de cât toate romanele, ce am citit — și n'am citit puține. De la Muschetarii lui Dumas până la Dramele Parisului, mi-a trecut sub ochii tot ce s'a tradus în românește. Vara când vin oaspeții, mă înfruptam chiar din romane franțuzești. Acum însă

numai pot citi nimic; îmi joacă literile pe dinaintea ochilor și nici nu mă mai interesează nimic.

Toată ziua i-au doctorii pentru tuse. La biserică nu mai pot merge. Maicele pe care le țin la mine, au și ele treabă cu slujba; și se mai duc pe unde găsesc de vorbă. Doar Sora Mari-oara, vine de-mi citește Pravila și Universul. Așa îmi trec zilele, una după alta. Din ceardac privesc la frunze cum se roșesc, îngălbenesc și apoi cad încetinel la pământ. Le-oi mai vedeà eu înverzind? Cine știe! Nu-mi e frică de moarte. Ce am avut și ce am pierdut. M'am spovedit, m'am împărtășit, de trei ori mi-au făcut maslul cu șapte popi. Ar trebui să-mi adăst sfârșitul, fără 'nici a grijă. Și tare grijă am de judecata de apoi, sufletul nu mi-e liniștit. M'ași duce la Piatra să mă spovedesc la popa catolic și să-mi iau deslegare, dar nu mă lasă nimeni. Noaptea când mă îneacă tusea, când văd maicile închinându-se împrejurul meu, mă apucă groaza de moarte; și mă rog lui Dumnezeu să nu mă ia, până nu mă duc la Patria la spovadă.

Pe dată ce mi-e însă mai bine, nu mai îndrăznesc să mă gândesc la asta. Mă doare să las chiliile, în care trăiesc de 35 de ani, mi-e frică de scandal. Doamne, Doamne iartă-mă, milostivește-te cu mine, și nu mă lăsa să mor așa!

Acum ce-o fi cu mine, numai Dumnezeu știe. Tot ce pot să fac, e să-mi scriu aici spovedenia întregă. Poate după moartea mea, să cadă în mâinele unui bun creștin, care să o ducă la Popa

din Piatra să o citiască și să se roage pentru sufletul meu.

Din biletui meu de botez știu, că sunt născută la 1 August 1859 și că m'a botezat Ieromonahul Nicanor Chicoș, în paraclisul Mușatinilor. Deși, după numele de Diaconovici, s'ar crede că sunt de neam sârbesc; tata erà moldovean curat de neam prost din satul Rădăești. Pe vremea de de mult, ca să scape de bir și de angarele, străbunicul pe parale bune și de la Vlădica din Huși, a căpătat darul de diacon. Feciorul său s'a iscălit Diaconovici, s'a pripășit prin Fălticeni, s'a însurat cu fata unui popă și a murit dascăl la biserica cea mare din târg. Pe tata l-au trimes la Iași, la un armean ce făcea negoț cu pietre scumpe. Il trimetea armeanul prin casele boerești, de vindea giuvaericale.

Băiat deștept, tata așa de bine învăță negoțul, că după scurtă vreme și — l'a făcut armeanul tovarăș; și când s'a mutat jupânul la Țarigrad, dugheana a lăsat-o în seama tatii. Făcuse avere bunicică, în cât, la moartea Hatmanului Alecu Mușat, în ciuda lui Isidor Kahană, tata a cumpărat și Sturzenii de pe Prut și casele Mușetești din Sărărie.

Acolo, în casele din Sarărie, m'am născut eu; căci tata, casele și moșia nu din lăcomie de câștig le-a cumpărat, ci de dragul Aglaei, fata Hatmanului.

Erà boer mare și tare bogat Hatmanul Mușat. Dar fumurile domniei și jocul de cărți, l-au îndatorat pe la toți jidanii din Iași. La moarte tot ce a avut, i-s'a vândut cu toba. Ar fi rămas curat pe drumuri mama, dacă nu i se făcèa milă de ea lui Dumitrache Diaconovici, care o știa depre când îi aduceà giuvaericele, din dugheana lui Chircor Asadur. De dragul ei, a cumpărat tata Sturzenii și casele; și-a închis dugheana de s'au cununat frumușel în ciuda negustorilor și a boerilor. Dar n'a avut bietul tată parte, de soție.

La nașterea mea, mama a murit în lehuzie.

Când mă gândesc la mai de mult, mă văd cu crinolina pe mine. Cu o pălărie mare de pae pe cap, alergam singură prin curte caselor din Sărăriie. Am petrecut bine în copilăria mea, deși trăiam ca o sălbatică.

Casele Mușetești — din care astăzi nu mai e petricică — erau case mari domnești.

În mijlocul unor curți de patru fâlci, se ridicau albe cu zăpada învelite cu olană roșie. Curtea și grădina erau împrejmuite cu piatră. De la moartea mamei, odăile de sus rămăseseră încuiate. Tata și cu bunica s'au mutat în beciuri, în chiliile vătăvului curții. Pe sus nu se deschidea de cât de două trei ori pe an, ca să nu se strice mobilele de mătase și de califea.

Atunci îmi făceam de hac. Mă rostogoleam pe toate sofalele, mă atingeam de iataganele atârinate pe pereții iatacurilor; ceasuri întregi pri-

veam la boerii cu jubele de samur și cu ișlicuri cât butia, la domnițele îmbrăcate în brocart, cu gâtul plin de giuvaerice, la portretele din saloanele cele mari.

În zilele cealalte Părintele Nicanor mă învăța să scriu și să citesc, după moda veche. Bunica, legată la cap cu tistimel de mătase verde, de două ori pe săptămână mă scotea la plimbare într' o butcă veche, pe ușile căreia se zărea încă stema Moldovei. Agale, agale, suiam spre Copou; ba une-ori ne întindeam până la Repedea. Părintele Nicanor, în Paraclisul din grădină, făcea slujba, la care nu lipseam niciodată, nici bunica, nici eu. Duminica, de se întâmpla în târg, venea și tata la leturghie. Sta în strană și cânta deacolo mai dihai ca Dascălul Vasile. În cealaltă vreme eu alergam prin grădină, purecam șirurile de odăi, ce adăpostiseră altă dată sutimi de slujitori, ori fugeam prin curtea, în care iarba creștea acum ca la ea acasă. Iarna, bunica mă ținea mai mult lângă ea, de mă învăța să fac la ciorap. Vara însă îmi făceam de cap: prin poduri căutam ori vechituri ce mi se păreau comori de avuții, ori cuiburi de găină.

Cuiburile mă pasionau grozav. După cuiburi de păserele mă suiam și prin pomi. Trăiam singură cu mine și cu basmele ce îmi povestea mama Stana, manca nineacăi (așa mă învățase bunica să-i zic mamei).

Acasă la noi nu călca mai nimeni. Doar Zulnia

Hâncu — o cimotie a nineacăi — venea din când în când. Tata era mai într'una la țară. De urât, ori de dor de muncă, se întinsese la plugărie mare.

Pe fie-care an mai lua câte-o moșie în posesie.

Zece ani am trăit astfel, până când într'o dimineață, deșteptându-mă, în loc de a găsi pe bunica moșmonind prin odaie, am văzut-o nemiscată în pat.

M'am îmbrăcat umblând în vârful picioarelor, am făcut singură ceaiul; și numai după ce nu mi-a răspuns când o pofteam să guste din ceaiul făcut de mine, când i-am simțit mâna înghețată, numai atunci am putut să pricep că e ceva ciudat, și am început să țip. Mama Stana în grabă s'a dus după doctor. Un bătrân cu mustățile rase, și cu ochelari de aur, a pus urechea pe pieptul bunicăi, și a plecat spunându-ne că l-am adus de geaba. Au așezat-o în Paraclisul nostru, sub un oranist frumos. Vlădica de la Spiridonie a prohodit-o; și pe o zi viforoasă am dus-o, cu toții, la Eternitate unde odihnește, așteptând în pace învierea morților.

Nu-a făcut rău nimănui bătrâna asta micuță, cu ochii suri ce fuseseră odată albaștri. Cu glasul domol, cu surâsul veșnic iertător, în viață a îndulcit multe suferințe și mulți au zis un Dumnezeu să o ierte pentru dânsa.

Sunt sigură, că se bucură de fericirea dreptilor.

Cu moartea bunicăi, se încheie partea cea dintâiu și cea mai frumoasă a vieții mele. Zulnia

Hâncu, singura rudă după mama ce venea la noi, a mers cu mine la țințirim. După îngropăciune a spus tatii să mă puie la Sacré-Couer.

— Bine, Coană Zulnio, oi face cum zici Mata răspunse tata mângâindu-mă pe frunte. A doua zi chiar, a venit de m'a luat, în careta ei căptușită cu atlas havaiiu, și m'a dus la călugărițe. Câte-va săptămâni am dus greu de tot. Ziduri înalte, învățătura multă, regulă în toate, lucruri cu care nu eram obicinuită de loc. Cu încetul m'am dat pe brazdă. Mi-am făcut prietene și mai ales m'am alipit de Soeur Thérèse, o călugăriță ce prinsese milă de mine.

Pe românce, Duminica ne trimetea la biserica românească, ca să ne dea Părintele Busuioc lecții de religie, la sfârșitul slujbii.

Așa era pe atunci ordinul Ministerului, ca să ferească pe românce de propaganda catolică. Ce e mai nostim, e că pe vremea aceia multe fete au trecut la catolicism, din pricina Părintelui Busuioc. Fără să vrem, făceam comparația între chipul cum se purta Părintele Albert cu catolicele și mojiicile Popii Busuioc, care înfrunța pe sărmanele ce nu-i dădeau bani la miruit. Când vre-una puneă cinci parale în disc, Busuioc îi trântea banul jos.

— Ce, crezi că sunt orbeț?

Dar lecțiile lui? Bătea câmpii câte o jumătate de ceas. Vorbea câte în lună și în soare, numai de catehism nimic. Ne spuneă să nu ne fie frică

de moarte, că ori este adevărat ce spune Evanghelia, și atunci noi cei botezați suntem siguri de Impărăția cerurilor; ori sunt mofturi cele din Evanghelia, și atunci moartea este un somn veșnic, de care noi n'avem a ne teme. Nostim de tot era, cum ne explica pe Dumnezeu. „Dumnezeu nu e om ca noi, cu nas, cu urechi și cu gură. Dumnezeu e duh, e lumină Dumnezeu e pretutindeni. Dar să nu credeți, că Dumnezeu e în aer ca praful după mobile. Dumnezeu e scânteia ce trăește în sufletul fie-căruia din noi“. Tot așa de nostim era, când ne sfătua să ne ferim de catolicism „Catolicii nu zic, sunt buni creștini; dar nu sunt drept credincioși ca noi românii. Nu știți voi poveștile? Dumnezeu și Sânt Petru n'au umblat prin țara nemțească, ci aici printre românași, căci ei fac crucea dreaptă. Ați mai văzut voi bărbat cu mustățile rase? Țăla nu e bărbat bre, ci muere curată. Și dacă muerea nu poate fi popă, nici popa catolic, cu mustățile lui rase, nu e popă adevărat. Uitați-vă la icoane! Sfântul Nicolae, Sfântul Vasile, Sf. Ion Gură de aur și toți sfinții au mitre la fel cu arhereii noștri; numai episcopul catolic poartă mitră de hârtie, ca Peneș Impărat. Nu zic, Papa e un om tare cum se cade, dar de ce poartă pe cap trei coroane? Ce e mai mare ca Impăratul? Asta nu e smerenie creștinească, asta e curată păpușerie. Și pe urmă, ține soldați ca Vodă. Nu are diaconași ca Mitropolitul nostru. Apoi la urma urmelor, ori fi

catolici buni acolo în țară la ei; dar n'au ce căută la noi în Țara Românească. Fie-care să-și fie legea lui, să nu-și schimbe nimeni legea lui strămoșească. Eu pe un jidan, care să botează, îl desprețuesc. Să stea în legea lui și îl respect, dacă e om de omenie“.

„Dar când își lasă el și părinți și frați devine de se botează, eu zic că e un porc de câine. Să vă păziți, să nu se rușineze părinții voștri de voi. Să nu-ii văd plângând și jeluindu-se, că v'au trimis să învățați franțuzește ca să știți cum să vă purtați pe lume și că voi v'ați bătut joc de legea lor, de legea lui Ștefan cel Mare și a lui Mihai Viteazul“. Așa o ținea tot timpul și în toate Duminicile. Râdeam, de ne prăpădeam. Cu timpul am înțeles, că e un caraghios, că nu știe nimic și nu poate combate catolicismul. Multe dintre noi au început a nu mai voi să se ducă la biserica românească. Intre ele, am fost și eu.

De când am putut face comparație între ce mă învăța Părintele Nicanor și ceia ce trebuie să învăț, am înțeles că este mai bună învățătura de la călugărițe. Când am putut judecă pe Părintele Busuioc în raport cu Părintele Albert, m'am încredințat că nu biserica românească poate mântui un suflet. Am spus toate astea, la Soeur Thérèse care mi-a dat să citesc l'Imitation de Jésus și Introduction à la vie dévote de S. François de Salles. În cărțile acestea, am învățat ce este creștinismul. Din citirea lor, s'a născut în mine

dorința, să trăiesc o viață în adevăr potrivită cu învățăturile Evangheliei. Am trecut la catolicism. Visul meu, atunci era să mă mărit cu un român de treabă, să-l fac catolic și să ne cheltuim veniturile clădind biserici pentru frații noștri care trăesc în rătăcire. Eram foarte sigură, că voi putea face mult bine pe lume.

Toată lumea spune că tata este putred de bogat. Ținea în posesie toate moșiile de la Fălcu până la Iași, toată lunca Prutului el o plugărea. Era bogat; și mai bogat și mai puternic de cât e astăzi Mochi Fischer. În toate zilele mă rugam la Dumnezeu să lumineze și pe tata, ca să se facă catolic. Eram incredințată, că de i-oiu spune pe șleau cum stau lucrurile în privința dezbinării Bisericii; tata, care era bun și drept, nu va mai sta la îndoială și se va lepăda de schismă. N'am avut însă parte să-i vorbesc despre lucrurile astea. Soeur Thérèse mă sfătuisese să nu-l iau prea repede; și așa până să-i vie vremea a murit săracul. Și ce moarte amărâtă!

La niște alegeri a votat pentru Kogălniceanu; iar Prefectul de ciudă l-a nenorocit. A pus priughetorii să nu lase oamenii să iese la câmp. Pâinea putrezea pe țarină. A telegrafiat tata la București în zadar. — n'a folosit nimic. A pierdut, în anul acela, douăzeci de mii de galbeni. De atâta supărare a prins o palpitație și a murit așa, pe neașteptate.

Multă vreme eu n'am cunoscut nici un neam din partea tatii. Abia cu doi ani înainte de moartea lui, într'o zi de Iulie, la Sturzeni ne-am po-
menit cu Nicu Căldare și cu soția lui. Parcă îi
văd: el scurt, burtucănos cu niște mustați ca
firul de păpușoi, niște dinții ca lopățile, un
chip din „Ghimpele“. Dar un chip în care lu-
ceau niște ochi vii de pisoi. Era îmbrăcat cu
pantaloni și jiletcă de dril alb. Avea pe el o haină
neagră de lustrină. Pe cap purta o pălărie de
paie tot neagră și la brâu un lanț gros de ar-
gint. Pe cât de scurt era Bădia Nicu, pe atât de
lungă era Tușa Aretia. Când am dat întâiu cu
ochii de ea, așa m'a umflat râsul, de m'a înfrun-
tat bietul tata. Tare semăna cu Coana Chirița.
Rochia, de mătase havaie, toartele de chihlimbar,
pălăria-i de catifea verde, cu trandafiri Solferino,
o făceau tare caraghioasă. Urâtă nu era, dar
avea ceva respingător într'ânsa. Degetele-i lungi,
pline cu pietre de toate colorile, ieșeau din niște
mitene cenușii de mătase; și păreau adevărate
ghiare de vultur.

Amândoi se încercau din toate puterile să fie
gentili cu mine, dar nu reușeau de cât a-mi spu-
ne slugărnicii. Din duduie nu mă scoteau, nici
odată nu-mi ziceau Speranța, cum îmi era numele.
Tatii nu-i spuneau vere, ci Coane Dumitrache.
Tușa, la plecare, a vrut chiar să-mi sărute mâi-
ile, spunând că așa mi se cade, că doar sunt de
sămânță domnească. Cu greu, a oprit-o tata.

— Lasă verișoară, că doar e un copil și se smintește.

— Cum zici Mata, Coane Dumitrache, așa fac. M'a luat în brațe și m'a sărutat pe amândoi ochii, pe frunte; nu mai scăpam din brațele ei. Veniseră la tata să-i scape de un bucluc mare; și tata voios le-a dat, cică împrumut, trei sute de galbeni. Știa tata că nu-i mai vede înapoi, dar vroia să-l ajute, căci Nicu Căldare îi era văr bun fecior lui Popa Căldare, fratele bunicăi. Popa cheltuisese multe parale cu el la învățătură în seminar, la școala militară, prin liceu. Pretudindeni fusese dat afară. Cu chiu cu vai, în ajunul alegerilor, i-a dobândit Popa, un loc de institutor la Fălticeni. Dar n'a stat mult și a trebuit să dimisioneze, din pricina unor certificate false. Cum era însurat cu fata unui grânar grec de acolo din târg; când a rămas fără slujbă, Iani socru-său, l-a luat pe lângă el în cantor, de a învățat negoțul. De la moartea lui Iani, făcea grânărie pe socoteala lui.

Când venise la Sturzeni era gata să dea un faliment fraudulos, de nu-l scăpa tata ajutându-l cu parale.

Asta era omul, pe care judecătorii mi-l deteră epitrop, la moartea tatii. Când m'au adus acasă să văd pe tata mort, i-am găsit pe amândoi instalați în casele noastre.

Imbrăcați de sus până jos în negru, făceau pe stăpânii. Când am intrat în ogradă, Tușa Aretia mi-a dat mâna repede să i-o sărut. A început

să mă vaiet. „Să fii cuminte fetiço. Uite bietul Dumitrache se duse și te lăsă cum e mai rău. Datorii peste datorii. A fost sărmanul om bun, dar tare a greșit de s'a întins la cheltuieli prea mari. Cine l-a pus să se vâre și în politică? Te-a lăsat pe drumuri. Să fii inimoasă. Nicu o să se ostenească, ca să te scape de datorii“.

Nicu nu zicea păs. Prin colțuri doar vorbea cu fel de fel de oameni. Jidanii umpluseră curțile. Pe toți îi cunoștea, cu toți vorbea și într'una își freca mâinile.

La îngropăciune a venit și Zuluia Hâncu. Vroia să mă ia cu dânsa în trăsură, dar Aretia m-a smucit din mâinile ei, și m-a luat în careta ei, adică în careta noastră. Pe drum s'a ținut numai de sfaturi și de explicări, din care alt nimic nu înțelegeam, de cât că am sărăcit de tot și că de acum înainte, mă vor ține ei de milă. Aveam aproape șease-spre-zece ani, nu eram proastă de loc, dar nici prin gând nu-mi trecea câtă răutate e pe lume. Cele trei zile, cât am stat acasă, au fost pentru mine un vis, din care nu m'am deșteptat, de cât abia în ceasul când m'am întors la pension. Acolo mi-am venit în fire, și am început să plâng cu hohot în brațele maicilor. Soeur Thérèse nu se despărțea de mine. Făcea tot ce se pricepea, ca să-mi mai înveselească sufletul cernit. Pe vacanță m-au luat la Fălticeni. Acolo, Nicu Căldare, sfios dar hotărât, mi-a spus că lui nu'i dă mâna să mă ție la Sacré Coeur. Ași face-

bine, să mă prezint la un examen de institutoare.
A vorbit el cu Revizorul, și e sigur că voi,
obține un loc de institutoare, dacă nu chiar în
Fălticeni, dar pe aproape.

— Dar nu mă gândesc la asta, moșule.

— Ce vrei atunci, să faci?

Cu greu am reușit, să-l fac să renunțe la planul
lui. Când Aretia a revenit spunându-mi că ei
sunt oameni săraci, că fac destul ostenindu-se să
mă scape de datorii, dar nu pot să mă și ție de
pomană, că sunt leneșă și mândră; i-am răspuns
că nu sunt nici leneșă, nici mândră, și nici că
vroi să le rămân pe urechi.

— Și ce ai de gând să faci, fetițo?

— Să mă duc la Sacre Coeur. Mă călugăresc
acolo. Imi voi câștiga hrana dând lecții.

— Cum, vrei să te catolicești? A început să
țipe Aretia, roșie ca racul și frângându-și mâi-
nele. Când a aflat că sunt catolică, a înebunit
de tot. M'a ocărât cu ce i-a venit la gură. Nu
s'a oprit, până nu s'a întors Nicu Căldare de la
cazin.

El, când aflat de hotărârea me-a, a îngălbenit,
a roșit, s'a învenețit, și iar a îngălbenit și iar a
roșit și iar s'a învenețit.

— Asta niciodată. Fii liniștită Aretio. Atât mi-ar
mai trebui, să se amestece catolicii în treburile
mele. Lasă pe mine. Nu purta tu grija asta.

Cinci zile nu mi-a vorbit nimeni, nici o vorbă.
Chiar slujnica, care mi-aducea mâncarea la mine

în odaie, avea poruncă să nu 'mi spuie nici nu cuvânt.

Târgul însă urla de mișelia călugărițelor catolice, care au scos din minți pe fata lui Dumitriche Diaconovici, ca să-i ia averea.

Căldare ținea sfătuirii lungi cu avocatul lui, un armean șiret, care avea mare trecere, fiind și deputat.

M-au trimis la Sturzeni, cu o grecoaică bătrână, mătușa Aretiei. Acolo în frig, pe praz și mămăligă m-au ținut patru luni de zile. Ne-am întors în fine la Fălticeni. În fie-care zi, Aretia îmi aducea fel de fel de cocoane, care unele cu bine, altele cu rău încercau să mă sfătuiască. Toate spuneau că mi-am făcut neamul de rușine. lepădându-mă de legea strămoșească.

Eu, din Sturzeni scrisesem la Soeur Thérèse o scrisoare; și am fost primit două rânduri răspuns de la ea, prin care mă îndemnă să mă rog la Dumnezeu, să rabd până vor trece ispitele.

La a doua scrisoare însă nu am mai primit răspuns, și tot așa și la celelalte. Se vedea treaba, că a prins grecoaică de veste. Mă rugam, adăstam, răbdam, dar simțeam că mă prăpădesc. Într'o dimineață, la desperare, m'am dus de a dreptul la Căldare în birou. I-am spus să știe că de nu mă lasă să plec la Sacré-Coeur, dau jalbă la Vodă.

La așa ceva, se vede că nu se adăsta Nicu Căldar. A îngălbenit, a holbat ochii la mine; dar

nu crăcnea un cuvânt. Mă speriasem, când de odată îl văd că sare de pe scaun și pleacă în fuga mare în grădină, strigând pe Aretia. Din ziua aceea m'au încuiat deabinelea într'un iatac. din fundul curții.

Nimeni nu călca pe la mine. Singură Aretia îmi aducea de mâncare. Avocatul Agop venea, însă de câte două trei ori pe zi. Stătea ceasuri întregi la sfat cu Nicu Căldare și cu Aretia.

După o săptămână de arest de vigoare,—în care nu deschisesem gura de vorbă cu nimeni,—mă pomenesc cu Aretia că-mi bagă în casă pe Popa mahalalei. Un bătrân mititel și slăbuț. Iși puse patahirul de gât și începu a citi evlavios moliftele lui Sf. Vasile. Acum, venea regulat în fiecare zi, ofta, când își punea patahirul de gât și ofta la eșire, când Aretia îi punea doi lei în palmă. Comedia asta a ținut vreo două săptămâni.

— Pentru ce vii Părinte aici? — l-am întrebat eu, la urma urmelor.

— De taică, știi și eu? Ca să gonim duhurile rele.

— În odaia asta, nu sunt duhuri rele.

— Cred taică, cred. Dar vezi Mata, așa își închinchipuie Coana Aretia. Și noi datori suntem să facem rugăciuni, la creștinii cari ne chiamă.

Vezi, Mata să nu te superi, dar noi trebuie să ne rugăm unde ni se spune. Matale, dacă nu-ți place să ascuți, de ce stai în odaie?

— Dacă mă țin închisă.

— Cum se poate ?

— Iacă așa.

— Și de ce mă rog ?

— Fiindcă voi să mă duc, să mă călugăresc la Sacré-Coeur.

— Păi rău faci și Mata, Duduie, că — de — catolicii, sunt străini. De vrei să te călugărești, de ce nu te duci la Agapia sau la Văratîc ? Să vezi numai ce frumos e acolo.

— Da bine Părinte nu-ți spusei, că sunt catolică.

— Ce are aface, taică.

Asta este singura conversație, ce-am avut cu Popa Mihalache. După aceea, nici nu l-am mai văzut cu ochii.

Se apropiau Paștele. În casă, simțiam că se petrece ceva. De dimineață am zărit prin curte, un ipcomisar în uniformă. Pe la prânz iacă sosește și Agop în trăsură cu ipocomisarul; comisarul descuie ușa. Mă pomenesc dar în casă cu Căldare, cu Agop și cu un bătrân sașiu, cu mustața sură, ciupit de vărsat, căruia toți îi ziceau Domnule Procuror.

Domnul Procuror s'a uitat de sus la mine. Nicu Căldare a privit în tavan, Agop își freacă mâinile.

— Dumneavoastră sunteți Domnișoara Speranța Diaconovici ?

— Da, Domnule Procuror.

— De ce a-ți părăsit religia Statului ?

Tăcere.

— De ce nu dați ascultare, tutorelui Dumneavoastră?

Iarăși tăcere.

— Ce doriți Dumneavoastră?

— Să mă călugăresc la Sacré-Couer.

— Nu e voie.

— Dar de ce Domnule Procuror? Îndrăznesc să-l întreb.

— Se opun legile Statului, Domnișoară. Vă expuneți la o condamnare sigură, pentru atentat împotriva religiunii dominante în Stat.

— Eu credeam, că oamenii sunt liberi a se închina în legea, în care vor.

— De sigur da, Domnișoară; dar cu condiția a nu lovi în prestigiul Bisericii Ortodoxe.

Agop își freca mâinele de zor. Căldare tușește și deschide gura:

— Astea i-le toc eu în toate zilele, Domnule Procuror. Dar ce folos? Dacă nu vrea să înțeleagă!

— Eu socotesc, că Domnișoara, o fată de familie, cu educație aleasă, își va da seama și nu ne va sili să luăm măsuri coercitive.

— Faceți ce știți, Domnule Procuror, tușește din nou Căldare. Și-a bătut joc de mine și de casa mea. Mi-a insultat familia. E o ingrată, n'are nici un sentiment pentru familia ei; pentru mine care am făcut tot ce-am putut, numai s'o scap din mizerie.

Eu începui a plânge. Agop își freacă mâinele. Căldare se așează țanțoș pe un scaun. Procurorul reintră în rolul său.

— Cum văd, Domnișoară situația este foarte gravă. Cu multă părere de rău, voi fi silit să deschid acțiune publică contra Dumneavoastră și a papistașilor care v'au convertit.

— O să înfunde pușcăria toți, aud pe Agop șoptind lui Căldare.

Eu plâng mai tare.

— Nu cred cu puțință, Domnișoară, să fiți așa de rea. Sunt convins că sunteți victima unor propagandiști periculoși, care vor răspunde pentru fapta lor criminală. Înțeleg minunat sufletul Matale. Mata ești o creștină bună și vrei să te călugărești. Tare bine. Acum să faci lucrurile, cum trebuie. Mata ești româncă. Mata du-te la o mănăstire românească. Du-te la Agapia, acolo e de Mata. Nu e așa, Coane Nicule?

— Eu nu zic nimic, Domnule Procuror. Am vrut să o fac profesoară n'a vrut. Vrea să se ducă la Agapia la Călugărie, sunt gata să fac și sacrificii să o duc și acolo.

— Dar cum e la Agapia? întreb eu.

De frica pușcării m'ași fi dus ori-unde.

— Tare frumos, Dudaie. Eu merg în toate verile, de petrec acolo cu familia, îmi răspunde procurorul îmblânzit. De ce nu te duci să vezi singură, cum e acolo?

— Mă duc, zic eu izbucnind în hohote.

Procurorul mă mângâie pe obraz. Aretia intră în odaie, mă ia în brațe și începe a mă săruta.

— Așa te vroi, Speranțico. Eram sigură, că o să ne ascuți, că binele tău îl vrem noi.

Procurorul crede că a sosit momentul să iasă, și își ia pălăria de pe scrin.

Agop îi șoptește ceva la ureche...

— Dacă Mata Duduie, îmi făgăduiești solemn, că te duci la Agapia, încetez orice cercetare.

— Făgăduesc, Domnule Procuror.

De atunci și până la Rusalii m'au ținut în puf. Aretia se făcuse alta. Nicu Căldare, îmi aducea la masă prăjituri de la cofetărie. Toți păreau foarte mulțumiți. Numai mama Mitrana, țiganca ce îngrija de odăi, făcea o figură plină de înțelesuri; pe care nu le pricepeam de loc. Intr'o zi, văzând că n'o pricep, și-a luat inima în dinți. Mi-a spus că este un locotenent, care mă iubește la nemurire și vrea să mă fure. „Nu te duce la mânăstire, Duduie. Ascultă-mă pe mine. Zi un cuvânt și la noapte te mântuie ofițerul de mânăstire și de neamul Căldăreștilor“.

Am poftit-o să tacă din gură, că o spun Aretiei.

— Iată tac, dar Matale are să-ți pară, mai târziu, rău. Eu vorbesc pentru binele Matale.

Niciodată nu mi-a părut rău de locotenentul salvator. Mai târziu am uflat că Aretia, cu Agop și cu Căldare, înscenaseră comedia cu procurorul, ca să mă sperie, să se scape de mine și

să facă, ce or vrea cu moștenirea tatii. Vrăjmașii lui Căldare vorbeau de lucrul ăsta prin târg; și un ofițer se oferise să mă fure, ca să se cunune cu mine, și să ceară socoteală lui Căldare de administrația averii. Din nenorocire pentru cavalerescul ofițer, eu nu visam la măritiș; și Căldare eră destul de mehenghiu, ca să potrivească toate lucrurile în folosul lui.

Deci dar, după Înălțare, am plecat din Fălticeni la Agapia. Într'o dimineață de Mai, m'am suit cu Aretia într'o calească de ale tatii, trasă de patru călușei roibi. Căleasca eră plină de cufere și de merinde.

Noi nu am intrat în trăsură, pâă ce Nicu Căldare nu dete Aretiei, pentru Starița, un plic mare cu pecetia Mitropoliei.

În vreme ce Căldare dădea ultimele lui instrucțiuni Aretiei, eu îmi luam adio de la copiii lor. Am sărutat, cu drag și recunoștință, pe Mițișoara; fetița care întimpul când mă țineau arestată, se suia micuța pe o scară de îmi dădea, prin fereastă din prăjiturile și cofeturile ce primea ea la masă. Nici odată nu am călătorit mai cu bucurie ca atunci. Simțeam, că scap de neamul Călderesc. Apoi eră așa de frumos drumul printre dealuri înverzite, prin pruni înfloriți! Am prânzit în Târgul Neamț, la hanul lui Bolibo, în hanul clădit, cu ziduri ca de cetate, făcute din cărămida furată din Cetatea Neamțului. Pe la sfințitul soarelui, am ajuns la Agapia.

Munții acoperiți de brădet, chillile curat văruite în alb, bisericile cu tunurile lor ce se înălțau în spre cer; totul mi-a făcut o bună impresie. La Arhondărie, arhondăreasa ne-a primit cu dragoste. A devenit încă și mai îndatoritoare, când a aflat de la Aretia, că avem o scrisoare de la Inalt Prea Sfințitul pentru Maica Starița.

Voia să ne ducă imediat la Stareție. Aretia i-a răspuns însă, că vrea mai întâiu să mergem la Vecernie; și că ar preferi, să mergem la Starița, a doua zi după Sf. Leturghie.

Ne-am dus dar la biserică, unde mi s'a părut, că maicele cântă tare frumos. Parchetul ceruit, zugrăvelile lui Grigorescu, poleiala depe tâmplă, totul până și până și mirosul de tămâie, parcă se armonizau minunat cu troparele și slavele ce se cântau în strană. Mătăniile și închinăciunile maicilor, blagosioveniile unui călugăr uscățiv și cu barba albă ca fuiorul, — tot sufla cuvioșie și credință. Eram înduioșată.

Lucrurile au mers și mai bine, a doua zi, când maicile au cântat Crezul și Tatăl Nostru pe glasul al șaptelea. După Leturghie, am mers la Starița, o venerabilă bătrână, surdă ca pământul. Eco-noama a cetit scrisoarea cu pecetea Mitropolitului, s'a uitat la mine cam ciudat, și a dat din cap cu neîncredere. Foarte smerit, a început să-mi arate cât de grea este viața călugărească, cum mai toate călugărițele regretă, mai târziu, că s'au

călugărit și multe altele de felul ăsta. Aretia făcea fețe, fețe.

— Dar măicuță, Speraeța știe lucrurile astea. Noi am făcut, tot ce am putut, să o ținem în lume. Dar nu vrea și pace.

— Așa e Duduie ?

— Da, Maică.

— Bine, dar vezi e și vorba de existență, Co-niță. Noi n'avem de cât treizeci de bani pe zi din buget. Statul pe fiecare an, ne taie câte ceva. Cine știe, când s'o face vacant vre-un buget pentru Duduia.

— Asta nu e nimic, Maică. Purtăm noi grijă de fată, că e sângele nostru, nepoata bărbatului meu. Vorba e să găsim o călugăriță bătrână, cu care să ne înțelegem. Așa mi se pare, că v'a scris și Inalt Prea Sfântul...

— Da, da, dar Inalt Prea Sfințitul nu cunoaște toate greutățile mânăstirei....

Aretia se enervase. Ii sclipeau ochii în fundul capului. Și-a mușcat buzele, a scos doi galbeni din punguliță și i-a pus cu destulă părere de rău, pe mescioara din fața oglinzii. „Asta pentru Sfânta Mânăstire“. Starița, care ședea, ca o momâie, într'un jilț, a priceput se vede, căci a început a mormâi; „Bogdaproste maică, că suntem sărace de tot, ne-a lăsat Statul în sapă de lemn. De n'ar fi bieții creștini, ar muri maicele de foame, sărăcuțele. Ce te faci cu nouă lei pe lună!“.

Economa s'a grăbit să țipe, în urechea Stariței, că banii ce i-a dat Căcoana, sunt pentru reparația grajdului. Și apoi, fără a mai asculta la ce mormăe Starița, ne-a poftit în chilie la dânsa. După parlamentări de două zile, în care galbenii din pungulița Aretiei treceau în palmele comitelor și proestoaselor, s'a hotărât să rămân în îngrijirea Maicei Zenaida Rareș.

Maica Zenaida bătrână tare drăguță, locuia în chiliile făcute în vremea veche, de o maică din neamul Căteștilor. Erau chiliile cele mai frumoase din mănăstire. Mobilele, mai frumoase ca în multe case boierești, și casele încăpătoare și solid zidite, printr'un act în regulă și în schimbul a cinci zeci de galbeni, îmi fură cedate mie, după moartea Maicii Zenaidiei. Tot ea se obligă a mă ține la ea, pe socoteala ei, cu condiție ca Nicu Căldare să-i trimeată regulat alți opt galbeni pe lună. Contractul iscălit de Maica Zenaida, de Aretia și de mine, fu întărit de comitet. După aceea mă îmbrăcară călugărește. Starița îmi puse scufie pe cap și mă dederă la strană. La început tare grele mi se păreau cântările; dar având cu nișică voce, curând am ajuns să știu toate cântările de de rost, de treceam printre cântărețele cele bune. Maicele îmi spuneau că, spre a mă călugări, trebuie să fac ascultare câți-va ani de-a rândul. Măcar doi ani, spuneau ele. Așa că nu pricepeam, pentru ce mai ședea Aretia în mănăstire. Scria scrisori, primea răspunsuri preste răs-

punsuri și avea sfaturi lungi cu Econoana și cu Părintele Alecu, cei doi cârmuitori ai Agapiei; întru cât Starița damblagioaică și surdă era un fel de momâie, căreia călugărițele îi făceau mă-tanii și mirenii îi sărutau mâna. De mult călugărițele ar fi scos'o din Stăreție, de nu avea un frate senator cu influență.

Trei zile am avut așa ferbințeli, de nu am mai putut scrie nimic. În aceste trei zile însă, tare bine mi-am reamintit toate întâmplările de la călugăria mea. Aretia n'a vrut să plece din mânăstire, până nu m'a văzut cu perimanul de gât. Li era, săraca, frică că m'oi răsgândi. Ar fi fost poate mai bine; dar se vede că viața mea a trebuit, să fie ce a fost.

Intr'o zi stam cu toți la masă de vorbă, când veni gâfâind, dela Stareție într'o fugă, Maica, Olga Roșie, roșie, și grăbită, ne spuse că ne poștește la Stareție Părintele Duhovnicul.

În salon, sorbind la cafele, pe canapea, între Starița și Econoamă, dădui cu ochii de Părintele Agatanghel.

Aretia sărută mâna Stariței și salută pe ceilalți cu un aer protector. Eu făcui mătania cuvenită. Maica Zenaida, care ne însoțise, se duse la fe-reastră și începù o conversație vie cu Popa Alecu.

Părintele Agatanghel era un călugăr roșcovan și buhav, cu ochii stinși și plângători. Se vede că mâncase bine, căci era tare aprins la față. Se uita, rând pe rând, când la una când la alta dintre

noi și nu înceta a mormăi. „Ei vezi! așa e bine“. Văzând Economa că Părintele Duhovnicul nu poate încheia două cuvinte cu înțeles, aduse pe Popa Alecu de la fereastră, între noi.

— Iată Coniță ce este. Maica Starița a primit ordin telegrafic de la Mitropolie, să călugărească pe Sora Sofia pentru caz de boală.

— Vezi, așa e bine; mormăi Duhovnicul.

— Părintele Protosinghel a venit pentru călugărie — explică Econoama.

— Da, da. — îngână Duhovnicul.

— Domnul maică, — adaogă Starița, care nu auzise nimic.

— Și acum ce este de făcut Părinte? întrebă Aretia pe Popă.

— Ești gata, Maică Sofio?

— Da, Părinte.

— Apoi lucrul s'ar putea face, chiar acum, la Vecernie.

— Da cum așa Cinstite Părinte, că fata nici n'a postit azi?

— Nu e nimic, este cazul urgent.

— Unde sunt actele? — întrebă Duhovnicul, care începuse a se mai desmetici.

Aici a început comedia. Starița îmi pusese scufia pe temeiul ordinului adus de noi, de la Mitropolie. Nimeni nu-mi ceruse vreun alt act sau vre-o petiție. Duhovnicul, care auzise, că sunt catolică, țipa cum de mi-au dat scufia, fără să mă fi lepădat de catolicism.

— Asta e curată bătaie de joc.

— Dar nu e nimic Părinte, facem acum petiția ; — îi răspunde Popa Alecu.

— Trebuesc două, Părinte: una pentru reîntoarcerea în pravoslavie și alta pentru intrarea în Mânăstire.

— Iacă facem două! — îl liniștește Popa Alecu, care ia condeiul și se pune pe scris.

Curând era gata două jelbi. Una scurtă, cerea de la Stariță să mă primească în mânăstire, spre a mă călugări. Am iscălit-o îndată.

— Iscălește și pe asta, Măicuță, zorește Popa Alecu.

— Stai Părinte, să citesc mai întâi.

Prin aceia de a doua, adresată Mitropolitului, mă puneau să zic că m'au înșelat cu minciuni niște călugărițe catolice, de mi-am părăsit legea strămoșească ; dar revenindu-mi în fire, cu lacrimi în ochi, cer iertare și mă rog a fi iarăși primită în sânul Sf. Biserici drept măritoare. De la un capăt până la altul, absolut nimic adevărat.

Nici odată și nimeni, nu-mi spusese că trebuie să mă lepăd, de ce făcusem la Sacré-Coeur. De aceea dar și eu, foarte hotărât, le-am spus că așa ceva, nu iscălesc. Țipete, rugăciuni, ameniuțări ; nimic nu m'a putut birui. La toți și la toate, le răspundeam una și bună : am promis să viu la călugărie la Agapia și mă țin de cuvânt, dar mai mult nu-mi cereți, că nu fac nimic. Incăpățănare copilărească era, alt-ceva era, nu știu ; dar știu

că n'am iscălit. Duhovnicul, nici el, n'a vrut să mă călugărească. Aretia a plecat la Iași și s'a întors a doua zi, cu însuși Vicarul Mitropoliei.

P. S. Dosoftei, un Vlădică cu barba căruntă și în antereu de mătase, era se vede bine instruit de la Iași. Lucrurile s'au petrecut de data asta, cu totul alt-fel. A venit în chiliile noastre singur, cu Econoama și cu două clisărițe.

— Dumneata ești Sora Speranța Diaconovici?

— Eu, Prea Sfințite.

— Ai cerut călugăria?

— Am cerut.

— Ai fost la Sacré-Coeur din Iași?

— Da, am fost.

— Acolo te-au catolicit?

— Eu am vrut.

— Ce ți-au făcut?

— Nimic.

— Când te-au catolicit, ce slujbă ți-au făcut?

— Am jurat pe Sfânta Evanghelie, că voi crede, cele ce cred catolicii.

— Acum nu vrei să juri, că te învoiești să crezi ceia ce cred ortodoxii?

— Nu vreau.

— Dar să-ți citesc o moliftă de deslegarea păcatelor, vrei?

— Pentru-ce Prea Sfințite?

— Iacă așa. Să-ți ierte Domnul, păcatele ce le vei fi făcut.

N 'am zis nu. Vicarul și-a pus patrahirul de gât,

a luat molitfelnicul în mână și mi-a citit pentru deslegarea păcatelor. Apoi vesel și voios, aruncând priviri tuturor celor din casă, a poruncit să mă culc în pat.

— Dar pentru ce să mă culc în pat? întrebați, speriată.

Econoama mi-a explicat însă, că regula este a se călugări surcrile după doi ani de ascultare, și numai cu aprobarea Sinodului.

Că în caz de boală, Mitropolitul poate aproba călugăria și mai curând.

Mi-au spus, în fine, că Starița raportase la Mitropolie, că sunt bolnavă; și pentruca Vicarul să fie scutit de vre-un bucluc, trebuia să mă călugăresc în pat ca pe o bolnavă.

M'am suit dar în pat. Mi-au pus o cămașă nouă pe mine, mi-au despletit părul și, în mai puțin de două-zeci de minute, am devenit Sofia Monahia.

Seara, Aretia a dat o masă mare, la Arhondărie. A poftit pe Vicarul, pe preoți și vre-o zece măicuțe. Aretia era plină de atențiunii pentru P. S. Dosoftei. Acesta în tot timpul mesei făcea haz pe socoteala Duhovnicului. „Auzi Domnule! Om este el? Să nu știe rezolvi un așa fleac? Nu e așa, ca am întors-o bine, Alecule?”

— Așa e, Prea Sfințite. Dar altul, care ar fi îndrăznit?

— Vezi, așa e. Dar ce să vă fac eu, dacă sun-

teți toți niște mocofani? Stați ca vițelul la poarta nouă.

Maicele râdeau cu hohote. A ținut masa până a tocat de Utrenie. A doua zi au plecat. Iar eu am început să gust din călugărie.

Maica Zenaida era o femeie mărunțică și gura-livă, tare apropiată. Sămânță din Petru Rareș, dar de mult căzuți în rândul răzeșilor, Răreșeștii au dus veacuri întregi o viață amărâtă în ținutul Botoșanilor. Tatăl Maicii ajunsese Privighetor la Hârlău (adică Sub-Prefect); și trecea prin rândul boerilor de a treia mână. Dumnezeu i-a dat șase fete și un singur băiat. Pentru ca băiatul să ridice neamul, la strălucirea cea de mai înainte, pe fetele toate le-a trimis la Mânăstire, la Āgafton. De acolo, pe cea mai mică, pe Zoe a luat-o Maica Olimpiada Cantea la Agapia. A crescut-o, a călugărit-o, și i-a lăsat chiliile astea domnești, pe care le stăpânesc eu acum câteva zile oiu mai avea. Fratele Maicii Zenaida ajunsese praporgic, când s'a înecat în Siret. Dela el a rămas o răzășie de cinci-zeci de fălci la Hârlău, pe care răzășie acum împreună cu chiliile și bruma de parale ce mai am, le las eu prin testament, Maici Olimpiada. Cu averea asta și cu numele de Rareș, Maica Zenaida era cea mai de seamă călugăriță din Mânăstire. Toate maicele nemulțumite de Econcama Daria, la ea se gândeau de stăriță. De aceea, în toate serile se adunau la noi, M.

Stravofilia, M. Epraxia, M. Theodora și M. Evlampia, toate proestoase, toate cântărețe.

Fumau ca șerpil, beau la cafele și răstigneau pe Daria. Dar Maica Zenadia care ori cât de guralivă era, dar căruia nu-i plăceau buclucurile; le primea cu dragoste, le cinstea și le îndemna la răbdare. Astea toate le știa bine Econoama, și de aceea se lingusea pe lângă M. Zenaida. „Sărut mânușițele Maică Zenaido. Să trăești. Să-ți dea Dumnezeu sănătate, Maică; căci ce mă fac eu fără Sfinția Ta, Maică? Mă urăsc toate, și numai bine le-am făcut. De nu mi-ar fi de biata Maica, nici n'ași mai vrea să știu de nimic, să-și puie altă econoamă. Dar îmi e că amărăsc pe Maica, sărăcuța. Nu mai mănâncă nimic, Maica, se stinge ca un pui de găină. Mi se rupe inima, când o văd așa prăpădită. E o sffâântă...

— Taci Maică Dario, nu mai plânge. Nu se prăpădește Maica Antonia, că o îngrijești bine Sfinția Ta.

— Da, o îngrijesc Maică, o îngrijesc.

Comedia asta se repeta, cel mai puțin de două ori pe lună. Starița bătrână și paralizată, a trăit mulți ani după Maica Zenaida, care în iarna dinaintea de războiu, și-a frânt piciorul pe ghiață la Bobotează, și a murit de gangrenă.

Curând, am rămas singură cu M. Teoctista și M. Olimpiada, pe care le găsisem la Maica călugărițe, când am venit eu în mănăstire. Dar prea mersei iute.

Pe când trăia biată Maica, Daria o linguşea şi împreună cu Daria, o linguşea şi Popa Alecu. Popa era tavarăş cu Daria, în toate trebile Mănăstirei. El punea toate la cale, el scria statele. Era cheia. Duminica, după Leturghe, regulat venea cu Preoteasa la noi. Costeliv, cu o barbă mare roşie; vorbea din gât, fără să deschidă dinţii. Când vorbea, da din cap ca un păpuşoi; iar mâinile şi-le lipea de piept, ca să-şi ţie răsuflarea. Nu era simpatic de loc.

— Ce faci papistaşo? Imi striga regulat Popa, când intra în casă, târând după el, ca o umbră, pe Preoteasa Maria. Astea ne erau petrecerile iarna. Vara venea lume. Maica închiria două chilii unui boer din Iaşi, lui Conu Costache Hudici, Preşedintele Tribunalului. Maica avea pe lângă ea două călugăriţe. Maica Teoctista, mult mai bătrână ca Maica, fiindcă o slujise cu credinţă, îşi închipuia că trebuie să o moştenească; de aceia nu mă putea suferi. M. Olimpiada era altfel. Mai mult tânără, (nu avea de cât vreo patru ani mai mult de cât mine) era fata unui popă din Năsăud. Nu se arăta de loc mândrită, de venirea mea. Din potrivă, mă îngrijea ca pe o soră mai mică. Imi şpunea tot ce trebuie să fac, cum să mă port, căci ştia tipicul mai bine de cât toate celelalte. Seara lucram amândouă la şiacuri şi îmi povestea dela ea de acasă. Uneori cânta cântece de dragoste; dar mai mult axioane şi tropare îi plecea să cânte. Când zicea

cântece lumești, i se umpleau ochii de lacrimi. Mai târziu, mi-a povestit cum a rămas fără părinți, din mica ei copilărie; și cum a crescut-o o mătușă a ei. Feciorul mătușei — vărul ei — a înșelat-o, și a lăsat-o ca să ia o fată de proto-pop cu parale multe, ca să ajungă notareș. De ciudă și de rușine, Ortensia Negrea s'a hotărât a se duce la mănăstire; că nici n'avea parale să ia pe altul. Popa, dela ei din sat, o îndemnase să se ducă la Carmelite, fiindcă era unită. Fetei nu-i plăcea însă papistașii, „Că sunt unguri dragă. Așa am venit la Agapia. Nu-s greco-orientalii, legea adevărată. Dar dacă n'avem noi, românii-uniți mănăstirile noastre; ce să-i faci?“ Au botezat-o de al doilea. I-au ciupit toate paralele cu care venise, și-au dat-o la M. Zenaida. Cântă și acum minunat, lucrează dumnezeeste, gătește ca un bucătar de episcopie și taie lemnele cu toporul, parcă ar fi fost toată viața rânduș la pădure. E un giuvaier la casa omului. Fără ea, ce m'ași fi făcut eu, care nu sunt bună de nimic.

Curând de tot, după moartea Maicii, a și început lumea să vorbească de război. Pe la Paște, au intrat muscalii în țară, și a început războiul. La mănăstire a venit ordin pentru maici, cari vor să meargă la spitale, să îngrijească de răniți. Au pornit vreo șapte dela noi, la Turnu Măgurele. Când au plecat ele, eram în dârdora moște-

tenirii dela Maica Zenaida. Pe la Sân Pietru, sfârșind cu daravera asta; m'am dus la Sta-reție, de le-am spus că ași vrea să mă duc și eu la un spital, ca să îngrijesc de răniți. Nu vroiau să creadă, maicile. Ziceau că sunt nebună să plec la spital, când am tot ce îmi trebuie aici la Mănăstire. „Bine dragă, înțeleg pe celelalte, că s'au dus. Au nevoie de parale. La spital pot să câștige mai mult. Dar ai desiu Dumneata, Slavă Domnului. Ce-ți mai faci singură belea pe cap?”

În fine, văzând că o țin una și bună, au scris la Mitropolie. Mai târziu a și venit răspuns, că de mi este voia, să mă duc să îngrijesc răniți; apoi să mă duc la Craiovă, căci cocoanele de acolo au făcut spital, și cer călugărițe de îngrijit răniți. Am lăsat dar casa în seama Olimpiadei, le-am dat parale ca să poarte grijă de sufletul Maicii; și în ziua de Sfântul Ilie, am pornit spre Craiova.

Era un zăpuc, de stau câinii cu limbele scoase la umbră. La Pașcani, gara era plină de muscali. Trenurile veneau și se întorceau cu grămada.

Vagonul meu era tixit de jidani samsari și de greci. Într'un colț, am dat de o profesoară, ce se ducea în București, să consulte pe Doctorul Marcovici; că era bolnavă de stenoză.

Până la București, am crezut că înebunesc. Uruială, căldură, praf, fum, zăpușeală, cum e mai rău. Când am intrat în gara Târgoviște, eram buimăcită de tot. Profesoara aceia, Madame Tobias,

mi-a fost de mare ajutor. M'a luat cu ea în trăsură și ne-am dus împreună la Hotel Dacia.

Se vede, că stenosul de care suferea Madame Tobias, o ducea ades prin București; căci toți cei dela hotel o cunoșteau. Portarul a salutat-o în chip prietenesc și ne-a spus, că n'are liber, două camere. Ne-a dat un salon mare cu două paturi. Eram așa de obosită, încât într'o fugă am trecut prin mulțimea de ofițeri muscali ce forfoteau prin galerii; și într'o clipă am și fost în pat. Madame Tobias avea poftă de vorbă. Nici țipetele actrițelor din grădină, nici râsetele și conversațiile de prin coridoare, nimic, nici chiar ploșnițele din pat, nu m'au putut împedica să dorm tun și să mă deștept de abia pe la nouă, când trenul la Craiova plecase de mult din gară.

Tovarășa mea de călătorie, a făcut mare haz de necazul meu. Ca să îmi treacă, m-a luat cu dânsa puțin prin oraș. Ne-am plimbat prin podul Mogoșoaei, m'a dus la Fialkovski de am luat o înghețată. Am dat o raită prin Cișmigiu și apoi ne-am oprit la Martinovici, de am cumpărat mezeluri pentru prânz.

Când am ajuns la hotel, începuse zăpușeala. Am tras perdelele, am mâncat cu poftă și apoi ne-am odihnit până pe la șapte. Madame Tobias a luat un muscal și ne-am dus la șosea. Ce de lume, ce de trăsuri! Madame Tobias cunoștea o mulțime de lume în București. mai toți o salutau la șosea.

Când ne-am întors la hotel, înserase.

Nici nu apucasem să luăm ceva depe noi, când intră un jidănaș de chelner în odaie și începu să șopotească cu Madame Tobias.

— Auzi, Măicuță ?

— Ce să aud ?

— Ne poftesc doi ofițeri muscali, să mâncăm cu ei.

— Vai de mine !

— Sunt oameni foarte nobili, spune chelnerul. Unul e chiar colonel în gardă imperială și nu se uită la cheltuială.

— Mergem, ori nu mergem, Măicuță ? Mă întrebă Doamna Institutoare.

— Cum să mergem ? Râde lumea de noi.

Madame Tobias se uită lung la mine.

Apoi luă pe chelner la zor, ce vine cu astfel de lucruri în casă. Să-și bage mințile în cap altă dată. Jidănașului parcă tot nu-i venea, să iasă din odaie. Dacă văzu că nu suntem ce credea el, ne-a lăsat în pace.

Asta a tăiat cheful lui Madame Tobias. Până ne-am culcat, nu a mai vorbit nimic, ea care eră așa de vorbăreață. A doua zi, m'am sculat cu noaptea în cap, mi-am luat ziua bună de la tovarășa mea și am plecat la gară. Pluoașe toată noapte și se răcorise. Trenul era mai mult gol. În vagonul de dame, am găsit numai o cocoana bătrână, proprietăreasă în Romanăți. Cucoana aceia, scurtă și grasă, legată cu un testimel la cap ; fuma

țigare peste țigare, ocără guvernul și spunea că o să ne biruiască turcii. Prin gări nu era așa lume ca în Moldova; dacă am trecut Oltul, nici n'am mai văzut picior de muscal.

De la Piatra în jos, gările erau însă pline de miliție românească. Parcă eram în altă țară. Peste Olt nu vezi jidani, ca în Moldova. Vagoanele le umplu țărani, îmbrăcați cu dimie albă. Câtă bruma de jidani sunt pe acolo, n'au nici perciuni, nici laibăre pe ei. Ei nici nu sunt așa oraznici ca jidanii din Moldova, nici nu sunt așa calici ca la noi.

Caută să nu se deosibească de români, și întru câțva reușesc.

Seara la cinci, am ajuns în Craiova. M'am suit într'o birjă ticăloasă, irasă de doi cai mici cât niște măgăruși. Un țigan urât mâna trăsura, care m'a trecut pe o șosea plină de noroi și de coji de harbuzi. În fine, m'am văzut în curtea spitalului Independența-București-Craiova.

Așa îi zicea spitalului, căci era ținut cu parale adunate în București și în Craiova.

Spitalul era instalat în niște case mari, în casele lui Pera Opran. Mi-a eșit înainte Maica Evlampia Antoneșca Proistarița de la Mânăstirea Dintrunlemn. Era ocolo, cu alte șapte călugărițe. Ședeau teate într'un salon de jos. În acel salon mi-au pus, și mie, un pat.

Când am venit în Craiova, spitalul era pregătit cu totul pentru a primi răniți, dar era gol. Sus erau gătite patru saloane, din care două pentru ofițeri. Tot sus ședea și Doctorul Grăjdescu, medicul spitalului. Jos erau alte două saloane pentru răniți, odaia călugărițelor și un salonaș plin de mobile Louis XV îmbrăcate în mătase albastră. Aici se adunau cucoanele. Spitalul erau ocârmuit de cucoanele craiovence, Președintă era Regina, sau Doamna cum îi ziceau pe atunci. Mai aveau o doctoreasă bătrână și urâtă Vice-Președintă, dar care era cam nebună, așa că au dat-o coșoanele jos. Cinci dintre ele, formau comitetul administrativ al spitalului. Astea făceau ce vreau, ele erau stăpâne. De altmintrelea toate se îngrijeau de spital; și în fiecare zi stau napristan două toată ziua acolo. Făceau, cu rândul, serviciul ăsta; și aveau ochii peste tot ce se face și se cheltuiește. Intendentul, un ăla cu barbișon lung și roșu, nu-și făcea mendrele ca prin spitalele celelalte. De voie, denevoie trebuia să se mulțumească cu leafa. Se mulțumea el, dar tare ofta, că nu se procopsește.

Câte-va zile, după sosirea mea, au adus în spital un ofițer de cavalerie, pe care îl rănise ghiulele turcești, la Calafat. Căpitanul Botez era un băiat tânăr brunet, de dragul căruia se topeau o mulțime de cocoane. Își făcea de cap cu el, mai ales, Maica Agathia, care ca fată Stariței n'o ținea nimeni de rău. Maica Agathia, ca toate româncele din jurul Sibiului, era tare frumușică; și așa în-

grija de căpitan, încât săracul i-se rupea inima că trebuia să plece din spital. A târăganit el mult până să plece, dar, odată și odată, tot a trebuit să iasă și am rămas iarăși singure.

Maica Evlampia era de neam boeresc și avea rude și prieteni prin Craiova. Fusese și stăriță. Celelalte erau toate țărance, mocance; doar Agathia, crescută de Maica Evlampia, era mai subțirică. Se certau toată ziua și făceau dragoste cu niște elevi de intendență, care țineau contabilitatea spitalului. Din pricina aceasta, certurile nu se mai sfârșeau. Toate erau geloase și parcă toate aveau dreptate. Maica Evlampia se făcea că n'aude, nu vede. Când certurile erau mai tari, doar o auzea „Bine Maică, nu-ți e rușine să strigi așa de tare? Nu-ți e frică că te aud cocoanele?” Și când uneori, una mai tanțoșă, îi răspundea, spunându-i că nu e treaba cocoanelor să le stăpânească pe ele, că-și fac serviciul pentru care le plătesc cocoanele; biata Maica Evlampia ofta învârtea mățanile printre degete, ori cerea un pahar cu apă și dulceață.

Maica Agathia era toată ziua în salonul căpitanului, „Il îngrijesc Maică Sofio, că e săracul singur. Gândește-te ce soartă pe el, să-l cheme Botez și cu el să se facă botezul sângelui” Fiindcă era de neam, cocoanele făceau mare deosebire între Maica Evlampia și celelalte călugărițe. Când au aflat, că știu carte bună și vorbesc franțuzește, s'au minunat de mine ca de urs alb.

— Comment est-il possible que vous soyez entré dans un couvent? mă întrebau ele.

Văzând Maica Evlampia, că toate cocoanele mă cinstesc, ca și pe dânsa, a început să mă ia pretutindeni cu Sfinția ei. M'a dus întâi la Grădina Bibescului, de-am sărutat mâna Episcopului Athanase. Vlădica fusese, de mult, Episcop la Roman, știa Agapia și cunoștea pe Maica Zenaida Rareș.

— Călugăriță tare cum se cade. Și ce veselă era, îngână Vlădica, uitându-se întrebător la mine. Eu, care cunoșteam pe Maica bătrână și cuvioasă, nu puteam pricepe cum a putut fi vre odată așa veselă. Inconștient m'am înroșit până în vârful urechilor și am pus ochii în jos.

Până în Septembrie, n'am avut absolut nici o treabă la Spital. Mă duceam în vizită în toate zilele de lucru, cu Maica Evlampia. Duminica mergeam dimineața la biserică, la Sfântul Mina. După prânz se adunau toate cocoanele în sala cea mare de la Școala Otetelișanu, de la Madame Bekner cum îi ziceau. Sala era plină de hroderiile făcute de Madame Bekner și de paseri împăiate de Domnul Bekner. Cocoanele ședeau toate împrejurul unei mese lungi, în capul căreia lua loc Vice-Președintele, o bătrână cu gura strâmbă și cu niște ochelari cât toate zilele. Mă luase de secretară; și mă silea să scriu la scrisori către toate cocoanele, cu care se certa în ședința. Era o comedie mare. Țipau între ele, plângeau; era cât pe aci să se strice spitalul, din pricina certu-

rilor. Noroc că Doctorul Fabrițius a sfătuit-o să dimisioneze și astfel a spart gașca. N'au mai ales altă Vice-Președintă, puneau pe Generalul Haralambie să le prezideze. De atunci nu s'au mai certat ca înainte. Nu știu ce era pricina, se rușinau de Generalul, or acesta avea el meșteșug să le împace pe toate. Ori cum, postul meu de secretară se ușurase cu mult. Stam mai mult de mântuială. Priveam cum, între ferestre, se jucau cele două fete ale Prefectoriței, cu băiatul lu Madame Isvoranu. E curios, că fetele, când sunt mici, sunt mai îndrăznețe ca băieții. De unde o veni asta, nu știu; dar la ședințele acelea vedeam, cum fetele erau care dau năvală. Ele săreau, ele se învârteau, ele trăgeau băiatul după ele, deși parcă erau de aceiași vârstă.

Câte-va zile după luarea Griviței, în spital s'a schimbat viața cu totul. Intr'o seară, pe la opt, s'a umplut curtea de boeri și de cocoane. Venise telegramă, că sosesc răniți. Pe la nouă și jumătate, au început să curgă birjele pline cu ei. Unii mai ușor loviți, se mișcau singuri legați la cap sau cu brațul în bandă. Mai târziu, au sosit și cei rău răniți. Li aduceau pe paturi, se văitau înfiorător. Cocoanele își puneau eau de cologne la nas, unele chiar se credeau datoare să leșine. Boerii se uitau cu groază. Călugărițele își făceau cruci și se învârteau de colo până colo, ca să ajute pe infirmieri; dar nepregătite pentru treaba

asta, făceau mai multă vorbă decât treabă. Doctorul Fabrițius în tihnă săsească, cu multă bună-tate și pricepere, dădea ordine și punea mâna de ușura durerile celor mai greu atinși. Doctorul Grăjdescu dădea și el ajutor dar, cât de colo se vedea însă că nu e de loc îndemânatec. Odată cu transportul răniților acestora, veni și un medic militar, un sublocotenent, cu care aveam să fac chiar a doua zi cunoștință la pansatul soldaților, din salonul de jos.

Frumușel, cu mâini de femeie, vorbind încetinel, bolnavii țineau la doctorul Hagiescu, tot așa de mult ca și la Fabrițius. Amândoi aveau mâna ușoară, și amândoi erau mai blânzi de cât Grăjdescu. De aceia toată ziua îl chemau pe Hagiescu cei care nu aveau liniște și nu puteau adăsta vizita doctorului celui mare, cum numeau ei pe Fabrițius. Din pricina asta, am legat ușor prietenie cu el. Eram și recunoscătoare că nu mă trata ca Grăjdescu. Grăjdescu trata călugărițele ca pe slujnice, când erau urâte; iar de erau frumușele, în chip și mai umilitor. Eu îl țineam la locul lui. Evitam să am prea mult aface cu el. Hagiescu era cu totul altfel, la toate călugărițele le zicea sărut mâna. Cu toate era respectuos, așa că toate țineau la el, chiar și cele mai ursuze. De altfel adevărat este, că noi călugărițele nu eram de prea mare folos spitalului, căci nu știam de loc să facem treaba de infirmiere. Mai mult slujeam la rufe și la ale casei. Ne învârteam noi și prin sa-

loane; dar vedeam bine că doctorii nu puneau nici un preț pe ajutorul nostru. Cucoanele, cu toată crucea roșie ce purtau la braț, nu știau nici ele nimic din ce se cere unei surori de caritate. În schimb însă, spitalul îl administrau foarte bine. Minunat se îngrijeau, ca bolnavilor să nu le lipsească nimic, ca totul să se petreacă în cea mai mare regulă. Murea economul de necaz, când le vedea șezând toată ziua în spital, și controlând orice cheltuială, cât de mică. Cereau să vadă cu ochii, tot ce se aducea la bucătărie. Într'o zi, intendentul a trimis un soldat să ducă în salonașul cucoanelor picioarele unul biet soldat ce fusese operat. Cocoana Polixenia Gregoriade a crezut, că este în lighean ceva pentru bucătărie, a ridicat șervetul și văzând ciolanul de om, a leșinat. Asta fusece o farsă a intendentului, ca să se răsbune. Când s'a aflat, l-au dat afară, și au adus un neamț bătrân, pre Domnul Lurtz.

Cu venirea răniților, s'a sfârșit cu totul certurile de protie dintre cucoane, căci aveau altceva mai bun de făcut. În schimb certurile dintre călugărițe s'au întetit mai tare. Unele nu vreau să facă ascultare la bucătărie, altora nu le plăcea să stea lângă răniți; fiecare era nemulțumită cu slujba ce-i se dase și voiau altceva. Pe mine m'au pus la un salon de soldați, și am fost foarte mulțumită. În salonul meu erau doi vasluieni, cari văzându-mă moldovancă tare se bucurau. Povesteau delă răsbel, spuneau fel de fel de istorii. Toți se

lăudau cu vitejia lor, râdeau de muscali, că sunt bețivi și proști. De ture spuneau, că e viteaz, dar hain. Când îi apuca durerile mai tare, unii înjurau și blestemau; alții se închinau și se rugau să-i ierte Dumnezeu mai iute. Toți cereau să vie doctorul Fabrițius, care deși bătrân și greoi, avea o mână ușurică ca pana.

Cu încetul unii au murit, dar cei mulți s'au vindecat. Prin Decembrie spitalul se golise aproape de tot; când prin luna Februarie s'a umplut iarăși. Eră o iarnă grea, vremea urâtă, frig, viscol. Trăsurile cu răniți veneau în toate silele, de nu mai aveam unde să-i punem; eră groaznic. Au adus un turc bătrân cu capul spart, de patul puștii. Plângea, săracul, și ne spunea într'o românească strălucită că are cinci copii mici. La noi în odaie, eră o cadână, pe care o aduseseră cu un copilăș mic, pătruns de baionetă. Copilița a murit ca un inger, cu ochii plini de lacrimi, uitându-se cu drag la mama ei.

Cadâna își privea copilul murind, se plimba cu el în brațe prin odaie, ne arăta rana și ne spunea turcește multe, din cari noi nu pricepeam nimic. Când a murit fata, cadâna a căzut la pământ și a început să urle.

Pela sfârșitul răsboiului, s'a încins în spital epidemia de tifos. Ziua și noaptea eram în picioare. Coccoanele veneau mai rar, și care veneau nu ieșeau din cancelaria stropită cu acid fenic. Spitalul rămăsese pe mâna noastră și a doctorilor.

Bolnavi mureau, mai în toate zilele. Soldații săracii cereau pe popa să-i grijească; ofițerii însă nu se gândeau la asta și mureau ca niște câini.

Am zis doctorului, că e păcat să moară așa negrijiți și nespovediți: dar mi-au închis gura. „Lasă, Maică, la ce să le tăiem inima? Dacă nu cer ei, să-i lăsăm în pace.“

— Ar trebui măcar, Domnule Doctor, să-i întrebăm.

— Nu, Maică, nu se poate.

Prin Aprilie 1878, spitalul se golise. Maicele celelalte au plecat la Hurez. Eram hotărâtă să plec și eu a doua zi, spre Moldova. Imi strânsesem lucrurile. Economul mi-a dat să dorm într'una din odăile lui. Seara am stat de vorbă cu nevasta Economului, până târziu. Am băut un ceai și m'am culcat bine, sănătoasă. Peste trei săptămâni, m'am deșteptat într'o rezervă dela spitalul Filantropia. Tifosul m'a ținut în Craiova încă două luni. Am dat mâna cu moartea. Tot timpul cât mi-a fost rău, a stat lângă mine Doctorul Hagiescu. M'a îngrijit ca un frate. Il știam dela spital, unde îl aervisem ca infirmieră. Acum când eram mai bine, venea de stă cu mine de vorbă ceasuri întregi, îmi aducea ciocolată Masson; glumea și râdea, ca să-mi treacă de urât. Medicul primar îmi spunea la vizita în toate zilele:

-- De nu era, Hagiescu te duceai pe copcă Maică. Te-a căutat ca pe fața lui.

Dumnezeu să-i răsplătească, Domnule Doctor.

Parcă eră un făcut. Toți internii, infirmierii, servitoarele chiar, toți nu-mi spuneau alt-ceva decât că Hagiescu m'a scăpat dela moarte; și eu mă țineam datorare să-i arăt recunoștință. Nu gândeam nimic răn. După ce m'am sculat din pat, Doctorul primar mi-a spus, că peste zece zile pot plecă la Mânăstire; dar că până atunci să mă plimb în toate zilele cu trăsura, la aer. Chiar în ziua aceea, Hagiescu a luat o birjă și m'a dus la Fântâna cu țapă. A doua zi am mers la Hanul doctorului; apoi la luncă și în fine am întins plimbarea până ța Crețești. La trei fântâni pe malul Jiului blând, în pădure de fag; Hagiescu a început a-mi vorbi de dragoste. Mi-au înghețat mâinele, capul a început să-mi vâjâie. Conștiința îmi spunea, că trebuie să încetez a mai face astfel de plimbări, că e bine să plec cât mai curând la Agapia; dar mă păștea, se vede, păcatul.

În loc de zece zile, am rămas în Craiova încă vre-o trei săptămâni. Când am plecat, Hagiescu m'a dus la gară. Am plâns până la București. Îmi pierdusem mințile, îmi călcasem jurământul de nu știu zău de ce plângeam mai muț, că mi-am călcat jurământul, ori că mă despart de Hagiescu.

Cum am ajuns la Agapia m-am spovăduit Duhovnicului „Nu e nimic, Maică. Păcătos e omul și îndelung răbdător Domnul. Să faci Mata cincizeci mătânii șapte ani de a rândul; și să nu te împărțășești, până nu sfârșești canonul acesta“.

Când au văzut călugărițele, că nu mă împărtășesc de Sântă-Mărie, au început cu fel de fel de vorbe. Toate veneau pela mine să mă întrebe, cum am petrecut la Craiova.

Intr'o seară m'am pomenit la mine, cu Maica Natalia. A stat până noaptea târziu, povestindu-mi de chefurile ei cu ofițerii, la Turnu-Măgurele. Eu ascultam cu ochii în jos, nu ziceam păs. Am înțeles. Vroia să-i povestesc și eu de pe la Craiova. Văzând că nu-și ajunge scopul, a început să înjure pe catolici, că sunt ipocriți, „Omul păcătos, e om și îl iubesc; dar să nu fie iezuit, să fie sincer“. M'am făcut că nu pricep, ne-am sărutat pe amândoi obraji și a plecat să se culce.

Peste câte-va zile, m'am pomenit cu Arhondăreasa, că vine la mine.

— Nu vii la Arhondărie, Maică?

— La ce?

— A venit Conu Iorgu Privighetorul, cu alții boeri. Mi-a poruncit să le aduc la masă două, trei măicuțe, ca să le cânte.

— Și la mine ai brodit-o.

— Gândeam, că acum ți-ai mai scăzut din mândrie.

— Nu te pricep, Maică.

— Mă rog de iertare.

A plecat bombănind. Nu era ziuă, eare să nu mi se arate de călugărițe, că știu că sunt la fel cu ele. Plângeam ceasuri întregi, în chilia mea. Pe o zi de toamnă. când ploua de trei zile, iată

că vine Olimpiada găfiând și mă vestește că a sosit Coana Aretia Căldare. Peste puțin sosi și Aretia, împreună cu Popa Alecu. Aretia, cum a intrat în casă, mi-a căzut în brațe, a început să plângă și să mă sărute.

În sughițuri, îmi povestește că lumea spune, că mi-au mâncat moștenirea, că o să între bărbatu-său în pușcărie, din pricina mea.

— Nu înțeleg nimic, Tușă. Imi trimeți regulat o sută de lei pe lună. Sunt foarte mulțumită.

— Așa Măicuță. Dar uite, lume îl înjură pe Nicu, zice că te-a nenorocit.

— Lumea? Dar cine se uită la lumea Coniță? întrebă Popa Alecu.

— Cât trăești pe lume, trebuie să te ții de lume, Părinte.

— Nu zic ba. Dar ce este de făcut?

— Mă uit la amândoi. Popa Alecu privește mândru spre Aretia. Aretia se uită mirată spre el.

— Nu te înțeleg Părinte. Maica Daria te-a trimis cu mine aici, ca să spui Sofii ce e de făcut; și acum văd că mă întrebi pe mine.

— Ai răbdare Coniță. Uite Maico Sofio de ce e vorba. Conul Nicu Căldare te roagă să-i dai mulțumire în scris, precum că te-a epitropsit cinstit...

— Și Nicu se obligă, tot în scris, să-ți dea cât vei trăi una sută cinci-zeci lei pe lună, dragă Sofio.

— Sfinția Ta ce mă sfătuește, Părinte?

— De, lucrul greu. Conul Nicu ți-a fost epi-

trop, îți este unchiu; n'ar trebui să-l mânănești. Dar iarăși, nu cred că poți da mulțumire în scris, până nu știi măcar de ce e vorba.

— Nu ți-am spus Părinte, că au fost datorii mari de plătit, răcnește Aretia.

— Știu, știu, Coană Aretio. Dar vezi, ca un duhovnic trebuie să mă gândesc la toate. Eu nu pot sfătui pe Maica Sofia să dea mulțumire în scris, până nu se duce la tribunal să vadă cum stă treaba.

— Cum, n'aveți încredere în mine?

— Cum nu Coniță? Dar gândește-te și Dumneata, cum să dea Maica, așa înscris?

Acum priceam și eu. Mulțumii din cap lui Popa Alecu, și spuse-i Aretiei eu nu pot merge a Iași; dar că sunt gata să dau mulțumire în scris, după ce s'o duce Părintele acolo, să cerceteze cum stău lucrurile.

Popa Alecu îmi face din cap semne de aprobare.

Aretia înghițea în sec și, de nevoe, se arăta mulțumită. Au plecat amândoi. În urmă s'a întors Popa Alecu singur, de i-am iscălit o procură. De la el am aflat, că Nicu Căldare, acum bogătaș mare în Fălticeni, dădea de lucru guvernului, făcând opoziție la toartă. Guvernul, ca să-l plictisească, a dat poruncă să se cerceteze socotelele episcopiei mele.

Popa Alecu a stat trei săptămâni în Iași. În tot timpul mi-a scris, fiindu-mă în curent cu daraverile.

Nicu Căldare mă jefuise ca în codru, Dar cu așa meșteșug, în cât n'ar avea grije de nimic: dar i-e rușine de scandal. De pușcărie, scapă el, îmi scria Popa. Perde însă ori ce considerație. I-e teamă chiar să nu-l fie în prevenție. Facea socoteala că, în tot cazul, ar avea de cheltuit mult cu avocații. Popa a fost foarte deștept. A știut să învârtească lucrurile tare bine. A venit cu patruzeci de mii de lei, pentru mine. Tot el m'a învățat să cumpăr bonuri și n'a primit nimic, pentru osteneala lui.

Cu greu, l-am făcut să primească patru sute de lei, pentru cheltuielile ce făcuse.

Mai târziu am aflat, că-i dase și Nicu Căldare șease mii de lei. Dar oricum, eu n'am fost mâni-oasă de asta: căci de luam un avocat nu ișeau treburile mai bine.

În lipsa Popii, Maica Daria venea regulat pe la mine. Cu ea mă sfătuiam ce să-i răspund. Nu-i mai tăcea gura, laudându-l. De n'ar fi Părintele, ce s'ar face ea? Că mânăstirea o poartă ea în spinare. Starița e un copil; habar n'are de mânăstire și de nevoile obștei. Părintele e un om și jumătate. Ce băeat de treabă!

Acum că a văduvit, cu siguranță ajunge arhireu Dar ori cât, ce nenorocire pentru el moartea Preotesei? Băiat tânăr, tot să aibă patruzeci de ani; dar nici nu-i are. Că-l știa cât era de tânăr, când a venit ca diacon în Mânăstire. Săracul îl persecută și Protopopul. De frica Protopopului

nici nu îndrăznește omul, să-și aducă o femeie în casă. Cum o fi ducând-o sărăcuțnl? Așa tălângănea Maica Daria, ceasuri întregi.

De când îmi făcu Popa Alecu serviciul ăsta, de-mi scoase paralele de la Căldare; m'am împrietenit și eu cu el. Era foarte îndatoritor. El îmi incasa cupoanele, el se tocmea cu arendașul de la Hârlău; cu el mă sfătuiam la toate daraverile. Ajunsesse un fel de vechil al meu; până ce, cu încetul și pe nesimțite, a putut să-și împlinească gândurile lui cu mine. La început s'a revoltat fiera în mine și, când profitând de un moment când eram singură și-a îndeplinit scopul, am crezut că îmi vine dambă. M'am dus plângând la Daria; dar ea m'a luat în râs.

— Ei, bietul Popa, ce să facă și el, că e văduv?

— Dar cum se poate, Maică, să râzi de așa mișelie?

— Nu râd, soro dragă. Găsesc că n'a avut prost gust, Popa.

— Eu am să-l dau afară, când o mai veni.

— Ba numai asta să n'o faci. Gândeștete, că se face vorba prin mânăstire și, de, omul nu ți a făcut nici un rău. Te-a slujit. Ți-a scos moștenirea din mâinile lui Căldare. Iți vede de davaveri. Ar fi păcat, săracul să-ți capete beleaua, tocmai de la Sfinția Ta.

— Cum adică, să-l mai primesc la mine? Asta Doamne ferește! O să pun pe Olimpiada să-l dea

în brânci afară, când o mai îndrăzni să calce pe la mine.

— Atunci de ce l-ai primit în casa D-Tale? Ți-a plăcut omul să muncească pe de geaba. Ce credeai, că e de lemn?

Văzând eu că cu Maica Daria nu mă înțeleg de loc, m'am dus la Duhovnicul.

— Ce e Maică?

— Uite așa și așa, Cinstite Părinte. Că mă înveți să fac?

— Hm, greu taică. De ce te-ai lăsat?

— A fost fără voie Părinte. Desleagă-mă și mă învață ce să fac, ca să scap.

— Hm, greu, de tot. Cât vei fi cu el, să faci în fiecare zi încă cizeci de mătării, să postești luna și, cu ajutorul lui Dumnezeu, o să se treacă și asta.

— Dar a trecut Părinte.

— Cum a trecut taică? Ce crezi că te lasă cu una cu două. E popă văduv și e tânăr săracul.

— Cum adică Sfinția Ta zici, să-l mai primesc prin casă?

— Eu nu, dar o să fie greu alt-fel.

— Ce să mă fac Părinte?

— Ce te-o lumina Dumnezeu taică! Eu atâta zic, mai fă cinci-zeci de mătării și postește Luna.

Cu așa sfătuitori, Popa Alecu a pus stăpânire pe mine. Omul se învață cu ori-ce De aceia să nu se mire nimeni, de aceia că eu, cu timpul, pier-

dusem chiar sentimentul că greșesc. Trei ani și mai bine, am dus-o așa. Eram chiar liniștită. Călugărițele de când știau despre relațiunile mele cu Popa Alecu, aveau frică de mine. Mă respectau toate. Nu eram bogată? Nu aveam putere? Curând de tot, am ajuns și Ecclesiarhă. Toate râvneau la mine; doar Olimpiada, care mă iubea ca un câine credincios, mă privea cu niște ochi, de care une-ori mi-era rușine. În fața Olimpiadei, eu puneam ochii jos; — dar numai în fața ei. Chipul, cu care Olimpiada vorbea cu Popa Alecu, când n'avea încotro, era așa de puțin cuvincios; în cât une-ori Popa îmi făcea mie scene, din pricina asta. Intr'o zi, după o ceartă cu Popa Alecu i-am zis că rău face de se arată așa necuvincioasă cu Părintele. „Gândește-te Olimpiadă, că e preot și poate să te înfrunte“.

— Numai să îndrăznească, măgarul, mârăi Olimpiada, făcându-și treaba la sobă.

Pē o zi de iarnă, când ningeă frumos și liniștit, în postul Crăciunului, răposă și Starița. De patru ani, zăcea în pat nemișcată ca un buștean. O călugăriță, cu rândul, îi citea toată ziulica; și ea făcea cruci de dimineață până seara. Cu moartea Stariței, s'a făcut zarvă mare în mânăstirea. La îngropăciunea ei, s'a certat Daria cu Maica Antonia, pe care o voiau unele stariță. S'au încăerat de-a binelea, de a trebuit să le despartă Starițul de la Neamț, ce venise pentru prohod.

Daria ținea, cu ori-ce chip, să ajungă stariță. Dar stărețea de două-zeci de ani. Călugărițele erau sătule de ea. Au pornit toate prin toate părțile. Daria avea oamenii ei, și la Fălticeni, și la Piatra, și la Iași. Toți o cunoșteau, pe toți îi îndatorase. Mulți țineau la ea. Călugărițele bătrâne aveau în partea lor pe Duhovnicul și toți popii mănăstirei, afară de Popa Alecu care — bine înțeles, — ținea cu Daria.

De trei ori, s'a dus Popa Alecu la Iași; și de trei l-a pornit Daria înapoi acolo. Tot meșteșugul era, să puie candidate pe Daria și alte două din ale ei. Cu nici un chip, nu vroia să fie printre candidate, nici Antonia, nici Ecaterina; căci îi era frică să nu aleagă călugărițele pe una din astea două. În cele din urmă a venit însuși Exarhul, să ne ispitească. Ne-a chemat pe toate la Stareție și, duhovnicește în patru ochi, a vorbit cu fie-care. Seara am stat la masă la Daria, cu el și cu Popa Alecu. Exarhul era văr cu Popa, și n'aveau nici un secret între ei. Ne-a apucat ziu-lica la masă. Exarhul, cam sugător, prinsese limbă și ne povestea tot ce i-au spus maicele „duhovnicește“. Toate proestoasele, se plânseseră de Daria. Spuseseră, că singură pe maica Antonia o vor de stariță. Alt-fel se risipește mănăstirea, căci sunt sătule de Daria, Nici tu lemne, nici tu parale; nimic n'au văzut bietele călugărițe de la Sfinția ei, cât a trăit Starița bătrână.

Muncește numai pentru nepoatele ei, pe cari le ține în pension la Iași; și le adună zestre.

— Auzi; bătu-le-ar Dumnezeu, se văita Daria. A zis așa Minodora, Părințele?

— Așa o zis.

— Și eu am aduna-to de pe drumuri. Pe ea și pe Agaftoancele, pe cari le gonise de acolo Maica Amfilochia.

— Ce are a face? Spun că nu știi regula călugărească. Cică te ții numai de negoțuri.

— Bătu-le-ar Dumnezeu! Ce le-am făcut eu, Doamne!

— Antonia mi-a spus curat, că dacă nu lăsăm soborul să aleagă, pe cine o vrea el, pleacă de-a dreptul la București și reclamă Regelui.

— Lucrul e greu de tot -- zice Popa Alecu.

— Ce ne facem, Părinte?

— De, eu zic așa, că dacă vine Esarhul de alegere cu trei cadidate cum le vrem noi, vrând nevrând ori să te aleagă. Pe Neonila nu o votează maicile, în ruptul capului, că este rea de gură. Pe Evghenia și mai puțin n'o aleg că o știu, trup și suflet cu Sfinția Ta; și apoi e la cuțite cu Maica Antonia. Știi, că de trei ani, nici nu vorbesc amândouă. Cu așa cadidate, te alegi la sigur.

— De, nu știu, Alecule, nici așa de o eși bine. Antonia și multe altele, mi-au spus deadreptul, că aleg pe ori-cine, numai pe Daria, nu.

— Așa au zis, nu le-ar mai auzi Dumnezeu și Maica Precista ?

— Așa au zis mai toate, Maică.

Popa Alecu asculta, uitându-se lung, când la mine, când la Daria. Vedeam că îi trece prin cap vre-un gând diavolesc. În fine dete un păhăruț pe gât, se mai uită odată la noi și începu: „Cum văd eu e lucru greu de tot. Să zicem că se înțeleg călugărițele cu Neonila ori cu Evphenia, atunci s'a dus treaba dracului. Aleg pe una din ele, și își râd de noi. Cu Neonila nu o duce Maica Daria nici trei săptămâni. Cu Evgenia ar mai fi ce-ar mai fi; dar dacă se împacă cu Antonia, să știi că ne-a tras pe toți pe sfoară“.

— Asta cred, Părinte. Dar ce să mă fac eu, Doamne ? Spune Părinte Alecule !

— Uite ce zic eu ! N'ai stărețit D-Ta minunat, cât a trăit Maica ? Să alegem pe cineva de care suntem siguri, ca să meargă treaba tot ca și mai înainte.

— Să alegem, dar pe cine ?

— Pe Sofiia, că n'o să ne facă ea zile fripte, nouă. Punem candidate, Sfinția Ta, pe Sofia și încă una... pe Siniglitichia. Tipicăreasa nu are prietene, și nici nu umblă după măriri. Rugăm să trimeată Mitropolitul de Vlădica Veniamin, cu poruncă pentru Sofia. Nu spunem la nimeni nimic, din ce am hotărât. Nimeni nu visează la asta și ieșim la sigur.

— Ce zici, Dario ? Intrebă Exarhul.

— Ce să zic Cinstite Părinte? Sofia mi-e ca o soră. Călugărițele o iubesc, e de neam. are parale. Eu am s'o ajut ca și pe Maica, că eu am ținut mânăstirea douăzeci de ani și au mers lucrurile tare bine.

— Atunci treaba e făcută. Ne-am înțeles, încheie Popa Alecu.

— Ei bravo! Să trăești Starițo! Insemnați-mi numele candidatelor pe hârtie. Minunat mai ești, Alecule.

Se revărsau zorile. Cocoșii începură să cânte. Nu zisesem un cuvânt. Obrajii mi se aprinseseră de bucurie, nu am dormit de loc.

După Leturgie, a venit pe la mine Maica Antonia.

— Blagoslovește, Maică Sofio.

— Domnul, Maică Antonio.

— De ce ești așa de prăpădită Maică.

— Am fost la stareție până târziu, de am vorbit cu Exarhul.

— Bine ai făcut, Maică.

— M'a chemat Sfinția lui, să mă întrebe ca pe o proestoasă de lipsurile obștei.

— ă-i spui Maică toate, pe șleau.

— Ce să-i spui, Maică?

— Cum vinde lemnele, cum ia parale de la oameni să-i scape de miliție. Cum le face pe toate.

— De Maică, și eu am auzit de astea; dar n'am văzut cu ochii.

— Dar, că nu calcă la biserică, știi?

— Doamne, Maica Antonio, dar care vine regulat? De n'o fi de la Dumnezeu să se aleagă stariță, nu se alege; te alegi Sfinția Ta.

— Eu nu voiu stareția, Maică. Să ne aducă stariță străină; că pe Daria n'o primim și pace.

— Dacă n'o vrea soborul, nici că se poate alege.

— Soborul, soborul. Maicele sunt simple. Dacă vine cu poruncă de la Mitropolie, o aleg și să știi, că se risipește mânăstirea.

— Lasă Maică, că ne poartă Domnul de grijă.

— Nu zic. Dar Cuvioșia Ta, și Părintele Alecu ar trebui să n'o mai susțineți așa. Ori-ce stariță s'o alege, o să se slătuiască cu Părintele Alecu; și o să-l asculte, că e meșter priceput. Ce adică eu, dacă m'ar alege maicile stariță; crezi că o să ies din cuvântul Părintelui? Doamne ferește!

— Bine o să faci, Maică.

— Pâi, da. Să nu ne vrăjmășim de geaba. Tot ce a fost, o să fie. Chiar pe Daria n'o să o dau la o parte. Dar să nu se îmbie la stareție că de... nu-i de stareță și pace.

— Blagoslovește Maică.

— Domnul Măiculiță. Rămâi sănătoasă și nu uita ce spusei. Vine azi Părintele Alecu pre la Sfinția Ta?

— Nu știu, așa cred.

— Spune-i, te rog, ce ți-am zis. Mi-a spus

Părintel Exarhul că o să fiu și eu printre candidate ; și atunci cred, că maicele mă aleg la sigur.
— Dea Dumnezeu, Maică.

Era într'o Vineri. Ploua mărunț când am intrat în biserică, la Vecernie. Biserica era plină, maicele se închinau de zor. După ce sărutai icoanele, m'am dus să mă așez în strana mea. În strana arhierească stătea un moșneag cocoșat, cu barba scurtă și creafă, îmbrăcat în șaiac roșu. De nu avea camilafcă și engolpion, ași fi crezut că e un călugăr prost. I-am făcut mătanie și i-am luat mâna să i-o sărut.

- Cuvoșia Ta, ești Maica Sofia Ecclesiarha ?
- Eu, Prea Sfințite Stăpâne.
- Să vii la trapeză după Pavecerniță.
- Am înțeles.

Moșneagul era Vlădica Veniamin Sinadon. Venise pentru alegerea stariției. Arhiereul asta, bătrân de peste optzeci de ani, fusese vestit în vremea lui. Frate de cruce cu Scribăneștii, burduf de carte, evlavios nevoe mare, trecea pe atunci de un viitor mitropolit. Din păcate era la cuțite cu Vlădica al Romanului. Aista îl lucrase așa de bine, de nici măcar în Sinod nu a putut pătrunde. Trăia acum în niște chilioare dela Bărboi, cu o pensioară dela Spiridonie. Mitropolitul îl ținea regulat la masă și îl întrebuinta la nevoi, căci eră tare șiret. Cât de bătrân ar fi putut înșela trei jidani. De nu ar fi fost șiret și sgârcit, Vlădica Ve-

niamin ar fi fost intrat cu mâinele în șolduri în Rai; căci nu era altul mai călugăros în toată țara Moldovei.

În trapeză venise toate călugărițele și popii. Popa Alecu vorbea într'un colț cu Maica Antonia, ce călca a mare. Ceilalți doi stăteau la ușă, adăstând pe Vlădica. Maicile dela Stareție, alergau de colo până colo, făcând propagandă pentru Daria. Eu eram sloiu de ghiață, numai obraji îmi ardeau ca jeraticul. Trimesesem pe Olimpiada, să-mi aducă o scurteică mai groasă. De odată, văd popii făcând mătării și în ușe zăresc pe Vlădica cu Duhovnicul și doi diaconi. După ei, înnotând ca o găscă și ștergându-și fruntea de asudeală, se ținea Maica Daria. Maicile cântau: Preotăpânul și Arhiepiscopul... Vlădica împarte blagoslovenii cu amândouă mâinele, și înaintează încet spre scaunul din capul mesei. Imprejuru-i se așează preoții și comitetele. Maicile celelalte stau toate, prin colțuri.

— Stați jos, vă rog, poruncește Vlădica. Preoții, Antonia și cu Daria se scoală și încep a face regulă. Gu chiu, cu vai, călugărițele celelalte se așează pe băncile de lângă zid. Vlădica tușește și își pune ochelarii pe nas: „Părintele Mitropolitul ar fi dorit să vie în persoană pentru alegerea asta; dar e cam bolnav și tare supărat. L'a mahnit mult că nu vă înțelegeți asupra stăriței. De aceea m'a rugat pe mine să vii aci, ca să vă sfătuiesc, vă poruncesc, să vă înțelegeți frățeste și să alegeți

într'un glas pe aceia, pe care o credeți vrednică de stareție“.

Câte-va maici dau din cap, altele oftează. Daria îl întrerupe

— Așa o să facem, Prea Sfințite.

Vlădica se uită lung, își șterge ochelarii scoate o hârtie din anteriu și urmează: „După regulă Părintele Mitropolitul a numit trei candidate. Am să vi le citesc pe rând. Dacă nu primiți pe cea dintâi, trec la a doua și de nu vă place nici asta, apoi pe cea de a treia o alegeți cu toatele mâine în unanimitate“.

Călugărițele nu prea pricep și tac cu toatele. Vlădica desface hârtia. „Cea dintâiu este Maica Daria. Sfinția Sa este Econoamă de două-zeci de ani, a ajutat pe răposata Stariță, s'a ostenit mult pentru Mânăstire. Ce ziceți? O Vreți.

— E foarte bună, o vrem, zic eu.

— E bună, o vrem! — Strigă, după mine cira-cele Dariei.

— Ba nu e bună, nu o vrem de loc! — Țipă Antonia și toate cele bătrâne.

Se face zarvă. Toate au sărit de la locurile lor. Vlădica se uită lung la ele, și dă din cap.

— Nici nu primesc, Prea Sfințite Părinte, bol-borosește Daria, căreia îi joacă dantura în gură.

— Va să zică, nu vă învoiți asupra Dariei?

— Nu, nu; se aude de prin toate părțile.

— Atunci, trecem la a doua candidată.

— Părintele Mitropolitul vă propune pe Maica Singlitichia Tipicăreasa. Ce ziceți?

— N'am avea nimic de zis. Maica Singlitichia e bună, dar e cam bolnăvicioasă, întrerupe Maica Antonia, care e sigură că cea de a treia candidă este ea.

— Dacă nu o vrea Maica Antonia. nici maicile celelalte, ce să facem Prea Sfiintite? adaogă Maica Daria.

— Va să zică n'a vreți, nici pe asta?

— Nu, nu; răspunde întreg Soborul.

Maica Singlitichia, care nu se mișcase din colțul ei, murmură „dar ce la-oiu fi făcut eu, la toate!“

— Nimic, Maică, răspunse înțepat Maica Antonia, care o auzise; dar vezi, maicile vor o stareță mai energică.

Vlădica le-a auzit; și se uita la mine printre ochelari.

— Va să zică, ne-am înțeles, Maica Daria nu primește...

— Nici nu o vor maicele, complectează Maica Antonia.

— Pe Maica Singlitichia nu o vor toate maicele.

— Toate maicele vor pe cea a treia candidată, — strigă Maica Atanasia, mâna dreaptă a Maicei Antonia și poftitoare mare după casierie.

— Așa, așa, — țipă maicile din partidul Antonie

— Spune, Prea Sființite, cine a treia, ca să ne liniștim, grăește Maica Daria.

— Va să zică, vreți pe candidata a treia.

— Vrem, o vrem toate, zic maicele în cor. Maica Antonia se uită chiorâș. Cele din partidul Dariei, încep a da semne de nerăbdare.

Vlădică tacticos dă înainte: „Foarte frumos, Maicilor, că v-ați înțeles așa într'un glas. Tocmai ca în vremile Sfinților Părinți. Asta se numește alegerea Duhului Sfânt. Va să zică ne-am înțeles Fiind-că alegerea e fixată de Mitropolie pe mâine dimineață la zece; vă rog să veniți cu toatele aici, ca să iscălim procesul verbal.“

Vlădică da să se scoale, când o maică îl întrerupe, întrebându-l cine e candidata alească?

— Așa e, Maicelor, uitasem să vă spun, că v'ați învoit să alegeți într'un glas pe Ecclesiarha Mânăstirei, Maica Sofia.

Inghetașem, din cap până în picioare. Maica Antonia era cu gura căscată, călugărițele tăceau ca în mormânt. Daria luă un chip de mirare, se uită la mine, se uită la Vlădica, privi spre Popa Alecu, oftă din adânc și porni spre mine.

— Dacă au vrut așa toate maicele, așa să fie. Maica Sofia e bogată e de neam. Maica Sofia e bine cu toate maicele. Să trăești Maică! Și să stăretești până la bătrânețe!

— Foarte bine, foarte bine; se aude acum din toate părțile.

— Va să zică, mâine la zece, veniți toate să iscălim procesul verbal.

— Venim, venim, Prea Sfințite, îi răspunde

Maica Antonia. Și apoi, către mine: „Ei bravo, Sofio, să trăești. Nu te știam așa de diplomată. Dar e bine și așa. Toate te votăm, din toată inima. Să nu te schimbi numai, dragă. Cum îți vei așterne, așa vei dormii. Acum atât îți spui să trăești și să te gândești bine pe cine pui ochii, la eclesiarhie“.

Sângele începuse să mi-se aprinză în vine.

Daria veni, mă luă de gât: „Du-te de fă mătânii Vlădicăi, și hai la Stareție“.

Mă executai. La eșire toate maicele dau năvală la mine, să-mi sărute mâna, să-mi facă mătânii. În curte dedei cu ochii de Popa Alecu: „Să trăești Stariță mare. Mulțumește-mi mie, că eu am învârtit lucrurile“.

— Mulțumesc, mulțumesc. Da lasă-mă; să mă duc la Stareție, că mă adăstă Vlădica.

La Stareție, se adunaseră toate proestoasele, de luau cafea și dulceață cu Vlădica.

— Uite și Starița nouă.

— Mă iertați Prea Sfințite, că mă ținură maicele de vorbă.

— Nu e nimic; stătui de vorbă cu aistea mai bătrâne. Să trăești și să fii înțeleptă, cum te arată fața.

— O să fac, tot ce oiu putea, Prea Sfinte. Eu n'am umblet după stareție, dar dacă poruncește înalt Prea Sfințitul, dacă mă vor maicele...

— O vor, o vor, că e bună ca pâinea caldă, spune Daria.

— Sunt ostenit de atâta drum, zice Vlădica, să schimbe vorba.

— E și drum lung, adaogă Arhondăreasa.

— Drumul n'ar fi așa lung, dar e prost ținut. N'ași fi venit, Doamne ferește, că sunt bătrân, am opt-zeei și patru de ani. Dar ce să fac? Așa dorea Mitropolitul; și sunt sărac trebuie să muncesc, ca să-mi câștig pâinea.

— Aveți pensie? întreabă Popa Iorgu.

— Ce pensie, Părinte? Imi dă Spiridonia o sută cincizeci de lei pe lună. Nici mâncarea nu-mi ese. Acum am cheltuit o sumedenie cu drumul, dar au să mă despăgubească maicile...

— Și noi suntem sărace, Prea Sfințite, spune Casiera.

— Lasă Prea Sfințite, că se găsește, răspunse Maica Daria, ca să liniștească pe Vlădica. Nu e așa Maica Sofio?

De sigur, că se găsește. N'o să cheltuiască Prea Sfințitul, din punga Prea Sfinției Sale, pentru noi.

— Firește că se găsește, îndrugă Arhondăreasa.

— Eu ași fi vrut să am mai mult pentru Prea Sfințitul, spun Casiera, ca să o dregă.

— Dacă n'o fi în casă, mai dă și Starița că e bogată! adăogă Maica Antonia.

— Mânăstirea face cheltuielile astea. Starița are de dat ploconul ei;—ne spune Vlădica, ca nu cum-va să uit ploconul.

— Așa e obiceiul, mă grăbesc să răspund, ca să liniștesc pe moșneag.

Călugărițele încep a pleca, fie-care ia chiliile lor. Am rămas de masă cu Vlădica, Ieromonahul Macarie, Părintele Protopopu, Daria, Casiera, Arhondăreasa, Diaconii și cu mine. Daria acum era tristă. Vedea cu ochi, că a pierdut stareția, pe care de ani de zile o credea a ei. Protopopul, prieten cu Antonia, nici el nu prea e vesel. Casierița și Arhondăreasa erau chiar opărite.

Starița nouă. Cine știe ce face? Pe chipul lor citesc frica, de că le voiu schimba. Arhondăreasa îmi da a înțelege, că dacă la Arhondărie lucrurile nu merg tocmai strună, vina nu e a ei, ci a Dariei, care ține jumătate din parale „pentru Stareție“.

Casiera îmi vorbește de state. Mă întreabă ce să facă cu călugărițele, care au murit de zece ani și pe care nu le-au scos din state.

— Cum luați parale, pentru cele moarte?

— Păi eu am spus Maicei Dariei, că e bucluc. Dar a zis să fac, pe răspunderea Sfinției Sale.

Daria aude vorba, și vine între noi.

— Ți-am spus eu, vorba asta? Nu știi că biata Maică Starița ți-a poruncit. Eu ce era să fac? Trebuia s'o ascult, că era bătrână și nu vroiam s'o supăr.

Protopopul, care a tras cu urechea, mă ia de o parte și îmi spune să bac de seamă.

Daria e o hoafă și jumătate, ar trebui să mă

desfac de ea. Mă sfătuieste să fac Econoamă pe Maica Antonia și Eclesiarhă pe Daria.

— Dar nu știe, Părințele, rostul bisericei. Maica Daria, habar n'are de tipic, de călugărie.

— Ce are a face? Cel puțin nu mai are de unde fura.

Imi svâcneau tâmplele. Am plecat să mă culc. Pe drum am întâlnit pe Popa Iorgu, care mi s'a plâns, că Daria îi oprește zece lei din leafă. Vrea s'o reclame la Mitropolie.

— Zi-i, Cuvioșia Ta să-mi dea banii înapoi. Ești Stariță și o să te asculte.

— Nu sunt nimic până acum, Părinte.

— Ori cum, o să fii. N'ași vrea să fac bucluc nimănu. Da, vezi Maica Antonia a vorbit cu Protopopul în chestia asta; și o să iasă scandalul mare.

— Lasați-mă în pace, mă doare capul.

Acasă ca de obicei, Olimpia mă adăstă cu o ceașcă de cafea. N'o întâlnisem la Trapeză, nu călcase în Stareție. Cât de colo, o văzui, că nu e în apele ei.

— Dar ce ai, Olimpiado? De ce nu mă feliciți?

— Fiind-că te-au pus stariță?

— Nu-ți pare bine?

— Eu sunt o călugăriță proastă, eu trebuie să ascult. Pe mine nu mă întrebați nimic.

— Cum să nu te întreb? Ții de casa mea; trebuie să răspunzi, când te întreb ceva.

— Dacă îmi poruncești să vorbesc, vorbesc.

— Vorbește, bre.

— Iacă rîd și curcile de alegerea asta. Maicele bătrâne plîng săracele, că a ajuns călugăria de rîs în zilele noastre. Cele tinere bat din palme și spun, că o să fie mai dihai ca pînă acum.

— De ce plîng? De ce bat din palme?

— Zic, că a ajuns stareță, muiere cu bărbat.

— Ce spui obraznico?

— Eu nimic, iacă plec.

— Nu pleca, numai fă bine de vorbește frumos. Crezi, că era mai bună Daria?

— Nu știu eu, ce a fost Daria în tinerețile ei. Știu, că fură. Dar ori cât, Daria nu trăește cu Popa Alecu ca muerea cu...

— Te plesnesc obraznico!

— Plesnește-mă, de-mă afară, fă ce vrei. Dar eu dacă ași fi în locul Sfinției Tale, în ruptul capului, n'ași primi stareția. Destul de rîs a ajuns călugăria, dar așa scandal mai rar. Pentru nimic. n'aș vrea să intru în iad cu mâinile în șolduri...

Taci din gură, dute de te culcă. Pleacă! să nu mă scoți din sărite!

Îmi venea s'o iau în palme. M'am culcat pe divan, îmbrăcată. Dar parcă îmi dase Olimpiada, cu parul în cap. M'am sculat, am început să umblu de colo pînă colo. Vorbele Olimpiadei nu-mi ieșeau, de loc, din minte. M-au înecat lacrămile de necaz. Am băgat capul între perini și am început să plîng. Am adormit hohotind. Dar ce somn!

Ce vise rele! Mi-se părea că eram suită pe un scaun înalt. Aveam un toiag lung și dam de mâncare la o sumedenie de drăcușori mititei, îmbrăcați în haine călugărești. De odată s'a întunecat cerul și a început să curgă limbi de foc; pre călugărițe (drăcușorii cei mici) le-a luat focul odată. Apoi s'a aprins scaunul pe care ședeam; și mi-a ars toiagul din mână și hainele de pe mine. Rămăsesem goală, îmbrăcată numai în piele de lup negru. Aveam codiță roșie și două coarne negre. Au venit apoi doi draci mari, unul parcă era Popa Alecu și altul Daria. Erau roșii de sus până jos. Mi-au spus că au venit să mă ducă la Scaraoschi. Atunci am țipat așa de tare, în cât m'am pomenit cu Olimpiada, în odaie la mine.

— Ce ai, Maică?

— Nimic, nu-mi e bine. Am visat ceva urât de tot.

Erau ceasurile cinci de dimineață. M'am sculat din pat și am început să mă închin. Am citit Acatistul Maicei Domnului și o catismă din Psaltire. Inima mi-se bătea ca ceasul; n'aveam liniște. Olimpiada mi-a adus o ceașcă cu lapte. Apoi mi-a dat un pahar de apă cu făină și cu zahar, de mi-a potolit bătăile inimei. M'a podidit iarăși plânsul. Olimpiada a început să mă mângâie și să îmi sărute mâinile.

— Sunt afurisită, Olimpiado. Mi-am pierdut sufletul. Ce să mă fac?

— Domnul e milostiv, Maică. Ai nădejde în el și luptă-te.

Cum să mă lupt? Nu vezi, că n'am nici o putere? A pus diavolul ghiara pe mine, și nu-mi scap.

— Nu zice vorba sta, Maică.

— Dar ce să zic? Nu vezi că peste câte-va ce suri o să mă așeze în scaun, ca să mă vâre în i.d.

— Nu te lăsa.

— Nu se poate.

— Ba se poate, prea bine.

— Maicele nu vor pe Dari și o să mă sfâșie.

— Să nu se aleagă, nici Daria, nici Cuvioșia Ta. N'ai decât să spui că ești bolnavă și nu primești. Să le rogi, să aleagă pe Singlitichia. Faci o pom nă, că scapi călugărițele de Daria. Singlitichia e cinstită, e călugăroasă, tipicul nu-l știe nimini ca ea. Pe Singlitichia o vrea Domnul.

— Taci, că mă apucă groaza.

Ce groază? Fă, ceace se cuvine.

Așa mi-a bătut Olimpiada capul; în cât m'am încredințat, că trebuie să fac, ce zice ea. A fost un teatru, nu lă-ceva.

Vlădica înlemnise pe scaun, Daria făcea la cruci și blestema pe Popa Alecu. Popă Alecu s'a uitat urât la mine, și a eșit trântind ușile. Maica Antonia a luat în stăpânire Soborul. Sofia e bolnavă, cum spune singură și nu putem s'o facem stăriță cu deasila. Maica Daria a spus eri că nu primește

și nici maicele nu o vor Rămâne dar numai Maica Tipicăreas . S'o alegem dar.

— Dar scrisesem procesul verbal pe numele Eclesiarhii, încercă Vlădica.

— Facem Itul, Prea Sfințite.

Zis și făcut. Am iscălit cea dintâi. Am ieși ca o hoșă. La ușă, cu lacrămile în ochi, Maica Singlitichia a vrut să-mi sărute mâinile. Am sărutat-o pe obraji și am fugit. Pe Daria parcă am auzit-o blestemându-și prietenele și pomenind de Iuda. Acasă am găsit pe Olimpiada, plângând de bucurie,

Eu însă, m căzut la pat. Am zăcut trei săptămâni. Și ce zăcere! Vedenii de tot felul. Ingeri și draci, Raiul și Iadul, popi și călugări. Ce nu vedeam? Și pe unde nu mă duceau gândurile?

Când mi-am venit în fire, Singlitichia era instalată în Stareție. A venit să mă vadă.

— Dar ce ai avut, Maică? Credeam, Doamne iartă-mă, că ți-a dat cine-va ceva.

— Nu mi-a dat nimeni, nimic, Maică. Am răcit. Ostenelele.

— Eu nu știu cum să-ți mulțumesc, Maică. Pentru mine, Stareția este destul de grea; dar ai scăpat mânăstirea de Daria.

— Acum sunt slabă. Mai târziu însă : m să te rog ceva.

— Ori ce-i vrea, Maică. Fac tot ce zici.

Popa Alecu numai călcase pe la mine. Auzeam că e furios. Când m'am înzdrăvenit însă, trebuiu să-l dea afară în brânci Olimpiada; căci iar da buzna.

E greu omului să-și mărturisească slăbiciunile. Și greu de tot mi-a fost mie, să` vorbesc cu Starița, despre Popa Alecu. Așa hotărâsem însă în boală; și așa am făcut.

Am spus verde Stariței, că de mai rămâne Popa Alecu în mânăstire, eu fug din Agapia.

Starița numai ști ce să facă. „Vai de mine! Vai de mine! Cum să cer eu asta, la Mitropolie? Acolo toți sunt prieteni cu Popa. Mă dă jos Daria. Adastă, Măiculiță. Mai ai răbdare! Ce mă băgași pe mine, în focul ăsta?”

Biata Singlitichia numai știa ce să spuie, parcă ar fi căzut cerul pe ea. Nu vrea cu nici un chip să facă ceva. Eu mă știam slabă și pe Popa Alecu îndrăzneț; — și de teamă să nu cad iarăși în păcat, nu o lăsam deloc. „Mi-ai făgăduit Maică. Trebuie să te ții de cuvânt. Și apoi una și bună; de nu pleacă el, plec eu“.

— Știi ce, Maică Sofio? Mai bine du-te singură la Iași, și spune lucrurile pe șleau. Pe mine de m'or întreba, le-oi răspunde că e așa, cum spui Cuvioșia Ta.

M'am hotărât, dar să plec la Iași. Eram gata să mă duc, să dau în genunchi Mitropolitului și să-i cer să mute pe Popa din mânăstire. Imi fă-

cusem bagajul. Tocmisem trăsura ca să mă ducă la Pașcani. Eram la Utrenie Deodată se aude zarvă mare împrejurul bisericii și sudueli: „O să te împușc! Auzi tu, mă?” Apoi ropote într’una și în fine gălăgie mare în altar. Maicile dau năvală acolo. „Dar ce e acolo Maică?” Intreb o clisăriță; văzând că nu să mai isprăvește scandalul.

— Ia, Popa Alecu, în cămașă și în pantaloni, a intrat în altar, de frica lui Cernatovici. Silviculorul îl adastă afară cu revolverul, să-l împuște. S’a ales praful de Utrenie. A doua zi am aflat, că Popa Alecu, de câtă-va vreme, se încurcase cu Maica Magdalena, care iera mai dinainte amorezată foc cu Cernatovici. Din pricina asta, se făcuse vorbă prin Mânăstire. Starița a dat canon Magdalenei la clopotărie. Dar cum Cernatovici era mărunțel și cu mustățile rase s’a înțeles cu ea. Se îmbrăca în haine de călugăriță, intra în Mânăstire pe când maicele se duceau la Utrenie, și se închidea în chilia Magdalenei, de o adăsta până după Utrenie. Acum, ori că a auzit Cernatovici, că Magdalena, se ține cu Popa și a vrut s’o prindă; ori că adevărat a vrut să plece la Iași, Dumnezeu știe! Destul că a scris așa Magdalenei. Magdalena știindu-l dus, când a fost să se ducă la clopotniță a lăsat pe Popa, la ea în chilie. Pe când trăgeau clopotele de Utrenie, iată și silviculorul îmbrăcat călugărește. Deschide, pe întuneric, ușa de la chilie și vreo să se urce în pat Când a dat din barba Popii, a început să răcnească și

să-l amenințe cu revolverul. Popa, văzând că nu-i de glumă, a sărit pe fereastră, așa cum era; silviculorul după el. Ce scandal a fost, Maică Doamne! Maicile s'a suit în clopotniță, au luat pe Magdalena, și-au ascuns-o în Stareție. Cu chiu, cu vai, au liniștit pe Cernatovici; l-au poftit în Arhondărie și au stat cu el de vorbă toată noaptea, urându-i că Magdalena e dusă la Văratic, și de aia au lăsat pe Popa Alecu, să doarmă la ea în chilie. Popa Alecu, în vremea asta, tremura ca varga, în vestământărie.

Cernatovici a crezut și n'a crezut. Dar ca tot omul amorezat, s'a făcut că crede; a luat însă măsuri, să nu i se mai întâmple așa ceva. A plecat la Iași; a făcut scandal mare la Mitropolie, cerând să-l mute pe Popa Alecu din Agapia. Vicarul i-a propus mai întâi să mute pe Magdalena la Văratic, dar el nu și nu. A amenințat cu moarte de om, de nu i se face pe plac. Aflând eu toate lucrurile astea, nu mai m'am dus la Iași și minunat de bine mi-a prins. Căci ne având încotro Mitropolitul, de frica lui Cernatovici, a luat pe Popa Alecu la Iași la Mitropolie, ca Econom. Curând după aceia l-a călugărit și l-a făcut arhieru, de se mândresc Iașii astăzi cu Vlădica Agatangel Caracaleanu. Așa am scăpat eu de dracu; și am trăit în tihnă până mă lovi boala asta.

Acum sunt prăpădită; pe fiecare zi mă simt mai slabă și mai neputincioasă. Olimpiada mă îngrijește, ca pe mama ei. Starița vine în toate zilele

de mă mângâe, și mă îmbărbătează. Eu nu știu câte zile mă voi mai trăgani. Mă rog lui Dumnezeu, să mă lumineze, și să-mi ierte toate păcatele. Să nu-mi ceară socoteala, pentru slăbiciunea ce am avut să intru în mânăstirea ortodoxă. Uneori mă simt desnădăjduiă; dar mă gândesc iarăși, că eu, nici când, nu mi-am lepădat jurământul ce-am făcut Bisericii Catolice. Cu sila m'au adus la Agapia, n'am venit de voia mea. Doresc să găsească cine-va mărturisirea asta a mea, și s'o publice. Dar cum s'o găsească? Pacă văd, că foile astea vor servi maicelor de la Arhondărie, să lege borcanele cu dulceață.

De cinci zile am stenahorie. Noaptea nu închid ochii și sorb la oxigen. Mă înăbușe, simt că sfârșitul se apropie. Alaltăeri au adus preoții să-mi facă Maslu. Am cerut să-mi aducă șapte preoți. Mi-au adus și un călugăr bătrân de la Durău. P. Iustin citea cu atâta evlavie rugăciunile, încât l-am oprit să mă spovedesc lui. L-am mărturisit toate păcatele l-am spus că, de s'ar putea, ași dori să dobândesc deslegarea de la un popă catolic.

„Liniștește-te, Maică. Cum vrei să-ți aducă aci în Mânăstire, preot catolic? Nu te gândești, ce scandal s'ar face? Cuvioșia Ta ești călugăriță citită. Știi precum că și noi avem darul preoției bun; și că tainele ce le săvârșim, sunt adevărate. N'ai prin urmare de ce te teme. Ești la nevoie;

și primești deslegarea și împărtășenia de la preotul pe care îl ai la îndemână. Pentru păcatele ce le-ai mărturisit, destul îți este și deslegarea noastră. De te-ai fi lepădat de legea catolică ți-ar trebui de sigur deslegarea lor; dar Cuvioșia Ta, singură mi-ai spus, că niciodată nu te-ai lepădat de legea catolică. Ai intrat în Mănăstire, din silă, că n'ai avut încotro. Pentru păcatele celelalte, îți pare rău și le mărturisești. Liniștește-te dar. Ai suferit destul Domnul, e milostiv și te va erta“.

Mi-a citit deslegările, m'a împărtășit și s'a dus.

Eram ostenită. Liniștea intrase în sufletul meu; puteam dormi. Am închis ochii însă, ca să mă rog în gând. Lângă mine stă Olimpiada cu M. Efimia și cu Sora Ripsimia. Vorbesc pe șoptite. Efimia se uită în dulapul, unde am o mulțime de romane, românești și franțuzești.

— Ai citit tu, Olimpiado, comediile astea?

— Unele, maică.

— Rău, fetițo. Asta nu-i treabă de călugăriță. Cărțile șelea, au băgat pe Sofiia în păcate. Romanele sunt lucru dracului,

— Ce să fac, Maică?

— Să le vinzi. Froim e aici. Ți-l trimit mâine să i le dai lui.

— Cum? Până nu moare, Maica?

— Ei, parcă o să afle. Spui și tu, că le-ai dus în altă odaie.

— Să-mi dai și mie pe Izabela. Regina Spaniei, cutează Ripsimia.

— Eu nu-ți cer cărți Să-mi dai ceva farfurii, c'aveți o groază.

— Mi le-a cerut pentru Stareție.

— Să-mi dai atunci, un macat.

— Bine, Maică.

Imi împărțeau lucrurile! Am deschis ochii. Câteșitrele în cor: „Dormi Maică, că e bine“.

— Lăsați-mă, nu pot să răsufli.

Mi-au dat oxigen. Au deschis fereastra.

Le-am rugat, să treacă dincolo. Mai târziu am chemat numai pe Olimpiada: „Văzui pe Froim trecând prin curte. Să-l chemi și să vinzi cărțile din dulap. Banii, să-i împarți la maicile din bolniță. Du-te de-l adă“.

A plecat, să-l caute. M'am târât până la masă, de mai scrisese și rândurile astea. Și acum vâr caetul întreg în volumul al doilea din Caterina Cornaro. Regina Ciprului. Cui le-o vinde Froim; îl rog să-l citească. De va pute să-l dea la Universul, să se publice. Să învețe alții dela mine, și să-mi zică un „Dumnezeu s'o ierte“.

Agapia 4 Noembrie 18..

LA COPOU

— 1913 —

LA COPOU

— 1908 —

A înserat. Pe aleele uscate de ger, nu se vede urmă de picior omenesc. Monumentul lui Mihai Vodă Sturdza, a înghețat. Pomii dinprejur sunt plini de chiciură; parcă s'au gătit pentru o serată venețiană, la un carnaval siberian.

Cu căciulile trase pe urechi, doi popi tineri se dau jos din tramway, și pătrund în grădină.—Unul e mic și slăbănog, cu ochi vii de om șiret; tovarășul lui, deșirat, are niște ochi mari de capră înecată. După port se văd să fie, amândoi, popi dela țară. Fața îi arată îngrijați, foarte.

— Ce ne facem? Intrebă cel mai mărunțel.

— Știu și eu, îi răspunde însoțitorul lui.

Pornesc pe aleele grădinei, ce face podoabă lașilor. Merg neîncetat, se plimbă pe ger și le e cald. Unul își deschide chiar bunda, ca să se mai răcorească. Nu au mâncat de dimineață, și nici gând nu le vine de mâncare.

Sunt chemați la parchet, ca martori. Toată ziua Protopopul s'a ținut de capul lor, să nu dea de gât pe cel pârăt. Cică i-ar fi cumătru, și i-se topește inima de mila lui. În Dorohoi e drept că se svonise, cum că Prea Cucernicul ar fi primit cinci hârtii de câte o sută, ca să-i convingă pe popi, să nu spue ce știu ei. Dar de sigur, acestea sunt numai svonuri răuvoitoare. Adevărul e însă, că arendașul cu pricina e om foarte bogat; și Părintele Protopop nu-i lasă să răsuflă, pe cei doi martori. Li dăscălește. Ce-au ei cu omul? Pentru niște fete de calic, să-l înfunde în pușcărie. Mai bine să spue, că n'au văzut și nu știu nimic. O să le rămâe arendașul recunoscător. Scapă el, și ără ajutorul lor. Dar atunci o să fie, vai de mama lor. O să-i urmărească, până la al șaptelea neam. Daia le zice, să se gândească ce fac; să facă cum e bine.

Bieții popi! Ar face ei cum e bine; dar le este frică, să jure strâmb, pe Sf. Cruce.

— Când scăpați un suflet de creștin dela pușcărie, asta nu va să zică că jurați mincinos. Faceți o milostenie. Așa-i învață, Protopopul.

Dar bieții de ei, sunt tineri, abia eșiți din școală. Nu pricep casuistica Protopopului. Le e frică să jure strâmb; și le e frică și de cărdășia dintre arendaș și Protopop. Nu au pace. e frământă în sec.

— Ce ne facem?

— Știu și eu.

Luna s'a ridicat sus, pe cerul înstelat. Vor să iasă din grădină, ca să nu-i gonească de acolo sergentul de noapte.

În poartă dau de Leibu Cahană, bătrânul jidov pe care-l cunose de când erau în seminar, și le vindea cărți vechi, pe care mai învățase și alții.

Leibu e urât și gârbov; dar copiii nu-i văd niciodată urâtenia. Iubește copiii, și copiii pe el. Stă de vorbă cu ei, le spune snoave; și lor nu le vine, să se depărteze din dughiana lui Leiba.

Cărțile bisericesti sunt specialitatea anticarului. De la el, călugării din Mitropolie și cei de la Spiridonie, cumpără ceasloave, pravile și minee; ca să i le revândă, cu pagubă, la vreme de ananghie. La Leibu în dugheană, întâlnești pe părintele Ierodion, răsfoind o psaltire veche; ori stând de vorbă cu Rabinul Guter, un pătimăș adunător de cărți vechi.

- Ce vă plimbați noaptea prin grădină, ha?
- Suntem amărâți, Leiba măi.
- Și de ce, mă rog?
- Ne-a chemat la parchet.
- Dar ce-ați făcut?
- Nimic, iacă ne-a chemat ca martori.
- Și d'asta, vă e frică?
- Nu ne e nouă frică de asta; dar uite vezi, ne pare rău să vâram omul la gros.
- Dar de ce, să-l băgați la gros?
- Se ține de capul nostru, să-l scăpăm.
- Scăpați-l, dacă puteți.

— Să jurăm strâmb ?

Leiba cască gura.

— Cum ?

— Așa. Ca să-l scăpăm, trebuie să jurăm mincinos.

Leibu tușește, îngHITE în sec, se îneacă.

— Ce e măi Leiba ?

— Iacă nimic. Am un năduf, de vre-o doi ani.

— Dar ce ne înveți, D-ta să facem.

— Nu știți Scriptura ? Nu spune la tablele legii, să nu dai mărturisire mincionasă ? Ce să faceți, mă rog ? Eu nu zic nimic.

Leiba o ia la picior. I-e teamă că l-a auzit cineva.

— Este mai creștin ca Protopopul ; gândesc cei doi martori.

IN SLUJBA BISERICIASCA

— 1909 —

IN SLUJBA BISERICESCA

— 1909 —

Cu patrahirul subțioară, Părintele Alecu aleargă vesel, pe ulițele enoriei sale. Mulțumește tutu-
lor celor ce-i dau ziua bună, și râde neconținut. Vine omul dela Coana Catinca Sâmboteanca, unde a săvârșit obicinuitul paraclis. Fiindcă nu avusese bani mai mărunți, bătrâna, în loc de doi lei, l-a cinstit cu o patașcă de cinci franci. O rublă pentru un paraclis, nu ia Popa Alecu în toate zilele. Din pricina asta, râde și anteriorul de pe dânsul.

Era, bietul om, fericit nevoie mare; vesel de nu-și putea ascunde bucuria. Alerga, numai mergea pe stradă. Umbra-i de bătrân slăbănog fugea din loc în loc, până ajunsese în curtea bisericii Sf. Ionică.

În odaia cea mare, între două paturi de nuc, împodobite cu macat verde; Coana Preoteasă, șade la o masă rotundă învăluită cu o acoperitoare galbenă de rips, pătată cu urme de cernea-

lă. Cu cârlige de lemn, face o broboadă de lână vișinie. În fața ei, pe un scaun cam șubred de paie; stă foarte smerit un tânăr cu mustața mijindă, la chip sfios.

Părintelui, gelos din fire, nu-i vine de loc bine, când își găsește nevasta la taifas, cu un tânăr. Cât e de bătrân, îi e dragă preoteasa; și și-o păzește ca unul însurat de eri, alalteri.

Preoteasa știe beteșugul Popei. Ca să-l liniștească mai repede, fiindcă îl vede galben și cu ochii perduți, îi spune numai decât ce vrea mosaicul. A venit pentru locul lui Ghițescu. Popa, care și-a venit în fire, așează patrahirul și molitfelnicul pe mescioara din fața icoanelor, scoate culionul, pune giubeana în cuer și întinde mâna tânărului.

— Vasile Ulmanei, student în teologie, îngână băiatul, care s'a sculat în picioare, de la intrarea Popei în casă.

— Imi pare bine. Ce te aduce la noi, taică? Uimanei pe nerăsuflăte, ca la școală, începe să-i spue că e în anul al doilea de teologie, are glas bun și praxă; că a ținut ioc de cântăreț la mai multe biserici. Acum ar dori să ocupe el, locul vacant la biserica Sf. Ionică.

— Se poate. Epitropii o să numească pe cel pe care li-l voi recomanda eu, spune Părintele.

— Tocmai de asta am venit și eu, deadreptul la Sfinția Ta.

— Bine ai făcut. Dar uite, ce mai e. Mă gân-

deam să dau protia defterului. În locul, lui ași fi vrut să pun pe paracliser, care e harnic și are școala de cântăreți. Dar fiindcă e vorba că ești teolog, se schimbă treaba. Asta e altă vorbă. Cum vezi, noi suntem bătrâni și singurei; n'avem pe lângă noi, de cât pe nepoțica. Am ținut-o la pension; e fată bună și gospodină, nevoe mare. Halal de cine-o pune ochii pe ea. Dacă ai voi....

— Dar nu știu, Cinstite Părinte, dacă Domnișoara...

— Știm noi. Tincuța nu iese din cuvântul nostru. Nici că poate, să facă altfel. N'are zestre. Frate-meu a fost om cheltuitor; nu a lăsat nimic. Nici cu ce să-l îngropăm. Noi am făcut totul, că țineam la familia noastră. Ne mândrim cu ai noștri. Protopopul Recelescu, unchiul meu, era mâna dreaptă a Mitropolitului Calinic. Ii dase mitră și cârjă, ca arhierilor. Era poftit la toate nunțile și parastasele; că era om falnic și avea un glas de privighetoare. Am un văr, care e doctor primar la Măcin; altul, e Consilier Comunal, aici în Capitală. Ce mai vorbă multă? Suntem familie mare. Dacă intri în neamul nostru, să ști că te procopsești. Ajungi departe.

— Nu mă îndoesc, Venerabile, dar eu sunt logodit.

— Așaa! Păi atunci — de ce nu-ți face socrul Ioc, la biserica lui? Cu cine te-ai logodit? Nu cumva D-Ta ești, care ia pe Smărăndița lui Popa Ștefan de la Dobroteasa.

— Nu. Sunt logodit la noi în sat, în Piatra Stoenеștilor.

Ulmanei ar vrea să-i spue, că e fiul dascălului din Stoenеști, că de copil, din școală a legat prieteșug cu Ermiona, fata lui Conu Costache Cucescu.

Boer de viță, cu strămoși zugrăviți pe zidurile bisericii din sat, Conu Costache, om sărac fără carte multă, a trăit din slujbe mititele. A eșit la pensie, ca pomojnic de subprefectură. Trăește cu pensia, și din venitul a zece dramuri de moșie, pe care le-ar fi vândut de mult, de nu s'ar gândi și la Ermiona, să-i le dea de zestre. Cu tot ifosul de boer, Cucescu ar fi încântat să dea pe Ermiona după un licențiat în teologie. Știe el, că de dragul fie-si, Ulmanei n'a vrut să ia pe fata unui popă chiabur din vecinătate, care-i da ghies.

Băiatul, ca să poată trăi în București, face pe palamarul, înlocuind colegi mai tineri și comularzi. De doi ani, aleargă să capete, și el, un loc de cântăreț. Cunoaște furcile sub care trebuie să treacă un student teolog, ca să capete cântăreția. Dar auzise că Popa Alecu, n'are fete; și venise cu multă nădejde, că-și vede visul cu ochii. De o săptămână nu avea în buzunar, de cât doi lei. Acum simte, cum îl podidește plânsul de foame, și de desnădejde.

Ca înecatul, ce se prinde de o frunză, ce înnoată deasupra apei; Ulmanei se asvârle la o ultimă încercare.

— Tocmai fiindcă sunt logodit, am alergat la

Sfinția Ta. Venisem să vă propun, să mi dați numai patru-zeci de lei pe lună. Restul îl pui Sfinția Ta la casa de economie, în livretul Domnișoarei, ca să aibă un cadou de nuntă și, de la mine.

Popa Alecu schimbă tonul. Se uita la Ulmanei, cu afecție.

Cine ajută la o căsnicie, e tot cum ar fi clădit o biserică, învață Sfinția Sa.

Apoi se răsgândește. Mai e ceva. Ghițescu nu lua nimic, din ce se aduna cu discul. Partea lui o cedase, Părintelui.

Ulmanei știe că nu e adevărat, ce spune Popa. Nici prin gând însă nu-i trece, să discute cu el. Se'nvoește

— Atunci ne-am înțeles. Vino mâine dimineață la biserică, să îți strana.

Ulmanei e încântat. Sărută mâna, și dă să iasă pe ușă.

— Stai nițel, taică. Iscălește-mi statele, pe lună trecută. Ghițescu a plecat, fără să le iscălească.

Ar fi păcat de Dumnezeu, să pierd optzeci de lei
Și noul cântăreț al bisericii Sf. Ionică, nu ese din casa parohială, până nu și-a pus frumos iscălitura pe statul și pe chitanța, pe care o strânge la piept, Parohul — Președinte al Epitropiei.

S P O V A D A

— 1909 —

S P O V A D A.

— 1909 —

Se făcea seară. Amurgul umbrea cerdacul caselor, Popii din Domnești. Cu părul despletit pe spinare, o scurteică verde pe umeri, bătrânul stă întins pe laviță și citește din pateric. Tropotul cailor, l-a deșteptat pe Părintele Stancu, din isichia sa. Pune cartea jos, ridică mâna de asupra ochilor, ca să privească în zare. Prin praful ce se înalță la cer, se văd călăreți o sumă. Popa ghicește că trebuie să fie niscaiva preoți, care vin să se spovedească.

Peste o jumătate de ceas, curtea era plină de de cai și călăreți. Popi, cari, unii în cămașe și ismene, alții cu antereu și pălărie, ori în șube albe și cu culion albastru pe cap, totți trăsniți de băătură, cu ochii roșii, prăfuiți; dau navală în pridvor. Erau vre-o șapte. Cel mai bătrân—Popa Sache—un vlăjgan cu barba nepieptănată, cu plete

cărunte, purtând brău lat de piele, la cingătoare, deschide vorba.

— Bine te-am găsit, tată Stancule.

— Bine ați venit, Sfințiile Voastre

— Să ne erți, îi dă înainte un popă tinerel, dacă sunt dintre noi, cari nu ne-am spovedit cam demult. Uită, spre pildă eu. De când sunt popă în Voinești, nu m-am spovedit niciodată. Nu aveam la cine.

— N'avem vreme, Cinstite Părinte. Munca câmpului, slujbele pe la oameni, nu ne dau răgaz. Ne țin de gât, încearcă unul să explice, sughițând.

— Ce mai atâta vorbă, adouă Diaconul Presbiterian, licențiat în teologie și slujitor la Mănăstirea din târg. Am fost la bălci cu toții; ne-am sfătuit de ale noastre, ca niște frați ce suntem. Apoi ne-am pus la chef. Și iacă, din vorbă în vorbă, ne-am adus aminte că nu ne-am spovăduit nici unul, cam demult. Ne hătărâm să venim cu toții, la Sfinția Ta; ca la un duhovnic bătrân și evlavios, să ne deslegi.

— Bine ați făcut, taică, le zice Popa Stancu. Apoi trece în odaia din fund, ca peste câteva secunde, să reapară cu un patrahir mohorât după gât și cu o carte veche subțioară.

— Care vine mai întâi?

— Eu, zice Popa din Voinești, că sunt șapte ani, de când nu m-am mărturisit.

— Treci înainte. Sunt numai șase ani, de când

nu m-am spovedit eu, spune Popa Vasile, dându-se la o parte.

Și Popa Ghiță intră, mândru, în iatac.

Cei l-alți se așează, pe lavițele din pridvor. Diaconul deschide conversația.

— Bine că ne hotărâram, s-o facem și pe asta.

— Adicătelea crezi că am făcut ceva rău? Intrebă unul, care e și învățător, în satul lui.

— Asta nu zice nimeni, oftează al treilea; cel ce ține de gât o ploscă cu țuică veche.

— Ce va țineți de ceartă? Intervine Părintele Sache. Lăsați politica în pace; ne-am săturat de așa ceva. Mai bine aduceți careva, damigeana din desagii de la eapa mea. Și poruncitor către un piclu, care venea în curte cu vaca Părintelui: Tu, d'ai ești mă? Adu-ne păhăruțe.

Diaconul, d'abia ținându-se pe picioar, se sue pe scară, cu damigeana la piept.

Popii în cor, o salută: „Că tu ești dătătoare de viață și de noroc“.

Piciul aduce, pe o tavă de tinichea, șase pahare groase de sticlă, nu tocmai sclipitoare.

Popa Niță le umple, cu grijă.

Damigeana se golise pe jumătate, când Popa din Voinești a eșit, treaz, de la spovadă. Părintele Vasile lasă jos paharul. Se scoală de pe laviță, își face două cruci, și pătrunde la Părintele Stancu în odaie.

— Te ușurași, Părintele? Îl întrebă, pe cel venit

din fața tribunalului duhovnicesc, Diaconul Presbiterian.

— Păi cum.

— Popă de omenie, gândește, cu glas tare, Popa Sache.

— De Părintele Stancu, ziseși ?

— Păi cum. E vădov din tinerețe ; și nu i-a știut nimeni altă muiere, de când i-a murit Preoteasa.

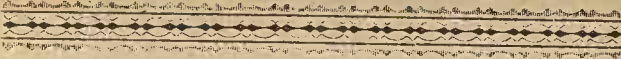
— Nu mă nebuni ? Ripostează, Părintele Alecu ; după ce a mai dat un pahar pe gât.

Și așa a ținut, câte-va ceasuri. D'abia pe la zece seara, în puterea nopții, pe lună, sătenii au văzut eșind din curte de la Părintele Stancu, șapte călăreți, ce alergau ca fulgerul prin sat, dând chiote, de au sculat copii din somn.

Se spovediseră.

I S P I T A

— 1909 —

I S P I T A .

— 1900 —

I.

Elevele Institutului Sf. Ana din Severin, sunt în recreație. E luna lui Mai. Pedagoagele se plimbă prin mijlocul curții, cu Mademoazela. Fetele cele mici „mioașele“, se joacă de-a vecinica, împrejurul salcâmului, de lângă sofragerie. Doi băeți, copii cei mai mici ai Directoarei, se amestecă, și ei, în jocurile mioașelor.

Vre-o zece fetișcane, din cele mari, s'au așezat la sfat pe trei bănci de brad, pe sub ferestrele dormitoarelor. Așa de la umbră, printre stachetele de fer din fața casei, pot privi — și ele — la rarii trecători, de pe strada Măgura. În același timp admiră, rămânind la caisele mari și rumene din grădina, încuiată cu lacăt. Una asvârle, pe furiș, pietricele în pomul ispititor; cu nădejde că măcar o singură caisă, se va milostivi să cadă din pom

în șorțul ei de lustrină sclipitoare. Care mai de care, se laudă cu rude de neam, cu trăsurile mătușelor necunoscute, ori cu moșii ale unor unchi, de care nu știe nimeni. Parcă vor să facă a se uita că poartă, pe ele, haina sărăciei.

— Ia lăsați, dragă, fleacurile, întrerupe Sofia Ionescu. Mâncăm, cu toate, din pomana lui Dobrovici. Ce ne mai laudăm, de geaba?

— Ce pomană, soro? Nu cumva crezi că suntem fete de spălătoreasă.

Așa răspunde, înțepat, Zoe Misirliu. Ea este fată de colonel în retragere, cu rude de neam, și care sunt în legătură cu Directoarea. Se simte mai presus de colegele ei; și vrea să le necăjească. A aflat de acasă, că Episcopul — eforul institutului Sf. Ana — a cerut administratorilor să respecte testamentul lui Dobrovici. Să nu se mai primească în pension toate fetele alegătorilor, de la mahala. E vorba chiar, să le dea afară pe cele care nu sunt fete de boer; fiindcă Dobrovici și-a lăsat averea pentru creșterea fetelor de familie, nu a tuturilor moșicelor.

— Adică crezi tu, Zoe, că Dobrovici, arendaș, negustor în fine, a vrut să procopsească fete de boer? Intreabă Popeasca.

— Dacă așa a zis în testamentul lui, ce să-i faci? E zarvă mare. Necăjite, mai toate țipă la Zoe. Toate spun că nu se poate. Și apoi nu se învoește Doamna să le dea pe ele afară, fiindcă Doamna le iubește pe toate; nu face deosebire.

Discuția era pe cale să degenereze când una din pedagoage, Domnișoara Mița, le strigă, din ușa claselor: Vă rog, fetelor, plimbați-vă. Nu stați în fața casei. Cui îi e urât în curte, n'are de cât să se ducă în clasă.

Aproape în același minut, Mademoazela pornește spre sufragerie; și se apucă de scuturat copiii, ce se umpluseră pe haine cu nisip.

Înțelegând, că trebuie să părăsească locul lor de predilecție, fetele se adăstau să dea ochi cu Directoarea; căreia se vede că-i trecuse migrena, și venea în curte. Dar tot Zoe Misirliu, mai îndrăzneată, începe să bombăne: Toată comedia asta, fiind că a venit Matei. Nu știu zău. de ce i-e Domnișoarei Mița, așa frică de el. Mai înțeleg pe Mademoazela, că e pusă să vază de frații lui. Apoi și Matei, ce-o fi făcând așa pe grozavul? Iși dă niște ifose; parcă nu știm noi, că i se scurg ochii după Penelopi Glico.

— Taci dragă, din gură. Să nu te audă cine-va; că vorbești așa. Nu-ți mai dă drumul acasă, până la vacanța mare, o tae Popeasca.

În vremea asta, Matei, un băețandru ca de vre-o cincisprezece ani, sue încet treptele de piatră, ce duc la apartamentele Doamnei. În geamlâc, îi ese înaintea Titina, Secretara Directoarei. Ince-tinel, vorbind numai din buze, îi spune că mama lui e bolnavă, o doare capul, doarme.

— Iar are migrenă. Aveam să-i spun ceva. O să viu mâine. Acum mă duc, la liceu.

Apoi, după o pauză de câte-va secunde, căutând un pretext să mai rămâe; Matei scoate din pozănar o mănușă, și o roagă pe Secretara Doamnei Foleanu, să o dea cuiva să i-o dreagă, că s'a descusut pe drum. Titina ia mănușa și scoboară în fugă scara. Matei, fiul cel mai mare al Directoarei și al răposatului judecător de instrucție Foleanu, se razimă pe parmaclucul brodat în fier, ce apără balconul. Privește spre fundul curții. Vede când Titina a oprit pe Zoe Misirliu, și i-a dat mănușa să i-o dreagă. O zărește și pe Zoe, cum a apucat mănușa repede, și a pornit strigând cât mai tare: Glico, Glico, vino încoace. Chemați pe Penelopi Glico.

Din fundul clasei cele mari, învăluită într'un șal mare de lână albă; apare o copilă brunetă cu ochi mari negri, ce lucesc ca tăciunele. Un chip de creolă, cu gura mică și cu dinții albi și frumoși. Penelopi Glico, o fetișcană și ea, cam tot de vre-o patru spre zece ani, nu poartă trista uniformă a Institutului. Are pe ea o rochie de stambă pompadour, cu volane pe poală și cu panouri la șolduri. Părul negru, adunat ca să lase fruntea liberă, e strâns la ceafă printr'o panglică lată de mătase neagră. Prin grămada de rochii cenușii și fețe spălăcite; Penelopi dă impresia unui canar drăguț, pierdut într'un stol de vrăbii.

Răzând tot mai tare, cu un râs obrasnic, care dă de gol și puțină gelosie; Zoe Misirliu, cum o vede pe Penelopi, îi întinde mănușa. Și ca să

fie auzită de cât mai multe îi strigă: „Este mânușa lui Matei. Ia-o de i-o drege, tu.“

Penelopi s'a roșit ca o vișină. Foarte serios, ia mânușa, și încetinel reintră în clasă. Iși scoate, din pupitru, ibrișim și un ac. Se apucă să dreagă, cât mai bine mânușa, ce-i fusese incredințată.

II.

De atunci au trecut ani. În anostul locaș din strada Diaconeselor, într'un salon cu pretenții, la un birou american, plin de hârtie și de dosare, tronează Matei Foleanu. Directorul Invățământului Secundar, stă de vorbă cu o doamnă nurlie. Directoarea Externatului Secundar din Craiova, i-se tânguește de o colegă. Lința Bulgareasca, profesoara de istorie și geografie, a scos din minți, pe soțul Matildăi Cojocăreanu. Se roagă să-i mute rivala, în altă parte. Toată nădejdea e în Matei; căci ceil'alți toți, o susțin pe Lința.

Foleanu nu-i poate face însă nimic. Tatăl Bulgăreascăi, e alegător influent, în orașul unde se alege însuși Ministrul Instrucțiunii. Nimeni prin urmare, nu se poate atinge de odraslele unui așa prețios personagiu.

— O să fac scandal, o să cer audiență la Regina. Ii arăt scrisorile pe care Lența, le scrie bărbatului meu. Se face comedie mare.

Foleanu o sfătuește, să se astâmpăre, Joacă o

partidă periculoasă. Dacă nu-l ascultă, să nu se mire când s-o pomeni revocată din directorat, și permutată în fundul Moldovei. Și fiind că femeea trădată, nu se 'dă bătută cu una cu două; el îi istorisește cum s'au rezolvat, nu de mult, două conflicte de soiul acesta. Dacă face gură, o să fie și mai rău. Aduce pe Bulgăreasca la directorat.

Foleanu, care cunoaște pe Cojocăreanca din copilărie, vrea cu ori-ce chip s-o liniștească. E gata să-i mai înșire precedente menite să o calmeze; când ușierul anunță pe D. Prefect de Romanați.

Foleanu îi întinde mâna, cu vădita simpatie, și-i dă un ultim sfat. S'o lase în pace, să se facă că nu bănuiește nimic. O să găsească Bulgăreasca, în curând, altul mai tânăr și mai bogat, de cât Cojocăreanu. Totul e, să aibă răbdare.

Matilda Cojocăreanu se scoală; și pe ușa prin care eșia Directoarea Externatului din Craiova, pătrunde în cabinetul lui Foleanu, un bărbat mărunțel, cu barba tăiată à la Boulanger și cu lorgnete de aur la ochi.

Mitre Vremelnicescu, e coleg de liceu Foléanului. De câți-va ani e Director de Prefectură. A ajuns Girant al Prefecturii, tocmai în toiul alegerilor comunale. Opoziția e puternică în Caracal. Fostul Prefect, silit a se da la o parte din pricina intrigilor locale, și-a dat coatele cu adversarii guvernului. Ministrul nu a găsit un om, capa-

bil să mulțumească, pe toți cei din partea locului. A făgăduit lui Vremelnicescu că îl face prefect titular, de va ști să se învârtească și va isbuti în alegeri. Acum Vremelnicescu, se dă peste cap să răușească. Nu-l prea ispitește pe el Prefectura; dar a găsit o soluție și mai bună. Casierul-General, care ese la pensie peste trei luni, are foc mare de Prefectură. De va isbuti la alegere, el spera să învârtească lucrurile așa ca Tuducescu să ia Prefectura, iar el să pue mâna pe Casieria Generală. Așa e mai sigur. Când o cădea partidul, îl permută, bine înțeles, din Caracal; dar ori cum, tot rămâne cu leafă din budgetul Statului.

Acum e vorba să esă bine, din hora în care a intrat; se lingusește la toți. Unora le arată, cât de mare e interesul partidului, să birue în localitate. Bătrânilor le vorbește în plac; îi sperie că dacă guvernul este biruit, o să vie prefect, cel dorit de tineri. Celor tineri le zice, că e fericit să lucreze cu ei; le șoptește că Ministrul e dispus, să dea Prefectura, după alegere, lui Strehăianu, șefului lor. Noaptea le petrece în vagon. Ziua îl găsești prin toate ministerele, solicitând permutări, revocări, înaintări ori numiri în funcție. Pretutinden i-se deschid porțile. Toate legile și regulamentele se pleacă, în fața supremului interes electoral.

I-se spusese de Foleanu, că nu prea are la inimă oamenii zilei. Din cauza aceasta, Vremelnicescu a intrat, la Directorul Invățământului Secu-dar, cu oare care emoție. O idee genială i-a trăs-nit

în minte. O să i-se destăinuiască, ca unui vechiu și bun prieten din copilărie. Ii spune cât de greu o duce el din pricina spuței de copii, ce i-a dăruit Dumnezeu.

Mai adaugă, de la el, că Ministrul, din fire bănuitor, nu prea are încredere într'însul. Că de nu va isbuti în alegeri; cu siguranță îl lasă pe din afară. Iată de ce îl roagă, ca pe un frate, să permute în altă parte doi suplinitori, cari scriu la gazeta opoziției. În locu-le, el cere numirea a doi tineri, cari i-aduc cincisprezece voturi, la colegiu întâi. De-i face Foleanu binele ăsta, Vremelnicescu este salvat.

Avusese o idee într'adevăr genială. Foleanu, milos din fire. s'a înduioșat. Și Vremelnicescu, care s'ar fi mulțumit și pe o jumătate de succes, se minunează singur de așa complectă și de ușoară isbândă. Nu știe cum să-și arăte recunoștința. Îl poștește pe Foleanu cu el la dejun, la Iordache; dar Directorul Invățământului trebuie să meargă acasă, că-l așteaptă ai lui. Ca să-și arăte mulțumirea, Vremelnicescu nu știe de cât a repeta nenumărate ori: Ce mare bine mi-a făcut Matei Puiule. Când să esă pe ușă, se 'ntoarce să 'l întrebe dacă ghicește cu cine a vorbit Vremelnicescu, în Caracal, de Matei.

— N'am idee.

— Cu Penelopi Glico, Puiule. Mi-a spus că ați fost prieteni în copilărie. E în Caracal. Ține pe Căpitan Stănică, de la jandarmi. Un Moș Teacă-

Domnule, cum nu sunt trei pe lume. Bețiv, cartofor; și cât e de bătrân și de urât, un crai și jumătate, zău așa. Păcat de biata fată. Din câte am înțeles, v'ați avut bine amândouă, hoțule. Dar eu îți perd vremea cu fleacuri, Puiule. Mercis, mon cher și la revedere.

III.

Dacă Vremelnicescu ar fi mai observator din fire, ușor băga de seamă că ultimele sale cuvinte, au făcut o ciudată impresie asupra lui Foleanu. Nu se poate cere însă perspicacitate, de la un prefect, chiar interimar, când îl preocupă combinații electorale.

Adevăr este că Girantul Prefecturii Romanaților, cu povestea-i din urmă-i, a suflat peste cenușa sub care se stinsese un foc, ai cărui cărbuni aveau încă căldură în ei.

De când a eșit Vremelnicescu din cabinetul lui Foleanu, Directorul învățământului Secundar e pe gânduri. Se simte enervat. I se pare că-l doare capul. Referatele pe care trebuie să le rezolve îi par neînțelese, și-l plictisesc. Bruschează pe șefii de birou, cari vin cu hărțile la iscălit.

Acasă a sosit ursuz. Când nevastă-sa îi vorbește de o rochie, de care are nevoie, îi răspunde răstit: Ție nu ți-e gândul, de cât la fuste.

La masă, i se pare că fac prea mult sgomot, copii. Guvernanta nu-i supraveghează cum se cade.

Pe Nelly, copila-i favorită, o trimete să se joace cu frații ei. Nu-i arde s-o salte pe genunchi, cum îi era obiceiul. La Minister pleacă, cu un ceas mai de vreme.

Acolo e și mai și. Ușierul, cel d'întâi, trebuie să sufere. Toți funcționarii răsuflă voioși, când îl văd plecând, pe la patru. Sub-Directorul pretinde că Foleanu face o boală, ori a căzut în disgrația Ministrului. Unul din șefii de birou e convins, că s'a neurastenizat. Ba e nebun de-abinelea, pretinde celălalt. Ușierul își dă cu ideea, că s'a certat acasă cu cucoana.

Foleanu nu știe, nici el, ce are. O ia rasna. Se oprește pe o bancă în Cișmigiu. Aci, se reculege. Se duce cu gândul spre anii copilăriei lui. Ii vin în minte, zilele petrecute la Sf. Ana. Ochii cei negri ai Penelopei, îi stăpânesc iar sufletul. O revede tânără și frumoasă, plină de viață, în haina ei cernită, așa cum a zărit-o, pentru ultima oară în gara Potcoava.

Ani de arândul, în petrecerile unei tinereți sentimentale și sensuale; dacă Matei gustase din rodul oprit cu nesațiul unei firi pătimășe, icoana grecei din Roșii de Vede, în toată vremea aceea, a ținut aprinsă în inima lui, văpaia unei dragoste ideale.

Multă vreme a visat să se ducă la Ghioca, să revadă pe Penelopi și să-i ceară mîna. Nu a îndrăsnit, niciodată să meargă pînă acolo; fiindcă

fusese timid. Nu a cutezat să-și supere familia, care dorea pentru el, o căsătorie strălucită.

Alții l-au însurat cu Elisa Păstraveanu. De șapte ani, trăește fericit, în bogăție; muncind și iubindu-și copiii și nevasta, cu aceea dragoste tihnită la care ajung cei pe care, nu-i birue nici o iubire mai văpăiată. Trecutul era uitat. Penelopi Glico i-se ștersese din minte, de mult.

Acum a fost estul un cuvânt a lui Vremelnicescu, ca rana cea veche să înceapă a sângera. O credea pe Penelopi, fată bătrână uitată la o moșioară din Teleorman. Ideea că este a altuia, îl turmentează. Când se gândește, că Stănică acela, un crai bătrân și bețiv, e soțul Penelopei; îi vine să ia câmpii.

Va pleca la Caracal; are să facă o comedie pe care o va ține minte o lume întreagă. O să divorțeze amândoi. Vor sfârși în fața altarului, o dragoste încolțită în copilărie. De Elisa nu-i pasă; nu l-a luat din dragoste, ci fiindcă era și el, după judecata lumii, o partidă minunată. De copii, ce-i drept îi e milă; dar Elisa e bogată, și el o să le servească o pensie bună, ca să nu le lipsească nimic. Ei nu au dreptul să-l facă să sufere. Nu trebuie să împiedice fericirea nimănui, copii ăștia.

Se oprește, la ideea unui scandal prea mare. Dar e bogat. De va fi nevoie, va demisiona. Pe aleea cea marea Cișmigiului, se întoarce de sus până jos,

fără să se uite la dreapta ori la stânga. Măine chiar pleacă la Caracal.

O ia pe strade necunoscute, aleargă fără să știe unde se duce, până ajunge în fața unei biserici vechi, cu clopotnița de piatră boltită; cu turlele atumate de veacuri. Este așezată între ziduri înalte, cu chilii jur împrejur. În curte crește iarba până la brâu. E un vechiu schit de maici. Chiliile cea mai răsărite, slujesc de metoh călugărițelor de la Rândunica.

În cele mai mici, locuiesc preotul și un dascăl; păstorii unei enorii de oameni sărmani. Biserica, de veche ce e, a intrat cu o jumătate de stângen în pământ. Bălăriile apără zidurile bătrâne, pe alocuri jupuite de tencuială.

A intrat acolo. Numai văzuse încă, în Bucureștii cunoscuți de el, o clădire mai romantică, un locaș să-i reamintească mai bine, smeritele bisericuțe din mahalalele orașului, în care a copilărit. Isbutește să descifreze pisania săpată în piatră cu slove, în care lucește încă aurul ce este pus acolo din 1728.

Ușa paraclisului e descuiată. Pătrunde în biserică. Îl interesează strănile de ștejar cu chenare săpate artistic; tâmpla numai argint tuciurit de ani; candelile de aur, în care licărește o tainică lumină. Păreții zugrăviți a fresco de un călugăr din Sf. Munte, îi iau ochii.

Simte pe cine-va lângă el. E popa, pe care dascălul l-a vestit, de sosirea unui mușteriu.

Un popă simplu, potrivit de enoria asta, de căruțași și de aprozi. Cărunt cu anteriul înverzit de vreme, el are chipul smerit și privirea blândă.

— Ați venit pentru un acatist ?

Foleanu nu îndrăznește, să zică nu. Pune în mâna Preotului câțiva lei. Popa ia patrahirul de gât și deschide cartea. Răsfoind, întreabă pentru cine trebuie să se roage.

— Pentru Matei și Penelopi.

Foleanu urmează pe preot, până'n fața altarului. El, care numai ține minte de când nu a mai călcat în biserică, stă smerit în fața iconostasului ; se uită cu drag, la icoana Născătoarei de Dumnezeu. Auzul i-e gădilat de irmoasele Popii. Când Părintele Niculae, pe glasul al patrulea, cântă duios : „Bucură-te zidul celor credincioși și mântuirea tuturilor“ ; Foleanu își face cruce. Se închină iarăși, când o slăvesc, pe „Cea ce este năddjdea celor în primejdie“.

Cugetul i-s'a smerit cu totul. Se simte răcorit. A plecat liniștit. Sub bolta bătrânului locaș Dumnezeesc, a văzut limpede rostul vieții aceștia.

Chipul Penelopei Glico, învăluit în fumul ce eșia cu tămâia din cădelniță, s'a ridicat în văzduh, ca al uneia ce, pentru el, numai e pe pământ. Aci zărește pe Elisa, înconjurată de cei trei copii ai lui, cu părul buclat și fețele îngerești.

Matei Foleanu se duce acum să cumpere jucării copiilor, pe care i-a cam mâhnit adineaori. Va trece și pe la Becheanu pentru mohairul de rochie,

ce-i trebuie nevestei. Vitrinele de pe la prăvăli, îl tentează. Privește, vrea să cumpere ce se cere pentru casă. A uitat iarăși trecutul. Numai registratorul de la Minister, cu care s'a întâlnit prin Lipscani, pretinde că l-ar fi auzit, cântând încetinel:

Pe de-asupra casei mele
Trece un stol de rândunele.

— S F Â R Ș I T —

CUPRINSUL VOLUMULUI

In cumpănă	Pag. 3
Patru ochii	„ 75
Bani calpi	„ 87
Negru pe alb	„ 95
Maica Sofia	„ 141
La Copou	„ 221
In slujbă bisericească	„ 227
Spovada	„ 235
Ispita	„ 241

ERATA

<u>La pag.</u>	<u>rândul</u>	<u>in loc de</u>	<u>citește</u>
11	6	fost Dumnezeu	fost dat Dumnezeu
141	2	1909	1900
144	25	Patria	Piatra
187	23	aervisem	servisem
192	25	arhireu	arhiereu

VERIFICAT
1987

BIBLIOTECA
Centrale
Universitare
Bucuresti